

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO
Direktorat za turizem

PROGRAM EKOLOŠKE UREDITVE IN POSODOBITVE SLOVENSКИH HOTELOV

Maribor, december, 2006

Projektna skupina na strani izvajalca:
mag. Sonja Sibila Lebe, vodja projekta

Raziskovalci in projektni sodelavci:

Valentina Aleksič, Polona Blažič, Zlatko Erlih, dr. Harald A. Friedl, mag. Slavka Gojčič, Gorazd Gregorič, Christopher Gruber, mag. Barbara Gunčar, Stojan Habjanič, Lutz Hertel, prof. dr. Kai Torsten Illing, Rok V. Klančnik, dr. Suzana Marković, mag. Borut Milfelner, mag. Rudi Rumbak.

UNIVERZA V MARIBORU

**CENTER ZA INTERDISCIPLINARNE IN MULTIDISCIPLINARNE RAZISKAVE IN ŠTUDIJE
ZNANSTVENI INŠTITUT ZA REGIONALNI RAZVOJ PRI UNIVERZI V MARIBORU
Krekova 2, Maribor, zirrum@uni-mb.si**

KAZALO

UPORABLJENE KRATICE.....	4
1. POVZETEK	5
2. HOTELSKI EKOLOŠKI MANAGEMENT	11
2.1. Opredelitev ekološkega managementa in področij hotelskega ekološkega managementa.....	12
2.2. Hotelski ekološki management in trajnostni razvoj – temelj kakovosti turističnega izdelka in potencialna konkurenčna prednost	12
2.3. Opredelitev potencialnih področij hotelskega ekološkega managementa.....	14
3. PRIMERJALNA ANALIZA STANJA V TUJINI IN DOMA	16
3.1. Področje znakov za okolje.....	16
3.1.1. Splošno o okoljskih shemah.....	16
3.1.2. Strukturni okvir znakov za okolje	17
3.1.3. Znaki za okolje	18
3.1.4. Opredelitev znaka za okolje v turizmu.....	20
3.1.5. Predstavitev nekaterih znakov za okolje in nagrad za okolje.....	22
3.1.5.1. Znak za okolje Ecotel	22
3.1.5.2. Znak za okolje Zeleni globus 21	24
3.1.5.3. Znak za okolje Viabono	27
3.1.5.4. Mednarodna okoljska nagrada Zeleni hotelir in gostinec	28
3.1.6. Znak za okolje Evropske unije	29
3.1.6.1. Splošno o znaku za okolje Evropske unije.....	29
3.1.6.2. Znak za okolje Evropske unije za namestitvene obrate	32
3.2. Ekološki management v turizmu na državni ravni v nekaterih primerljivih državah ...	35
3.2.1. Benchmarking državnih sistemov ekološkega managementa v turizmu.....	35
3.2.2. Avstrija	36
3.2.3. Švica	38
3.2.4. Danska	39
3.2.5. Madžarska	41
3.2.6. Irska.....	43
3.2.7. Hrvaška.....	45
4. ANALIZA EKOLOŠKE PROBLEMATIKE V SLOVENIJI	48
4.1. Analiza stanja ekološke ureditve v slovenskih hotelih (primarna analiza)	49
4.1.1. Cilji raziskave.....	49
4.1.2. Vprašalnik	49
4.1.3. Izvajanje ankete	50
4.1.4. Analiza rezultatov	50
4.1.4.1. Vzorec podjetij, ki so sodelovala v raziskavi	50
4.1.4.2. Stališča respondentov glede ekološke problematike v slovenskih hotelih.....	51
4.1.4.3. Ocena vloge države v procesu uvajanja, izvajanja in kontrole znaka za okolje	53
4.1.4.4. Ocena ekološke problematike in politike podjetja v slovenskih hotelih.....	53
4.1.4.5. Ocena ekološkega managementa	54
4.1.4.6. Zaključki primarne raziskave	58
5. SKLEP IN PRIPOROČILA	60
LITERATURA IN VIRI	65
PRILOGE	68
PRILOGA 1/1: Primerjava okoljevarstvenih shem - znakov za okolje 1. del	69
PRILOGA 1/2: Primerjava okoljevarstvenih shem - znakov za okolje 2. del	75

PRILOGA 2: Ekološki management v turizmu Avstrije	83
PRILOGA 3: Ekološki management v turizmu Švice	93
PRILOGA 4: Ekološki management v turizmu na Danskem	103
PRILOGA 5: Ekološki management v turizmu Madžarske.....	110
PRILOGA 6: Ekološki management v turizmu na Irskem	118
PRILOGA 7: Ekološki management v turizmu na Hrvaškem	123
PRILOGA 8: Vprašalnik za hotele.....	126
PRILOGA 9: Nabor in primerjava kriterijev izbranih znakov za okolje po področjih ekološkega managementa (za nastanitvene zmogljivosti)	130
PRILOGA 10: Nabor obveznih in neobveznih kriterijev za pridobitev znaka za okolje eu za nastanitvene zmogljivosti	138

UPORABLJENE KRATICE

ABTA	Association of British Travel Agents (britanska zveza turističnih agencij)
APAT	Agenzia per la Protezione dell'Ambiente e per i Servizi Tecnici (italijanska državna agencija za okolje in tehnične storitve)
ARSO	Agencija RS za okolje
DOVES	Društvo za okoljevarstveno vzgojo Evrope v Sloveniji
EEA	European Environmental Agency
EFQM	European Foundation for Quality Management
EGS	Evropska gospodarska skupnost (tudi EEC)
EKOTRANS	European network of experts and organisations in Tourism
EMAS	Eco- Management and Audit Scheme
ES	Evropska skupnost (tudi EC)
EU EB	European Union Ecolabelling Board
EU	Evropska unija
FEEE	Foundation for Environmental Education (Fundacija za okoljsko izobraževanje)
HOTREC	Hotels, Restaurants and Cafés in Europe Konfederacija državnih hotelskih in gostinskih združenj EU in EGS
HELO	Hungarian Eco-labelling Organisation (Környezetbarát-Termék Kht)
HVS	Global consulting and services organization focused on the hotel, restaurant, shared ownership, gaming, and leisure industries
HRD	Human resources management (management človeških virov)
IATA	International Air Transport Association (Mednarodno združenje za letalski promet)
IHEI	International Hotels Environment Initiative
IH&RA	International Hotel & Restaurant Association (Mednarodna zveza hotelov in restavracij)
IPP	Integrated Product Policy, European Commission, 2001
ISO	International Standardization Organization (Mednarodna organizacija za standardizacijo)
MG	Ministrstvo za gospodarstvo
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MSP	Mala in srednje velika podjetja
NSAI	National Standard Authority of Ireland
NTO	National tourism organisation (državna turistična organizacija)
NVO	Nevladne organizacije
OZN	Organizacija združenih narodov
RNUST	Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007 – 2011
UNDP	United Nations Development Programme; Program OZN za razvoj
UNEP	United Nations Environment Programme; Program OZN za okolje
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo
UNWTO	(United Nations) World Tourism Organization
UZ	Umweltzeichen
VISIT	Voluntary Initiatives for Sustainability in Tourism
WTO	World Trade Organization; Svetovna trgovinska organizacija; tudi staro ime za World Tourism Organization, Svetovna turistična org.
WTTC	World travel and tourism commission (Svetovna komisija za turizem in potovanja)

1. POVZETEK

Okolje in njegovi naravni elementi: voda, zemlja in kamnine, zrak, energija, flora, favna in tudi kulturna krajina – predstavljajo temelje vseh zvrsti turistične ponudbe. Pogosto je vpliv razvoja turizma na okolje negativen, saj običajno zahteva znatne posege v okolje, s čimer ogrozi ali pa v celoti poruši naravno ravnotežje. Vse več držav po svetu ima zato zapisano v strateških razvojnih dokumentih namero, da razvijajo turizem trajnostno in obzirno. To pomeni, da je potrebno v razvoj turizma vključiti vse deležnike v destinaciji (država, lokalne skupnosti, turistična podjetja, civilna iniciativa), ki poskrbijo za uravnoteženje ekonomskih, družbenih in okoljskih ciljev. Trajnostni razvoj turizma zahteva sistemske, institucionalne in instrumentalne ukrepe za načrtovanje rabe prostora in politiko varovanja okolja, ki so naklonjene takšnemu razvoju turistične infrastrukture, ki je v zadovoljstvo tako turistom kot lokalnemu prebivalstvu.

Razvoj turizma v republiki Sloveniji temelji na načelih trajnostnega razvoja, ki upošteva enakopravno obravnavo gospodarske, socialne in okoljske razvojne komponente. V Strategiji razvoja Slovenije do leta 2013 je Vlada RS opredelila trajnostni razvoj kot enega ključnih elementov razvoja Slovenije. Trajnostni razvoj turizma je kot izhodiščna predpostavka vključen tudi v Zakon o spodbujanju razvoja turizma, pa tudi v Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma (RNUST) 2007 – 2011.

Politika prostorskega razvoja turizma mora kot pomemben koristnik prostora preudarno načrtovati umeščanje turističnih objektov v okolje, skladno s skrbjo za ohranitev naravnih vrednot in kulturne dediščine. Vendar so normativni akti in zakonodaja samo okvir, ki služi uveljavljanju treh temeljnih usmeritev trajnostnega razvoja turizma:

racionalni rabi razpoložljivih virov in varovanju naravnega okolja;

spoštovanju naravnih vrednot in kulturne dediščine, predvsem pa ljudi, ki se na različne načine udeležujejo v turizmu (turistov, zaposlenih, strokovne javnosti, domicilnega prebivalstva, itd);

izboljšanju ekološke kakovosti turističnega izdelka, ter dvigovanju imagea turističnih ponudnikov.

V Sloveniji imamo že dolgoletno tradicijo skrbi za varovana območja (Triglavski narodni park) in zato tudi veliko izkušenj, ki so jih prispevale dosedanje raziskave pri projektih načrtovanja turizma in rekreacije tako na zavarovanih območjih kot na območjih, vključenih ali predvidenih za projekt Natura 2000. Na varovanih območjih je možen le razvoj trajnostnega turizma; na najstrožje varovanih predelih pa celo zgolj njegove najbolj prijazne oblike, ekološkega turizma.

Sestavni del trajnostnega razvoja tvori ekološki management. V večini slovenskih turističnih podjetij mu še ne namenjajo dovolj pozornosti. Razlog je nerazumevanje ekološkega managementa, saj ga večina pojmuje kot stroškovno zahteven in finančno obremenjujoči način delovanja, ne pozna pa prednosti, ki jih prinaša (več o tem v poglavju 4.1.4.6, kjer prikažemo rezultate primarne raziskave med slovenskimi hotelirji). Ugotavljamo, da bodo potrebne široko zastavljene in trajne akcije osveščanja, ki bodo pripomogle k dvigovanju ekološke zavesti in ekološke etike ne samo managementa in zaposlenih v turističnih podjetjih, temveč tudi širše javnosti.

Namen projekta ekološke ureditve in posodobitve slovenskih hotelov je predlagati sveženj ukrepov, kako v slovenskem hotelirstvu pospešiti uvajanje ekološkega managementa. Glavni

cilj projekta je oblikovati program za ekološko ureditev in posodobitev slovenskih hotelov ter izdelava priročnika za implementacijo (kriteriji in navodila) in elektronska aplikacija (CD-rom ter internetna on-line aplikacija), med izvedene cilje pa smo uvrstili:
 izvedba ankete med slovenskimi hotelskimi podjetji o stanju ekološkega managementa
 bechmark analiza nekaterih pogosto uporabljanih, uglednih eko znakov v Evropi
 primerjalna analiza sistemov ekološkega managementa v nekaterih izbranih, s Slovenijo primerljivih državah.

Kljub zakonski podpori trajnostnemu razvoju turizma ostajamo v Sloveniji večinoma zgolj na deklarativni ravni. Pogrešamo strategijo trajnostnega razvoja turizma z opredeljenimi cilji in ukrepi na tem področju ter izdelan model trajnostnega razvoja turizma, ki bi celovito opredelil pristojnosti in odgovornosti udeležencev na vseh ravneh. V mislih imamo tako področje managementa in s tem turističnega gospodarstva, kot področje raziskav, izobraževanja in informiranja, predvsem pa medresorsko usklajen sistem podpornih instrumentov ter vzpodbud za uvajanje in izvajanje ekološkega managementa. Pogrešamo torej neke vrste »zeleno knjigo« trajnostnega oziroma ekološkega razvoja s temeljnimi usmeritvami za izvajalsko raven. Naš projekt zato vsebuje tudi aplikativne rešitve, do katerih smo prišli s proučevanjem primerov dobrih praks v tujini, analiziranjem dejanskega stanja v slovenskih hotelih in široke diskusije v okviru interdisciplinarnega projektnega teama ter stroke.

Dolgoročno stabilnost, učinkovitost in uspešnost pri razvoju turizma zagotavlja njegov trajnostni razvoj, to pa pomeni upoštevanje ravnotežja med ekološko, ekonomsko in socialno-kulturno razsežnostjo razvoja. Trajnostni razvoj turizma mora zato:

- uvesti optimalno (upo)rabo okoljskih virov, ki tvorijo ključne elemente turističnega razvoja, vzdrževati bistvene ekološke procese ter pomagati ohranjati naravne vrednote in biološko raznovrstnost;
- spoštovati socialno-kulturno avtentičnost lokalnega (domicilnega) prebivalstva, ohranjati njegovo strukturo, živo kulturno dediščino, tradicionalne vrednote ter prispevati k medkulturnemu razumevanju in toleranci;
- zagotoviti dolgoročno ekonomsko delovanje in razvoj, v katerega so vključeni prebivalci, pošteno razporediti socialno-ekonomske koristi, vključno s stalno zaposlitvijo in možnostmi za zaslužek ter omogočiti socialne storitve tudi za lokalno prebivalstvo.

Oblikovanje okoljskih standardov je dolgotrajen in stalen proces, saj dogajanja v okolju turistično dejavnost nenehno postavljajo pred nove izzive. Zato so prostovoljna priporočila, pristopi, prakse, zaveze, sheme, pa tudi nagrade še vedno najboljša pot za uresničevanje dolgoročnih strateških ciljev na področju trajnostnega razvoja.

V okviru analitičnega dela našega projekta smo pri izvajanju postopkov ekološkega označevanja proizvodov in storitev prišli do naslednjih ugotovitev:

- postopki ekološkega označevanja se začnejo pojavljati ob koncu osemdesetih in v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja;
- značilna je njihova geografska opredeljenost na mednarodne, državne, regionalne, destinacijske, lokalne in podjetniške;
- pozornost je namenjena vplivu proizvoda ali storitve na okolje skozi celoten življenjski cikel (od surovin do odpadkov);
- usmerjeni so k uporabnikom (gostom), namenjeni pa so tudi različnim drugim javnostim, kot npr. managementu, zaposlenim v turističnih objektih ipd.;

- večinoma so enoviti, lahko pa se glede doseganja kriterijev delijo na več ravni (dve, tri, pet);
- cenovna nadomestila (plačilo akreditacije, letno nadomestilo za uporabo logotipa in promocija) so zelo različna – različni cenovni razredi po izbranih kriterijih, možnost subvencioniranja države;
- kriteriji za pridobitev znaka za okolje se nanašajo na kakovost in izvajanje; kriteriji so obvezni in neobvezni;
- kriteriji se postopno zvišujejo (ostrijo) – večinoma na tri leta, s čemer zagotavljajo, da ima storitev, proizvod ali destinacija, ki se ponaša z določenim znakom za okolje, vedno najvišjo stopnjo ekološke naravnosti;
- pridobljeni certifikat znaka za okolje ima omejeno dolžino trajanja (običajno 3 leta).

V projektu smo uporabili metodo benchmarkinga za države, ki imajo na področju varovanja okolja in izvajanja postopkov ekološkega označevanja izdelkov dolgoletno, uspešno tradicijo. Mednje sodijo skandinavske države pa tudi posamezne sosednje države, med katerimi nekatere zelo sistematično in uspešno, druge pa nekoliko manj uspešno, uvajajo področje varovanja okolja tudi v turizmu (izbrali smo Avstrijo, Švico, Dansko, Madžarsko, Irsko in Hrvaško).

Proučili smo nekaj izbranih okoljskih shem v turizmu in pri tem ugotovili:

- da imajo posamezne države zelo različna izhodišča in pristope ter posledično različno stopnjo učinkovitosti in uspešnosti pri uvajanju modela ekološkega managementa na državni ravni;
- da ni moč »kopirati« izkušenj samo le (čeprav uspešnega) modela v kakšni državi, saj so izhodišča in dejavniki, ki vplivajo na trajnostni razvoj, specifični v vsakem okolju;
- da so najbolj učinkoviti in uspešni na področju ekološkega managementa v Skandinaviji, kjer imajo tudi najdaljšo tradicijo;
- da države v okviru Evropske unije v večini primerov prevzemajo »uradni« znak za okolje EU (EU Eco-label), poimenovan tudi marjetica; ob tem nekatere države podpirajo še svoj znak;
- za implementacijo »uradnih« okoljskih shem je nujna in potrebna močna podpora države, ki upravlja in vodi celotni postopek označevanja ekoloških izdelkov;
- v nekaterih državah »deluje« več okoljskih shem (mednarodne, državne, destinacijske, podjetniške...), vendar se državni organi odločijo za podporo samo nekaj izbranim (n.pr. na Danskem sta uradno priznana znaka za okolje skandinavski labod /Swan/ in znak za okolje EU /EU Eco-label/);
- da so ustanovitelji okoljskih shem različni; uspeh pa je v večini primerov odvisen od podpore državnih ustanov;
- upravljanje (administriranje) je običajno povrnjeno institucijam v okviru državnih organov, ki določijo pristojno telo (»competent body«). Značilno je tudi vključevanje nevladnih organizacij in skupin strokovnjakov, predvsem v postopke akreditacije, preverjanja oziroma kontroliranja ter v procese obnavljanja veljavnih kriterijev;
- akreditacija (postopek prijavljanja, ocenjevanja, podeljevanja) je pri mednarodnih okoljskih shemah lahko centralizirana ali decentralizirana (lokalne pisarne po državah, regijah);
- nekatere države zelo podpirajo in pospešujejo uveljavljanje okoljskih shem tudi z različnim subvencioniranjem določenih aktivnosti v postopku akreditacije, izobraževanja, trženja (n.pr. v Avstriji);

- večina evropskih držav je vključena v različna strokovna združenja (hotelske, TA..) pri katerih se ustanavljajo tudi ekološka gibanja ali celo oblikujejo svoje znake za okolje (HORESTA, HOTREC, EKOTRANS...). Slovenija ni članica nobene od teh institucij – zaradi česar se čuti pomanjkanje informacij, kontaktov, idej, ni povezovanja¹;
- uspešne turistične okoljske sheme se tudi mednarodno povezujejo – združenje VISIT n.pr. povezuje 12 znakov za okolje (Labod, Zeleni ključ, Modro zastavo, Ibex iz Švice, avstrijski UZ in podobne) in postavlja 21 ključnih kriterijev za oblikovanje ekološke destinacije.

Nabor sekundarnih informacij smo dopolnili tudi s primarnimi in izpeljali raziskavo o ekološki naravnosti slovenskih hotelov. Ugotovili smo, da:

- je stopnja ekološke urejenosti slovenskih hotelov nizka, in kar še posebej skrbi, da je opaziti nizko stopnjo ekološke naravnosti pri zaposlenih (vsaj tistih, ki so izpolnjevali vprašalnik);
- je anketni vprašalnik vrnilo 40 hotelskih podjetij, kar pomeni 38,9 % odziv;
- je uvajanje ekološkega managementa v slovenskih hotelih povečini nesistematično, o čemer priča samo nekaj anketiranih hotelov, ki so že pridobili kakšnega izmed standardov (ISO 14001 samo eden, 23 hotelov navaja, da imajo vpeljane nekatere ostale standarde);
- je v anketiranih hotelih čutiti pomanjkanje strokovnjakov, ki bi skrbeli za celoviti ekološki management (v samo enem podjetju imajo posebej zaposleno osebo, ki je odgovorna za izvajanje standardov);
- je ekološki problematiki posvečena pozornost, vendar jih le nekaj manj kot polovica pozna znak za okolje EU – marjetico;
- respondenti menijo, da bi bilo ustrezno prevzeti enega izmed mednarodno uveljavljenih znakov za okolje, hkrati pa so proti uvajanju lastnega slovenskega znaka za okolje za hotele, vendar se obenem strinjajo s trditvijo, da bi lahko bil znak za okolje eden od znakov specializacije v državnem sistemu kategorizacije nastanitvenih objektov (17,5 odstotkov respondentov se popolnoma strinja, 42,5 odstotkov se pretežno strinja);
- so respondenti zelo različnega mnenja glede stroškov, ki bi jih prineslo uvajanje znaka za okolje v hotele, vendar jih večina meni, da bi to povečalo stroške poslovanja;
- so respondenti deljenega mnenja glede pripravljenosti implementirati znak za okolje v svojem podjetju (48,7 odstotkov respondentov je neopredeljenih);
- respondenti vidijo vlogo države predvsem v finančnih vzpodbudah (kar 55 odstotkov), država naj bi uredila možnost uvajanja davčnih olajšav za hotele, ki bodo uvedli znak za okolje (20 odstotkov odgovorov), hkrati pa naj bi izvajala nadzor oz. izobraževanje, ter promocijo pri uvajanju znaka za okolje (prav tako 20 odstotkov odgovorov);
- imata celoviti koncept reševanja ekoloških vprašanj z akcijskim načrtom le dve anketirani podjetji, ekološko knjigovodstvo izvaja le eno podjetje, ekološko poročilo vsako leto izdela samo 5 podjetij;
- celo 32,5 odstotkov anketiranih hotelov še vedno uporablja težka olja in premoge;

¹ Slovenija je le članica FEE International od leta 1994, zastopa jo Društvo za okoljevarstveno vzgojo Evrope v Sloveniji – DOVES (Modra zastava, Eko šole, Zeleni ključ).

- le 23,1 odstotkov anketiranih hotelov uporablja tuše in vodovodne pipe z omejeno pretočnostjo vode;
- je najboljše poskrbljeno za ločeno zbiranje odpadkov, saj 74,7 odstotkov respondentov trdi, da v njihovih hotelih tovrstno prakso izvajajo;
- je samo 10,3 odstotkov anketiranih hotelov dodatno notranje zvočno izoliranih;
- večina hotelov v Sloveniji ni zgrajenih skladno s standardi bio klimatske arhitekture (le 6 anketiranih hotelov);
- je izobraževanje zaposlenih najbolj intenzivno na področjih tekočega usposabljanja za pravilno doziranje čistil in detergentov (84,6 odstotkov anketiranih hotelov);
- v anketiranih hotelih goste najbolj informirajo v zvezi z načini varčevanja z energijo in vodo;
- v anketiranih hotelih le delno uporabljajo izdelke z ekološko oznako (bio živila; na bio kmetijah nabavljajo le v dveh, v nobenem izmed anketiranih hotelov pa ni v ponudbo vključena več kot tretjina bio živil).

Rezultati primarne raziskave med slovenskimi hotelskimi podjetji niso vzpodbudni, zato bi bilo v Sloveniji potrebno celovito in dolgoročno pristopiti k reševanju ekološke problematike, v kar nas sili zakonodaja, ki smo jo že sprejeli (Zakon o varstvu okolja kot temeljni akt na področju varovanja okolja), navsezadnje pa tudi direktive in ostali normativni akti, ki smo se jih s pristopom v Evropsko unijo zavezali spoštovati in uresničevati.

V nadaljevanju predstavljamo nabor predlogov in ukrepov na področju gospodarske politike za pospeševanje procesa uvajanja znaka za okolje v turistične namestitvene zmogljivosti.

Uvajanje principov trajnostnega razvoja, še posebej pa ekološkega managementa zahteva močno politično podporo ustreznih državnih institucij, sodelovanje vseh udeležencev, oblikovanje konsenza, predvsem pa učinkovito informacijsko in tržno komunikacijsko podporo. Izhajamo iz temeljnega cilja, po katerem je potrebno opredeliti ukrepe na področju gospodarske politike, ki bodo stimulirali slovenska hotelska podjetja, da bodo ekološki management vključila kot temeljno izhodišče svoje razvojne politike. Pri tem bo potrebno:

- izpeljati intenzivno promocijo prednosti, ki jih prinaša uvajanje ekološkega managementa v poslovanje in se trženjsko izkazuje z implementacijo znaka za okolje;
- povezati pristojna ministrstva in oblikovati skupna izhodišča in politiko, ki bo v Sloveniji pripeljala do intenzivnega vzpodbujanja implementacije znaka za okolje;
- oblikovati dodatne kriterije s področja ekološkega managementa in jih vključiti v nabor kriterijev, ki bodo omogočili pridobitev sredstev iz strukturnih skladov EU predvsem podjetjem, ki se bodo zavezala spoštovanju in implementiranju ekološkega managementa v poslovno politiko podjetja s procesom certificiranja znaka za okolje;
- vključiti pozitivno ekološko naravnost in uvajanje ekološkega managementa kot eno izmed komparativnih prednosti slovenskega turizma in jo tudi celovito tržno komunicirati.

Na temelju temeljite analize ter Delfi metode smo oblikovali nabor kriterijev, ki smo jih želeli priporočiti kot minimum pri uvajanju v slovenskih hotelih, ki se odločajo za uvajanje ekološkega managementa. Nanašali so se na vsa področja delovanja hotela – od načina njegove gradnje. Do notranje opreme, uporabe barv pri opremi ter seveda ponudbe. Primerjava z zahtevami nekaterih mednarodno uveljavljenih ekoloških znakov pa nam je pokazala, da smo bili preveč zahtevni, saj je minimum kriterijev, ki smo jih želeli priporočiti, znatno presegal večino tujih kriterijev. Ugotovili smo, da je predlog, ki smo ga izdelali,

zahtevnejši in podrobnejši tako po številu kriterijev, ki smo jih vključili, kot po minimalnih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati prosilci za certifikat znaka za okolje EU.

Soočeni z dejanskim stanjem na področju ekološkega managementa v slovenskih hotelih in opravljenih individualnih razgovorih z nekaterimi hotelskimi managerji v Sloveniji ter po analizi informacij iz drugih držav smo ugotovili predvsem troje:

- Vsaka izmed okoljskih shem (znakov), ki smo jih podrobno obdelali, ima določene prednosti, pa tudi pomanjkljivosti. Isto lahko trdimo za sisteme ekološkega managementa v posameznih obravnavanih državah – so specifični in prilagojeni posamezni državi, zato njihovo dosledno prenašanje v slovenski prostor ne bi bilo smiselno.
- Trenutno je najbolj smiselno podpreti hotelska podjetja, da pridobijo znak za okolje EU. Uvajati lastni znak za okolje bi bilo zgrešeno, saj je Slovenija premajhna, da bi uvajala poleg državnega znaka za turizem ter poleg logotipa, ki ga ima vsako posamezno podjetje, še dodatni znak za ekološko ponudbo – bil bi neprepoznaven. Znak za okolje EU priporočamo zato, ker obstaja po eni strani v sklopu okoljskega znaka za okolje EU posebna shema za namestitvene obrate (EU Eco-label for tourist accommodation services), po drugi strani pa zato, ker je od vseh znakov, ki smo jih analizirali, najmanj zahteven, sočasno pa je na ravni EU najbolj promoviran in prepoznaven. Upravičeno lahko pričakujemo, da se bo njegovo poznavanje med prebivalci EU, od koder prihaja večina naših gostov, hitro širilo, saj gre za velike sinergijske učinke znaka (podeljujejo ga kateremu koli proizvodu ali storitvi, ki izpolnjuje pogoje in ga ljudje zato vedno znova srečujejo v pozitivnem kontekstu).
- Raven ekološke osveščenosti v slovenski javnosti, s tem pa tudi v slovenskih hotelih, zahteva intenzivno informiranje in promocijo pozitivnih učinkov, ki jih omogoča uvajanje ekološkega managementa, zato navajamo v sklepnem delu več možnih ukrepov, ki jih izvajajo v drugih državah – pri nas je potrebno preveriti njihovo skladnost z zakonodajo ter možnosti medsektorskega delovanja v prid njihovega izvajanja.

2. HOTELSKI EKOLOŠKI MANAGEMENT

V nadaljevanju bomo navedli definicije za nekatere v tem delu pogosto uporabljane, a na splošno manj znane izraze, povezane z ekološkim managementom.

Ekološki management

Opredeljen je kot:

- poslovna aktivnost pri vodenju organizacije, ki temelji na sodobnih načelih in dosežkih različnih področjih življenja skladno s trajnostnim razvojem;
- skupina pooblaščenih strokovnjakov, ki izvaja določene naloge na tehnološkem, higienskem in toksikološkem področju, pri čemer upošteva načela ekonomičnosti;
- okoljsko upravljanje, ki ob naravnih upošteva še ekonomske in socialne vidike v odnosu do naravnih virov, posegov v naravo in posledic človekovega ravnanja. (Lah & soavtorji, Okoljski pojavi in pojmi, 2002, str. 138)

Okoljske sheme

Poimenovane tudi prostovoljne pobude, s katerimi udeleženci v okolju oblikujejo niz kriterijev, ki naj omogočijo celovito skrb za ohranjanje okolja. Med okoljskimi shemami (znaki za okolje, nagrade in priznanja, okoljski vodstveni sistemi, kodeksi okoljskega obnašanja, zaobljube in izjave podjetij) so znaki za okolje in nagrade za okolje najbolj učinkoviti instrumenti. (Vuk, Uvod v ekološki management, 2000; Mihalič, Ekonomija okolja v turizmu, 1995)

Okoljska presoja vplivov

Gre za ugotavljanje učinkov dejavnosti v okolju s pomočjo spremljanja stanja okolja (monitoring), ki obremenjuje in slabša kakovost okolja z odplakami, odpadki in neprimernimi posegi v okolje. (Lah & soavtorji, Okoljski pojavi in pojmi, 2002, str. 136)

Okoljski kazalci, indikatorji

Zajema celoto številčnih, merljivih informacij (kazalcev stanja, vložkov, izločkov, postopkov in dosežkov), ki opredeljujejo stanje kakovosti v okolju in jih primerjajo z veljavnimi normativi in standardi. (Lah & soavtorji, Okoljski pojavi in pojmi, 2002, str. 137)

Okoljski pregled

Vključuje občasni, periodični pregled stanja okolja z ugotavljanjem sprememb in škodljivih vplivov na okolje, ki zajema ukrepe za izboljšanje tehnologij in razmer (shema EMAS za oblikovanje okoljske politike in sistema ravnanja z okoljem, imenovana tudi okoljsko upravljanje). (Lah & soavtorji, Okoljski pojavi in pojmi, 2002, str. 138)

Okoljski standardi

Zajemajo mednarodni sistem okoljskih standardov ISO 14000, ki z okoljskimi standardi ISO 14001 (sprejeti leta 1996) označujejo in jamčijo neoporečnost, ravnanje ali upravljanje sistemov z okolju prijazno tehnologijo, organizacijskimi postopki in logistiko. (Lah & soavtorji, Okoljski pojavi in pojmi, 2002, str. 135)

Znak za okolje EU

Gre za sistem podeljevanja certifikatov, ki jamčijo okoljsko neškodljivost izdelkov ali opredeljujejo organizacijo, ki spoštuje okoljske standarde, s čemer motivira uporabnike k izbiri okolju prijaznih izdelkov ali storitev. Okoljsko označevanje v turizmu EU zajema znake

za okolje (za turistični izdelek, turistično organizacijo ali turistično destinacijo), znake okoljske kakovosti in mešane oblike okoljskega označevanja.

(http://ec.europa.eu/environnement/ecolabel/whats_eco/ov_concept_en.htm)

Prijavitelj (hotel, turistična kmetija, kamp, itd.) se mora najprej povezati s pristojnim telesom (Competent body), ki je v vsaki državi članici Evropske unije državna institucija, odgovorna za podeljevanje znaka in mu zagotovi razpisno gradivo; v procesu postopka pa je odgovorno za preverjanje uresničevanja kriterijev in standardov.

(http://ec.europa.eu/environnement/ecolabel/how_to/howtoapply_en.htm)

2.1. Opredelitev ekološkega managementa in področij hotelskega ekološkega managementa

Varovanje okolja je bistvenega pomena za kakovost življenja za sedanje in bodoče generacije. Podpora EU trajnostnemu razvoju temelji na prepričanju, da visoki ekološki standardi pospešujejo inovacije in prinašajo nove poslovne priložnosti – sodobno podjetje namreč pojmuje kot del ekonomskega, socialnega in ekološkega sistema, ki s svojim delovanjem dosega ekonomske cilje (produktivnost, rentabilnost, konkurenčnost, gospodarsko rast), socialne cilje (humanizacija dela, motiviranost, soupravljanje) in okoljske cilje (čim manjše obremenjevanje okolja).

Konkuriranje in iskanje vedno novih poti za doseganje vse večjih dobičkov so šli v preteklosti vse prepogosto na račun ekološkega obremenjevanja okolja, kar je privedlo do krepitve zavesti o potrebni ekološki naravnosti podjetij in ustanavljanju NVO, ki se zavzemajo za zmanjšanje števila posegov v naravno okolje ter za trajnostni razvoj gospodarstva. Dolgoročno bo tudi ekonomsko uspešen le takšen scenarij razvoja, ki gradi na trajnem ravnovesju in odgovornem odnosu do narave in družbe.

Tudi vpliv turizma na okolje je pogosto negativen in ogroža naravno ravnotežje – posebno vidne so posledice v destinacijah, kjer razvijajo množičen turizem. Za Slovenijo trdimo, da ga ni in da ga tudi ne želimo – pa imamo kljub temu že veliko območij, ki so prispela glede na število obiskovalcev na rob svoje zmogljivosti sprejemanja turistov. Tudi v Sloveniji skušamo zato rešiti, podobno kot v svetu, problem z bolj sistematičnim uvajanjem trajnostnih načel v razvoj ter z vzpodbujanjem razvoja manj obremenjujočih oblik turizma, med katere sodi brez dvoma eko turizem. Vendar zgolj to ni dovolj: prav vsako hotelsko podjetje lahko znatno pripomore k razbremenitvi okolja in k znatnim prihrankom v poslovanju, če se odloči za uvedbo ekološkega managementa v svojem obratu.

2.2. Hotelski ekološki management in trajnostni razvoj – temelj kakovosti turističnega izdelka in potencialna konkurenčna prednost

Trajnostni razvoj turizma je organizirana in pogosto koordinirana dejavnost vlad, lokalnih skupnosti, korporacij, srednjih in malih (družinskih) podjetij ter organizacij civilne iniciative, ki je usmerjena v varstvo okolja, lokalnih kultur, tradicij in socialnega ravnotežja. Trajnosten razvoj turizma ima dvojni učinek: ekonomskega, ki je viden ter »nevidnega«, ki se odraža v pozitivnem stanju okolja, kulture in življenjske ravni prebivalstva. Na področju turizma je svoje smernice za področje trajnostnega razvoja in prostovoljnih pobud predstavila tudi Svetovna Turistična Organizacija (UNWTO) in izdala tudi Globalni kodeks etike za turizem.

Ekološki management je družbeno odgovorni koncept poslovanja v tržnem gospodarstvu, ki je zelo interdisciplinaren in obsega vsa področja poslovanja podjetja. Povezan je z vodenjem, raziskovanjem, razvojem, trženjem, proizvodnjo, kadri, investicijami itd. Temeljni cilj, ki so mu podrejene vse aktivnosti ekološkega managementa, pa je skrb za varovanje okolja. Pri tem je seveda pomembna ekološka osveščenost managementa, ki temelji na osebni naravnosti in celovitem pristopu k skrbi za ohranjanje okolja, ki pa mora potekati v sozvočju z ostalimi poslovnimi področji. Razmišljanja, da sta poslovna konkurenčnost in uspešnost nezdržljivi z ekološkim managementom, so neustrezna – tudi zato, ker podjetniški interes ne more prevladati nad družbenim in družbeni interes ne nad človeškim.

Pobude in podlage za uvajanje ekološkega managementa v podjetje najdemo v:

- okoljski zakonodaji in normativnih aktih,
- ekološki odgovornosti managementa, ki temelji na okoljski etiki in okoljski kulturi,
- večjem ugledu (image) podjetij, ki so okolju prijazna,
- zahtevah in pričakovanjih vse bolj zahtevnih uporabnikov in kupcev,
- optimizaciji stroškov in povečevanju dobička na dolgi rok,
- razvojnih usmeritvah podjetja,
- skrbi za varno in okolju prijazno delovno okolje ter v skrbi za zdravje in osebostni razvoj zaposlenih.

Strateški management dobiva z uvajanjem principov ekološkega managementa nove razsežnosti na področju poslovne politike podjetja, saj mora:

- dolgoročno in celovito opredeliti cilje glede varstva okolja v smislu preprečevanja in omejevanja nastajanja negativnih posledic na okolje,
- oblikovati strategije in taktike na področju ohranjanja naravnega okolja, ki predstavljajo nabor ukrepov, usmerjenih v odstranjevanje in preprečevanje že nastalih negativnih učinkov na okolje
- poiskati odgovore na vprašanja, kako
 - področje trajnostnega razvoja vključiti v celoviti sistem poslovanja podjetja,
 - ob razvojnem in proizvodnem programu zastaviti ekološki razvoj podjetja,
 - sistematično razvijati pozitivno okoljsko naravnost vseh zaposlenih, ki je odvisna od njihove okoljske etike in okoljske kulture ter
 - kako prestrukturirati proizvodnje programe, ki postajajo zaradi negativnih vplivov na okolje manj zanimivi na trgu.

Uvajanje ekološkega managementa zahteva od vseh zaposlenih v podjetju spremembo vedenjskih vzorcev in filozofije vodenja, saj gre pri ekološkem vodenju za vključevanje okoljskih vrednost, načel in principov, ki zahtevajo spremembe na naslednjih področjih upravljanja in vodenja podjetja:

- repozicioniraje in dopolnitev vizije, poslanstva, strategije ter načel organizacijske kulture podjetja z vključitvijo načel trajnostnega razvoja,
- ponovno opredeljevanje ciljev,
- spremembe na področju informacijskega sistema,
- načrtovanje in izvajanje programov, ki vključujejo okoljsko komponento ter
- učinkovito kontrolo, nadzor in analiziranje stanja v podjetju na področju trajnostnega razvoja.

Koncept trajnostnega razvoja se je večinoma pojavil pri delovanju nevladnih organizacij, zato so mnoga priporočila in smernice v trajnostnem razvoju prostovoljna in jih ponudniki

turističnih izdelkov niso prisiljeni spoštovati. Ker je priprava minimalnih standardov dolgotrajni proces, so prostovoljna priporočila, pristopi, prakse, zaveze, pa tudi nagrade, še vedno najboljša pot za uveljavljanje tako trajnostnega razvoja na splošno kot konkretnih izboljšav stanja v okolju.

Mnoge vlade to upoštevajo in prilagajajo svojo zakonodajo (ki zadeva tudi področje turizma) spoznanjem organizacij, ki se ukvarjajo s trajnostnim razvojem oziroma omogočajo registracijo, legitimnost in delovanje (neprofitnih) ustanov, ki imajo za poslanstvo uveljavljanje okoljskih in drugih trajnostnih standardov, meril in nagrad. NVO postajajo pomembne tudi v Sloveniji. Pomembno je, da prostovoljne pobude svoje delovanje naslonijo na obstoječo pravno strukturo in delujejo v širšem, družbenem, torej nepolitičnem interesu. Običajno vlade takšno delovanje podprejo, saj opravljajo pomembno delo na področju osveščanja, izobraževanja in prepričevanja vseh udeležencev v družbi.

Najbolj učinkovita je kratkoročno še vedno zakonodajna prisila, ki podjetjem nalaga točno določene obveznosti, saj so le redka podjetja vključila načela trajnostnega ali pa celo ekološkega razvoja v svoj poslovni program in na njih zgradila moč svoje tržne znamke, kar velja še posebej za manj razvite države. Vse več mednarodnih organizacij in globalnih korporacij pa se zaveda, da gre pri tem za strateško pomembne odločitve in so pripravljene aktivno sodelovati pri pripravi obsežnih mednarodnih platform za usklajeno delovanje.

2.3. Opredelitev potencialnih področij hotelskega ekološkega managementa

Pri uvajanju trajnostnega razvoja v poslovni proces podjetja obstajata dva koncepta:

- aditivni trajnostni razvoj, ki temelji na odstranjevanju odpadkov in emisij, ko so nastali v poslovnem procesu po njihovem nastanku (gre za aditivne tehnologije, ki okoljske probleme rešujejo na koncu procesne verige) in
- integrirani trajnostni razvoj, ki se zavzema za aktivno politiko do trajnostnega razvoja in ekološke problematike (gre za inovativno iskanje rešitev, ki naj preprečijo nastajanje odpadkov ali vsaj omejevanja odpadkov in emisij že na začetku procesne verige).

Temeljni koncept pristopa k ekološkemu hotelskemu managementu zajema izvajanje, razvoj in izpolnjevanje, ki se izvaja v obliki spirale, kar pomeni »nikoli dokončano zgodbo«. Ta zahteva nenehno presojo, oblikovanje ciljev in strategij, izvajanje akcijskih načrtov, monitoring in nenehno intenzivno komuniciranje z vsemi vpletenimi udeleženci, ponovno presojo itd.

Seveda lahko podjetje izbere različne tipe strategij, s katerimi bo realizirala zastavljene okoljske cilje in sicer – indiferentno, ofenzivno, defenzivno in inovativno obliko. Podjetja z indiferentno strategijo so najmanj okoljsko »naravnana«, saj niso pripravljena sprejeti okoljskega tveganja, niti ne prepoznajo okoljskih priložnosti, medtem ko se za inovativno strategijo odločajo podjetja, ki so pripravljena sprejeti visoko stopnjo okoljskega tveganja, hkrati pa prepoznajo ekološko zasnovane priložnosti za svojo rast in razvoj. Katero strategijo bodo izbrali, je odvisno od mnogih dejavnikov znotraj in zunaj podjetja, med katerimi naj omenimo stopnjo ekološke osveščenosti zaposlenih, še posebej managementa, pričakovanja in zahteve kupcev, vrsto poslovnega procesa, tehnologijo, podporno okolje in podobne.

Hotelski ekološki management zahteva, zaradi svoje poslovne naravnosti in nenehnega in učinkovitega pozicioniranja na trgu, odgovornost in aktivnosti na področju izobraževanja

(zaposlenih, uporabnikov – gostov, ostalih udeležencev), pri razvoju proizvodov in storitev, ter pri nenehnem izpostavljanju zdravega okolja kot svoje konkurenčne prednosti.

Skrb za trajnostni razvoj kot temeljna paradigma hotelskega ekološkega managementa mora v aktivnem procesu tržnega komuniciranja sporočati:

- drugačnost in odgovornost (diferenciranje do konkurence),
- dolgoročnost in stabilnost in
- skrb za prihodnje generacije.

Skrb za trajnostni razvoj lahko vpliva na ugled hotelskega podjetja, s čemer si le-ta:

- povečuje zaupanje ožjega in širšega okolja podjetja (uporabnikov – gostov, finančnih institucij, dobaviteljev, ostalih poslovnih partnerjev, medijev, splošne in vplivnih javnosti),
- ustvarja dobro ime in »image« pri ciljnih javnostih, kar pozitivno vpliva na poslovni rezultat podjetja,
- odpira številne tržne priložnosti doma in na tujem, kar mu omogoča tudi zunanjo verifikacijo poslovne naravnosti (pridobitev znakov za okolje in podobno),
- zmanjšuje nestabilnost v kriznih situacijah ter
- zmanjšuje možnosti negativne publicitete v ožjem in širšem okolju.

3. PRIMERJALNA ANALIZA STANJA V TUJINI IN DOMA

3.1. Področje znakov za okolje

3.1.1. Splošno o okoljskih shemah

V šestdesetih letih dvajsetega stoletja je postalo očitno, da so razmerja med naravo in človekom prišla do kritične točke, ki so zahtevala ukrepanje (umiranje ljudi zaradi posledic zastrupljenega okolja, izginjanje rastlinskih in živalskih vrst, itd). Leta 1972 je v Stockholmu potekala prva svetovna konferenca o okolju, države so začele oblikovati zakonodajo². Državni ukrepi so temeljili na instrumentih neposrednega nadzora, tem so sledile vedno nove generacije ukrepov varstva okolja, ki so temeljili na delovanju trga, medsebojnem sporazumevanju, celo etični odgovornosti. Lastniki in management v podjetjih so namreč spoznali, da je brezobzirno prizadevanje za čim večjim profitom zelo kratkoročna poslovna naravnost in da postaja skrb za okolje tudi dolgoročni pogoj za preživetje na trgu.

Izkušnje kažejo, da uživajo do okolja prijazna podjetja večje zaupanje kupcev, potencialnih vlagateljev in ostale zainteresirane javnosti. Odgovorno okoljsko delovanje je vzpodbudilo povezovanje udeležencev na področju trajnostnega razvoja, to pa je sčasoma privedlo do oblikovanja različnih prostovoljnih pobud oziroma okoljskih shem. Gre torej za zavestne odločitve udeležencev, da bodo poslovali okolju prijazno in odgovorno. V skupino okoljskih shem prištevamo na primer Priporočila o trajnostnem razvoju EU, EMAS, znake za okolje ipd. Med vsemi okoljskimi shemami (znaki za okolje, okoljske sheme, nagrade in priznanja, okoljski vodstveni sistemi, kodeksi okoljskega vedenja, zaveze in izjave podjetij) so najbolj učinkoviti znaki za okolje in nagrade za okolje.

Okoljske sheme imajo smisel šele, ko jih ustrezno tržno komunicirajo do vseh sodelujočih, predvsem pa do uporabnikov. Z logotipi, ki zagotavljajo obljubljeni kakovost oziroma zavezanost varovanju okolja, sporočajo uporabnikom, da je turistični izdelek prijazen okolju, kulturi ali socialnim razmeram. Logotipi so postali izjemno močne »ikone«, ki pomembno vplivajo na oblikovanje turističnih storitev in vzorcev potrošnje na obeh straneh tržnega spektra – ponudbe in povpraševanja. Ta proces je še v razvoju, saj je več kot polovica obstoječih znakov za okolje mlajših od deset let.

V obdobju med 1996 in 2001 je bil okrog 3.000 hotelskim podjetjem v Evropi podeljen znak EU za okolje. Ta podjetja so privarčevala toliko energije, vode in odpadkov, kolikor jih 2000 hotelov ali kampov porabi v enem letu. Povprečna okoljska učinkovitost namestitvenih objektov (poraba energije in vode), ki jim je bil podeljen znak za okolje, je za približno 20 odstotkov višja od evropskega povprečja.

Leta 2001 je bila situacija na področju okoljskih shem kot sledi:

- na svetu je bilo podeljenih približno 7000 znakov za okolje turističnim izdelkom, večini v Evropi (približno 6000);
- dve tretjini znakov za okolje upravljajo zasebna turistična združenja in NVO; za tretjino skrbijo vladne organizacije;

² Leta 1972 smo v Sloveniji dobili prvi okoljski program – Zeleno knjigo o okolju.

- stroški razvoja znakov za okolje so idealno porazdeljeni na tretjine: med zasebne, javne in zasebno-javne (mešane) ustanove;
- 78 % certifikatov je bilo podeljenih izdelkom v Evropi.

3.1.2. Strukturni okvir znakov za okolje

Skrb za trajnostni in sonaravni razvoj postaja eden temeljnih razvojnih usmeritev sodobne družbe. Dvig okoljske osveščenosti in strožja okoljska zakonodaja vodita v vse več sodobnih podjetij do spoznanja, da je nujno vključiti varstvo okolja v sistem vodenja. Uspešna podjetja zato že leta izvajajo sisteme ravnanja z okoljem, imenovane okoljski management, s katerimi dosegajo postavljene cilje na področju varovanja okolja v smislu identifikacije, merjenja in reduciranja negativnih vplivov na okolje.

Eden najbolj mednarodno priznanih in razširjenih standardov, ki postaja najmočnejši indikator ustreznega ravnanja z okoljem, je ISO 14001, ki ga je razvila Mednarodna organizacija za standardizacijo v Ženevi (ISO). Po strukturi je zelo podoben seriji standardov ISO 9000, ki podajajo zahteve za sistem kakovosti. Organizaciji omogoča, da vzpostavi in presodi postopke, s katerimi določi politiko do okolja in okvirne cilje in njihovo doseganje in izpolnjevanje tudi javno prikaže. Temeljni cilj tega mednarodnega standarda je zmanjševanje pritiska na okolje, ki ga uravnoveša z družbeno-gospodarskimi potrebami.

Pomembno je, da naraščajoča ekološka osveščenost prebivalstva zahteva od podjetij uvajanje korenitih sprememb v poslovanju – še pred tem pa seveda miselnosti. Obvladovanje ekoloških tveganj in izkoriščanje ekoloških prednosti bo pripomoglo k njihovi višji boniteti in ugledu, pa tudi k izboljšanju tržnega položaja in poslovnega izida. Mednarodni standardi za ravnanje z okoljem naj bi podjetjem priskrbeli elemente učinkovitega sistema ravnanja z okoljem, ki jih je mogoče povezati z drugimi zahtevami poslovanja. Namen teh standardov ni ustvarjanje različnih ovir v poslovanju, temveč vzpodbujanje oblikovanja odprtega odnosa med vsemi udeleženci v procesu celostnega razvoja.

Za uspešno delovanje znakov za okolje so potrebni finančni in človeški viri ter ustrezna administrativno-organizacijska struktura. Večina shem je vsaj delno financirana s prispevki proslincev. Pobudnik oziroma nosilec licence znaka za okolje praviloma pridobi preostala potrebna sredstva, vendar pa obstajajo tudi znaki za okolje, ki od proslincev ne zahtevajo nobenih prispevkov. Prispevki se lahko razlikujejo tudi od stopnje: zlati ali platinasti znaki so dražji, ker so povezani z zahtevnejšim certificiranjem in predvidevajo strožje ocenjevanje, evaluacijo več kriterijev, več dela in časa.

Okoljske sheme so običajno neprofitne, vendar je potrebno stroške njihovega delovanja pokriti. Prijavitelji plačujejo stroške prijave glede na velikost, značaj turistične namestitve (hoteli, mladinski hoteli, turistične kmetije, zasebne sobe, planinski domovi), obseg prometa ali podobne kriterije.

Tudi glede vodenja in administracije se okoljske sheme razlikujejo, praviloma pa shemo vodijo stalno in začasno zaposleni. Pogosto so v pomoč tudi prostovoljci. Število zaposlenih je odvisno od finančnih virov. Okoljske sheme so lahko centralizirane ali decentralizirane. Slednje predvidevajo regionalne ali lokalne pisarne, ki izvajajo pravila, ki jih postavlja osrednji urad. Decentralizirane sheme praviloma podeljujejo certifikate v različnih državah (na primer Modra zastava »Blue Flag«, skandinavski znak za okolje Labod »Swan«).

Stroški prijavnega postopka, ki jih plačujejo prijavitelji, so pogosto namenjeni zgolj uporabi logotipa in promocijskega materiala. Stroški tehnične pomoči, priročnikov, posvetovanja, pomoči po internetu, pa so urejeni zelo različno. Nekatere sheme, na primer avstrijska, vključujejo vse storitve v »članarini«.

Letna uporabnina in druge pristojbine za znak za okolje se plačujejo na različne načine, najpogosteje pa ob vlogi zahteve za podelitev. Pristojna telesa se zavedajo, da je zlasti majhnim turističnim podjetjem pogosto težko plačati celotno in visoko vsoto naenkrat, zato uveljavljajo ali minimalne cene storitev ali pa dovoljujejo obročno plačevanje prispevka. Bistveno je namreč, da interes po pridobitvi znaka za okolje obstaja in da se podjetja pristojbin ne ustrašijo in zaradi njih ne odstopijo od projekta, še preden je ta stekel.

Administrativna in tehnična podpora igrata ključno vlogo v procesu podeljevanja znaka za okolje. Zlasti majhna in srednja podjetja težko identificirajo probleme in njihove rešitve, vendar lahko pristojne ustanove ponudijo možne rešitve za še tako težka vprašanja. Tehnično podporo sestavljajo naslednji instrumenti:

- publikacije, priročniki, bilteni, opisi dobrih praks;
- sezname kriterijev;
- obiski v domačem okolju podjetja;
- telefonsko in elektronsko komuniciranje;
- baze podatkov in sezname ekološko neoporečnih dobaviteljev;
- seminarji in treningi (delavnice).

Nabor prostovoljnih okoljskih shem je naslednji:

- znaki za okolje,
- nagrade in priznanja,
- okoljski vodstveni sistemi,
- kodeksi (okoljskega) vedenja,
- zagotovila in izjave (deklaracije) podjetij.

Pri prostovoljnih pobudah je pomembno, da zakonodaja ne zavezuje niti pobudnika niti ciljnih skupin, da k tej pobudi pristopijo. Pri tem ni bistveno, kdo je pobudnik oziroma pristojno telo. To so lahko ministrstva, agencije, gospodarske zbornice, ali – kar je zelo pogosto – neodvisne, nevladne organizacije.

3.1.3. Znaki za okolje

Znak za okolje zagotavlja kakovostno izbiro. Znaki za okolje torej informirajo in dokazujejo uporabniku, da lahko pričakuje okolju prijazen proizvod ali storitev. S tem znak za okolje jamči, da je izbrani proizvod ali storitev »boljši« od konkurenčnih – vsaj od tistih, ki se ne morejo pohvaliti z znakom za okolje. Znak za okolje je torej »orodje obljube« kadar:

- obstaja v ciljnem okolju pomemben turistični proizvod ali turistični grozd (cluster, skupina izdelkov) z visokim potencialom po izboljšanju;
- si deli potencial izboljšanja večje število članov ciljne skupine;
- predstavniki ciljnih skupin ne nasprotujejo znaku za okolje;
- so potencialni srednjeročni rezultati podjetja ali turistične destinacije lažje dosegljivi s strategijo trženja z znaka za okolje, kot brez njega.

Znak za okolje bodo v ciljni skupini v visoki stopnji sprejemali, če:

- bo zagotavljal čim prejšnje vračilo vložka,
- bo prispeval k višji stopnji konkurenčnosti in
- če bo lahko postal dodaten argument za individualne ali skupinske trženjske aktivnosti, dvig imagea in privabljanje novih ciljnih skupin.

Znak za okolje identificira proizvod ali storitev, ki je okolju prijazen glede na vse vidike življenjskega cikla proizvoda ali storitve. Za razliko od »zelenih« simbolov, s katerimi izdelek označijo proizvajalci sami, podeli znak za okolje neodvisna ustanova. Mednarodna organizacija za standardizacijo (ISO) identificira naslednje skupine prostovoljnih znakov za okolje:

- prostovoljni, neodvisni program, ki temelji na številnih kriterijih; licence podeljujejo za uporabo okoljskih znakov, ki določajo okolju prijazen značaj proizvoda ali storitve znotraj določene kategorije in glede na življenjski cikel;
- informativni program o okoljskem značaju proizvoda ali storitve, ki si ga podeli proizvajalec sam;
- prostovoljni program, ki zagotavlja merljive okoljske podatke izdelka, v odnosu do obstoječih kategorij parametrov, vzpostavljenih na ravni neodvisne ustanove in temelječih na oceni življenjskega cikla, ki jih preverjajo neodvisne ustanove.

Mednarodna organizacija za standardizacijo ISO trdi, da je skupni cilj znakov za okolje v »povečanju povpraševanja in ponudbe proizvodov in storitev, ki ne povzročajo negativnega učinka na okolje ter v komuniciranju resničnih in preverljivih informacij o njihovem okoljskem značaju s stimuliranjem potencialov in z nenehnim izboljševanjem okolja s pomočjo tržnih mehanizmov«.

Pri vsem tem je potrebno opozoriti, da vsi proizvodi in storitve na trgu ne morejo pridobiti znakov za okolje, hkrati pa tudi mnogo proizvajalcev ni pripravljeno zaprositi za znak za okolje, ali pa značaj njihovega izdelka ni okolju prijazen. Zato se na mnogih izdelkih pojavljajo različne deklaracije, ki se na neki način nanašajo na okolje: naravno, reciklirano, ekološko, itd. Uporabniki se praviloma na to odzivajo pozitivno, saj želijo s svojimi potrošniškimi vedenjskimi vzorci prispevati k varovanju okolja – povedati pa je treba, da so te deklaracije povzročile na trgu tudi dokajšnjo zmedo in dvome.

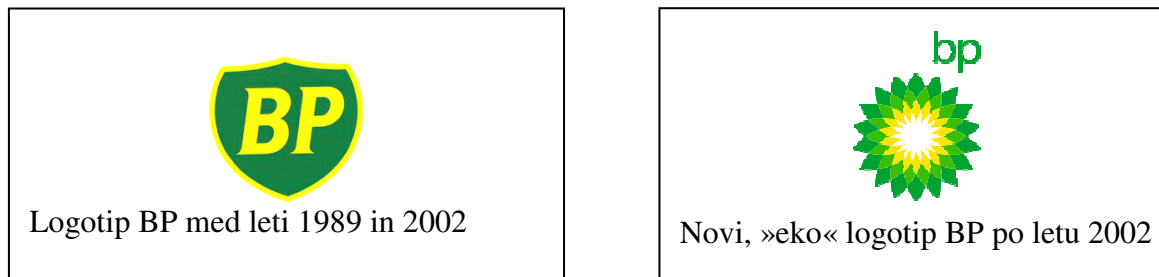
Brez navodil, smernic, standardov, kriterijev in nadzora s strani neodvisne ustanove uporabniki ne morejo biti prepričani, da je izdelek, ki ga krasí deklaracija proizvajalca, tudi zares okolju prijazen. Ta skrb je bila glavni motiv za ustanovitev javnih in zasebnih organizacij, ki izdajajo uradno priznane znake za okolje in pripadajo okoljskemu programu podeljevanja na državni ali celo mednarodni ravni.

Prvi znaki za okolje so nastali na tradicionalnih industrijskih področjih, zlasti v sektorjih, ki so najbolj očitno onesnaževali okolje: naftno-predelovalna, kemična, gumarska in podobne industrije. Zlasti v 90. letih prejšnjega stoletja je bilo opaziti odločen premik teh sektorjev na področje ekologije. Nekatere družbe, na primer BP (British Petroleum) je spremenil svoj logotip in pomen kratice BP v »beyond petroleum«. Ekološka naravnost je močno opazna tudi pri nizozemski multinacionalki Shell, nekoliko manj pa v ZDA, čeprav bi bila tam ta tendenca še posebej zaželená (ekološka katastrofa Exxon Valdez na Aljaski marca 1989).

Ekološka zavest je postala osnova za obnovo in repozicioniranje tržnih znamk družb, ki tradicionalno veljajo za največje onesnaževalce. Znaki za okolje so v tem procesu močno

pomagali, vendar je ostalo njihovo poslanstvo neokrnjeno: na neodvisen in kritičen način spremljati ekološko zavest, obljube in konkretne akcije korporacij.

SLIKA 1: Primer posodobljene tržne znamke – zgolj marketinška poteza ali dejanski preobrat okoljske politike družbe?

Vir: <http://www.bp.com>

3.1.4. Opredelitev znaka za okolje v turizmu

Znaki za okolje dajejo uporabniku objektivno informacijo o vplivu izdelka na okolje. V turizmu ekološko označevanje obsega:

- znak za okolje³, ki preverja vpliv na okolje (podobno kot pri industrijskih proizvodih) za turistični izdelek, organizacijo ali destinacijo;
- znaki ekološke kakovosti, ki preverjajo ekološko kakovost turističnega izdelka oziroma destinacije;
- kombinirane oblike označevanja.

Čeprav v Španiji domuje (v tesnem sodelovanju z britanskim trgom) pojem »paketnega« oziroma »masovnega turizma«, je v 90. letih prejšnjega stoletja prav tam postalo jasno, da je urbanizacija španskih mediteranskih obal (na severu je položaj mnogo bolj ugoden, saj je morje tam hladno in pogosto dežuje) povzročilo ne samo nastanek največjega megalopolisa

(neprekinjenega urbaniziranega območja) v Evropi, v dolžini približno 500 km, temveč je turizem v tem procesu preprosto izbrisal vasi, lokalno kulturo in hudo prizadel socialno ravnotežje, da o odpadnih vodah in nesmiselni porabi energije ne govorimo. Tudi nacionalno ravnotežje je bilo porušeno: na španskih obalah živijo že trije milijoni tujcev, zlasti Angležev in Nemcev (v zadnjem času pa še vse več Rusov), kar je povzročilo popolni kolaps nekdanjih manjših kulturnih okolij od Valencije proti jugu, vse do Marbelle oziroma Gibraltarja.

³ V slovenščini se ob pojmu znak za okolje uporabljajo izrazi ekološki znak, ekološka znamka, znak okolja, znak okolju prijazen izdelek in podobno. Namesto uporabe pridevnika ekološki nekateri predlagajo uporabo okoljski, vendar uporaba le-tega (še) ni običajna.

Že vsaj deset let traja proces spreminjanja vedenjskih vzorcev turistov, pospešuje se trend od masovnega k individualnemu in okolju prijaznejšemu turizmu, vendar turistični znaki za okolje prihajajo do veljave šele v zadnjih letih. Pozoren in okoljsko naravn turist je lahko že ob koncu prejšnjega stoletja v turističnih katalogih in prospektih zasledil ekološke turistične znake, ki jih podeljujejo na primer avstralski *Green globe* ali pa *Heritage Environmental Rating Programme*.

Tudi znaki za okolje v turizmu (priloga 1) so rezultat preverjanja okoljskega procesa, ki je po definiciji prostovoljni postopek. Zagotavlja, da turistično podjetje, objekt, proizvod, proces, storitev ali vodstveni sistem spoštuje v naprej določene okoljske norme in merila. Znak za okolje ni isto kot nagrada za okolje, ki »prepozna vodilne primere v turistični stroki, ki pomagajo varovati naravno in kulturno dediščino našega planeta«. Pri nagradi za okolje gre praviloma za periodični, recimo letni dogodek podelitve priznanja, medtem ko je znak za okolje oznaka, ki velja ves čas spoštovanja določenih kriterijev.

Proces podeljevanja običajno vodi neodvisna ustanova, ki zagotavlja kredibilnost. Podeljevanje znakov je orodje, s katerim želijo okoljevarstveniki, akademiki, lokalne in nacionalne oblasti ter gospodarska združenja spodbujati okolju in kulturi prijazne vrste turizma. To je možno le, kadar se turisti zavedajo pomena znakov za okolje in kadar tudi turistična stroka in sam trg razumeta znak za okolje kot dodano vrednost turističnemu izdelku, kot njegovo tržno prednost.

Navedemo lahko več razlogov, zakaj se ponudniki turističnih storitev (hoteli, kampi, prevozna podjetja, destinacije) odločijo za uvedbo okoljskih ukrepov v svoje poslovanje. V ospredju je seveda varovanje okolja kot tako in preprečevanje kvarnih posegov vanj, kakršne povzroča masovni turizem. Pomembno pa je tudi, da postane sčasoma okoljska zavest na trgu priznana kategorija kakovosti, ki ima sočasno tudi pozitivne ekonomske učinke. Pridobitev znaka za okolje ali nagrade za okolje ima za turistični objekt (hotel, letalskega prevoznika, kamp itd.) predvsem naslednje pozitivne posledice:

- dvig ugleda posameznega turističnega ponudnika in skupne ponudbe destinacije;
- okrepitev položaja na trgu;
- boljše upravljanje tveganja (risk management);
- boljši management izplena donosa (yield management);
- boljše vodenje človeških virov (HRD management);
- pozitivne učinke na ostale sektorje, ki so povezani s turizmom;
- nižanje stroškov poslovanja.

Skupek vseh pozitivnih dejavnikov, ki izhajajo iz ekološko naravnane dejavnosti, se odraža v ekonomski učinkovitosti podjetja, vendar šele v srednjeročnem ali dolgoročnem obdobju. Lastniki, managerji, vladne službe in turisti, želijo in potrebujejo zanesljive informacije o produktih in storitvah v turističnem sektorju. Znaki za okolje, nagrade in deklaracije s povsem jasno ekološko podjetniško linijo prispevajo k temu in zagotavljajo izpolnjevanje kriterijev kakovosti za različne turistične proizvode in storitve.

Od svojih začetkov konec osemdesetih let prejšnjega stoletja so si znaki in nagrade za okolje ter ostale okoljske sheme uspešno utrle pot tudi med turistične ponudnike in v zavest turistov. Njihov učinek sicer še vedno ni na ravni zelenega, vendar moramo upoštevati, da gre za dolgotrajen proces. Bistveno je, da je perspektiva okoljskih shem odlična, zlasti zaradi vse večjega ekološkega zavedanja, k čemur so pripeljale tudi okoljske spremembe, še posebej klimatske. Načela trajnostnega razvoja turizma bodo igrala ključno vlogo predvsem pri

določanju okvirov razvoja turizmu v prihodnosti, predvsem pri določanju najpogosteje obiskanih znamenitosti in nosilne sposobnosti krajev (v destinaciji pa igrajo odločilno vlogo – ekološko – usmerjeni ponudniki). Ekološki standardi imajo (in bodo imeli predvsem v prihodnosti) bistveno vlogo tudi in razporejanju intenzivnosti odvijanja turizma in njegovem omejevanju na področju (po)rabe naravnih virov, fizičnega okolja ter povzročanja vseh vrst onesnaževanja. Gre torej na neki način za omejevanje množičnega turizma in za dvig parametrov kakovosti, ki se nanašajo tako na okolje, ponudnike in turiste.

Na splošno velja, da obstajajo tri ravni turističnih znakov za okolje, in sicer:

- za množični turizem,
- za trajnostni turizem in
- za ekološki turizem.

Prvi tip znakov za okolje predstavlja najbolj splošno in ohlapno navodilo, ki praviloma zgolj usmerja pozornost na okoljske učinke in na varčevanje z energijo oziroma z odpadki. Tip znakov za trajnostni turizem je usmerjen na okoljske, socialno-kulturne in ekonomske kriterije (Modra zastava za plaže⁴). Podeljevanje znakov za okolje na področju ekološkega turizma pa je najbolj strogo zastavljen in upošteva le proizvode in storitve, ki so deklarirano ekološki in turistični.

3.1.5. Predstavitev nekaterih znakov za okolje in nagrad za okolje

3.1.5.1. Znak za okolje Ecotel

Znak za okolje Ecotel je ekskluzivni znak za okolje, ki ga lahko pridobijo zgolj hoteli, ki upoštevajo najstrožje okoljske in socialne kriterije.

Znak za okolje Ecotel je grafično najbolj poznan po petih globusih, ki predstavljajo vsak svojo nagrado za različna področja. Gre za pet področij oziroma »temeljnih kamnov okoljske odgovornosti«, ki jih se nanašajo na naslednja področja:

- zavezanost okolju
- upravljanje s čvrstimi odpadki
- učinkovita raba energije
- učinkovita raba in varčevanje z vodo
- izobraževanje zaposlenih in družbeno odgovorno delovanje

Nastal je pod okriljem mogočne svetovalne skupine HVS International, ki je nadgradila svoj program Eco Services. Shemo so pripravili v New Yorku v sodelovanju z okoljskimi strokovnjaki na Inštitutu Rocky Mountains in Agencijo za varovanje okolje ZDA (United

⁴ Po podatkih Društva za okoljevarstveno vzgojo Evrope v Sloveniji, DOVES, jih ima devet tudi Slovenija. Modra zastava in Eko šola sta pravzaprav edina okoljska labelling projekta v Sloveniji. V letu 2005 so pridobili tudi koncesijo za podeljevanje skandinavskega Zelenega ključa.

States EPA) ter posameznimi svetovalci. Med slednjimi so bili tudi predstavniki Ecotourism Society, Certified Utility Consultants in hotelske šole priznane Univerze Cornell. Namen sheme je pomoč hotelom po vsem svetu pri oblikovanju in razvoju okoljskih programov.

Okoljska shema Ecotel je povsem prostovoljna, hoteli morajo zaprositi za vključitev v program. Čeprav je evaluacije sprva v celoti financirala svetovalna skupina HVS International, stane sedaj postopek podeljevanja 1000 USD in več, odvisno od velikosti hotela. Članarina znaša od 7.500 USD do 25.000 USD. Prvi certifikat je leta 1994 pridobil hotel New York Vista. Tega so leta 1991, po prvem bombnem napadu na newyorški World Trade Center, povsem obnovili v skladu s strogimi okoljskimi merili.

Znak za okolje Ecotel zagotavlja svojim članom številne ugodnosti, od obsežne promocije, prepoznavnosti na trgu, do višje samozavesti zaposlenih in boljšega nadzora nad operativnimi stroški hotela. Gostje v hotelih, ki so pridobili znak za okolje Ecotel, niso samo »ekološki turisti«, temveč predvsem poslovni gostje, ki delijo skrb za okolje, zaposleni so v podjetjih na seznamu Fortunovih 500 družb z okoljskimi programi, udeleženci kongresov in seminarjev, turistični agenti in novinarji. Po raziskavah ameriškega Centra za zbiranje turističnih podatkov (US Travel Data Center, oddelek TIA), kar 87 odstotkov hotelskih gostov podpira turistična podjetja, ki imajo varstvo okolja zapisano v svoji poslovni kulturi. Tako ni čudno, da hoteli, ki pridobijo znak za okolje Ecotel, občutno povečajo prodajo svojih zmogljivosti oziroma število poslovnih dogodkov (kongresov).

Omenjenih pet področij izpolnjevanja kriterijev ocenjujejo po številčnih rezultatih (Numerical Scoring System) na treh ekoloških in socialnih ravneh: primarnem, sekundarnem in terciarnem. Sistem izračunavanja rezultatov je variabilen, kar pomeni, da je izračun za vsak hotel drugačen, odvisno od njegove velikosti in lokacije. Hoteli, ki so pridobili znak za okolje Ecotel, imajo od štiri (planinske kočje v ZDA) do 800 sob. Primarna in sekundarna raven sta obvezni, tretja – terciarna pa ne. Na prvi ravni morajo biti dosežene vse točke, na drugi pa vsaj 75odstotkov. Terciarni nivo je najpogosteje opisan kot »bonusni sistem«. Predstavljajo ga aktivnosti hotela, ki niso zahtevane na obvezni, primarni ravni, oziroma pomenijo nadpovprečno skrb in odgovoren odnos do okolja. V nekem južnoameriškem hotelu so se na primer odločili, da bodo zbirali cigaretno ogorke, jih očistili kemikalij v primerni raztopini in jih nato uporabili kot sredstvo proti naravnim škodljivcem za sadno drevje in zelenjavo. Tak sistem omogoči hotelu vodenje lastne, individualne in izvirne strategije varovanja okolja.

Vsak hotel, udeležen v postopku ocenjevanja, pridobi končno oceno (Justification Rating), ki je seštevek vseh rezultatov. Tudi hoteli, ki jim pri prvem poskusu ni uspelo pridobiti znaka Ecotel, ostajajo na seznamu; svetovalci HVS jim pomagajo z akcijskimi načrti za izboljšanje stanja (Environmental Action Plan), zato jih inšpekcija prej ali kasneje ponovno obiše.

Da bi hotel pridobil znak za okolje Ecotel, mora uresničevati vsa merila na prvem področju okoljske zavezanosti in vsaj še enega od naslednjih štirih. Ostala štiri področja se preverjajo šele takrat, ko hotel v celoti uresničuje prvo področje, torej okoljske standarde. Za pridobitev znaka za okolje je obvezno uresničevati vsaj dve področji. Svetovalna skupina HVS obnavlja merila vsaki dve leti. Okoljska shema Ecotel lahko znak za okolje hotelu tudi predčasno odvzame, če oceni, da se je stanje občutno poslabšalo.

Prijavitelj lahko vloži prošnjo kadarkoli. Okoljska shema Ecotel vabi zainteresirane na izobraževalne programe, da bi se bolje pripravili na proces podeljevanja. Hoteli morajo v svoji prošnji opisati, kako uresničujejo obvezne kriterije in opisati ostale okoljske akcije in

programe, ki jih izvajajo in opisati, kako to poteka. HVS International nato iz vrst svojih in neodvisnih strokovnjakov oblikuje inšpekcijsko skupino, tkim. »zeleno skupino« (green team), v katero so lahko vključeni tudi predstavniki hotelov, ki so že pridobili znak za okolje Ecotel.

Proces podeljevanja znaka za okolje Ecotel zajema pet ločenih obiskov presojevalcev za pet nagrad (globusov). Presojevalci lahko obišejo hotel napovedano ali nenapovedano. Opravijo vrsto intervjujev s hotelskim osebjem, vodstvom, tudi z bližnjimi prebivalci – slednji presojevalcem pojasnijo, kako hotel sodeluje z okoljem na področju okoljske in kulturne zaščite. Rezultati se seštevajo in morajo preseči minimalni prag, ki ga predvidevajo kriteriji. Če je prag komajda presežen, lahko rezultatu (in s tem pridobitvi znaka za okolje), močno pomaga uresničevanje pogojev na terciarni ravni.

Presojevalci svoje delo opravljajo vodeno (s strani hotelskega osebja) ali samostojno, pri čemer jim je omogočen dostop do vseh prostorov v hotelu (razen sob, ki so zasedene). Prijavitelju lahko podelijo enega do pet globusov. Prijavitelj (po pridobitvi znaka za okolje že član) pridobi znak za okolje za dve leti in napovedane ali nenapovedane kontrole ga lahko obišejo kadar koli v tem obdobju. Po dveh letih je obvezna nova presoja za podaljšanje certifikata.

Svetovalna skupina HVS International znaka za okolje Ecotel ne oglašuje, niti ne vabi hotelov, da bi zanj prosili. Vendar pa oddelek tržnega komuniciranja pri HVS International promovira vse nove člane skladno s svojo trženjsko strategijo. Hoteli, ki so pridobili znak za okolje, smejo uporabljati Ecotelov logotip. Trženjski oddelek v svetovalni skupini HVS International ciljno oglašuje v mednarodnih strokovnih revijah in publikacijah. Hoteli, ki so pridobili znak za okolje, so vključeni tudi v Ecotelov internetni direktorij članstva.

Ta strategija je zelo učinkovita, saj je od leta 1994 več kot 1100 hotelov, motelov in počitniških krajev po vsem svetu zaprosilo za pridobitev znaka za okolje, vendar ga je prejelo le 40 hotelov v osmih državah. Samo pet hotelov na svetu je pridobilo znak s petimi globusi – pomembno je povedati, da ne gre zgolj za najbolj luksuzne namestitvene zmogljivosti. Hotelska podjetja sprejemajo Ecotel kot najbolj strogo okoljevarstveno shemo, zlasti ker gre za ločena področja, ki jih ocenjujejo na vsakem oddelku hotela posebej (tako na recepciji, v kuhinji, banketni kuhinji, sobah...).

3.1.5.2. Znak za okolje Zeleni globus 21

Zeleni globus 21 sta ustanovili Svetovni turistični svet (World Travel and Tourism Council, WTTC) in Svetovna Turistična Organizacija (World Tourism Organization, UNWTO) leta 1994 za spodbujanje trajnostnega razvoja turizma skladno z Agendo 21.

Okoljska shema Zeleni globus 21 je program samopomoči. Njegov posvetovalni organ ponuja informacije v 25 jezikih in na 29 okoljskih področjih. Znak za okolje Zeleni globus 21 je izdal celo vrsto publikacij, ponuja tudi pomoč preko interneta. Osrednjo pozornost namenjajo nasvetom in pomoči podjetjem v naslednjih turističnih sektorjih: letalske družbe, letališča, tematski parki, dejavnost rent-a-car, kampi, kongresni centri, ladijske družbe, sejmišča, igrišča za golf, hoteli, marine, železniške mreže, restavracije in organizatorji potovanj.

Leta 1999 se je Zeleni globus 21 združil z avstralskim raziskovalnim centrom za trajnostni turizem (Cooperative Research Centre for Sustainable Tourism), ki pokriva območje Azije in Pacifika (Green Globe Asia Pacific) ter tudi s CAST in Green Seal za delovanje na območju ZDA (Green Globe Americas). Zeleni globus 21 deluje tudi v Kanadi. Okoljska shema Zeleni globus 21 je torej globalni, mednarodni program ekološkega delovanja v turistični dejavnosti, ki ga podpira 30 največjih sektorskih in vladnih organizacij, med njimi UNWTO, WTTC, UNEP, IH&RA, IATA in ABTA.

Namen programa je:

- opredeliti turistična podjetja (hoteli, letalske družbe, prireditelji križarjenj, železniške družbe, letališča, restavracije, organizatorji potovanj in turistični agenti itd.) in destinacije, ki skrbijo za okolje in za učinkovito upravljanje z odpadki, vodo in energijo;
- povečati dobičke turističnih podjetij s pomočjo okoljskega managementa (zmanjševanje operativnih stroškov).

Leta 2000 so okoljske kriterije razširili še na ekonomske, kulturne in socialne parametre, ki so sestavni del sistema podeljevanja znaka za okolje.

Znak za okolje Zeleni globus 21 zahteva koncept trajnostnega razvoja ter vodenja hotelov in drugih turističnih podjetij, ki dodaja prvini varovanja okolja še ekonomske in socialne aspekte – ti temeljijo pogosto na spoštovanju omejitvenih kriterijev in standardov.

Standardi upoštevajo ključne elemente, vključene v Agendo 21 za turizem, kot jih določa koordinacija med UNWTO, WTTC in nevladno organizacijo Earth Council. Vključujejo tudi standarde ISO 14001. Cilji podeljevanja znaka za okolje Zeleni globus 21 so naslednji:

- omejevanje emisije škodljivih plinov v ozračje (toplogredni plini),
- izboljšanje učinkovitosti rabe energije,
- zaščita kakovosti zraka,
- nadzor hrupa,
- upravljanje z odpadnimi vodami,
- izboljšanje odnosov v lokalnem okolju,
- spoštovanje kulturne dediščine,
- dvig socialne blaginje v lokalnem okolju,
- zaščita narave in živalstva,
- upravljanje z zemeljskim bogastvom,
- zaščita ekosistemov.

Vsi navedeni kriteriji so obvezni, za njihovo posodabljanje pa skrbi mednarodni posvetovalni svet okoljske sheme Zeleni globus 21.

Prijavo za podelitev znaka za okolje je moč vložiti kadarkoli. Administracija okoljske sheme Zeleni globus 21 prijavitelja obvesti o zahtevah in pričakovanjih ter mu ponudi praktično pomoč pri izpolnjevanju kriterijev. Ta pomoč vključuje svetovanje o okoljskih potrebah, orodja za samoocenjevanje in dvigovanje učinkovitosti, informacije o okoljski tehnologiji in vodenju. Pri tej praktični pomoči sodelujejo strokovnjaki Centra za raziskovanje okolja WTTC in 80 svetovalcev mednarodne organizacije Zelena zastava (Green Flag Int., GFI).

Znak za okolje Zeleni globus 21 običajno predstavljajo s sistemom ABC, ki predvideva tri faze: pridružitve (affiliation), primerjavo (benchmarking) in certificiranje. Obvezni koraki v procesu pridobitve znaka za okolje so:

- podjetja, skupnosti, ponudniki in strokovnjaki, ki se želijo vključiti v proces pridobivanja znaka za okolje, se najprej prijavijo kot pridruženi člani. V tem »uvajalnem« obdobju se podrobno seznanijo z drugo in tretjo fazo procesa in natančno spoznajo principe in delovanje znaka za okolje.
- Podjetja, skupnosti, ponudniki in strokovnjaki se lahko prijavijo neposredno v drugo fazo – fazo benchmarkinga – in lastno okoljevarstveno učinkovitost primerjajo z veljavnimi kriteriji. Če dosežejo minimalne kriterije, pridobijo dokument »Ocena trajnostnega vodenja Znaka za okolje Zeleni globus 21« (Green Globe Sustainability Assessment ali GG Benchmarking Report) in pravico do uporabe logotipa.
- V tretjem koraku neodvisni presojevalci obiščejo člana, ki je v postopku pridobivanja znaka za okolje in preverijo raven učinkovitosti okoljskega vodenja ter podelijo Znak za okolje Zeleni globus 21.

Udeleženci v procesu morajo upravljalcem znaka Zeleni globus 21 letno pošiljati izpolnjene vprašalnike, imenovati kontaktno osebo in o uvajanju znaka Zeleni globus 21 obveščati svoje goste, zaposlene in poslovne partnerje.

Tabela 1: Kategorije znaka za okolje Zeleni globus 21 in cenik

PODJETJE	Vsa pridružena podjetja – 1. leto	vse cene v €
	Mikro (1 - 9 zaposlenih ali manj kot 9 sob)	330
	Majhno (10 - 49 zaposlenih ali med 10 – 69 sob)	610
	Preprosto veliko podjetje (en objekt, 50 ali več zaposlenih ali več kot 70 sob)	1340
	Veliko podjetje (z visokim turističnim profilom, tudi zaščitena območja, Unescova dediščina itd.)	4200
	Veliko podjetje, tudi globalno delujoče (npr. letalska družba, hotelska veriga...)	6000
LOKALNI NIVO		
pridružene članice	Vse skupnosti – pridruženo članstvo, prvo leto	120
	Mikro skupnost (manj kot 10.000 prebivalcev, razen na Kitajskem – manj kot 30.000)	Prvo leto 4080 Vsako nasl. leto 1020
	Majhna skupnost (manj kot 150.000, Kitajska manj kot 250.000 prebivalcev)	Prvo leto 6700 Vsako nasl. leto 1675
	Velika, kompleksna skupnost (več kot 150.000, Kitajska več kot 250.000 prebivalcev)	Prvo leto 13.560 Vsako nasl. leto 3390

Slika 2: Trije logotipi Znaka za okolje Zeleni globus 21

Pridruženi član:

Logotip brez kljukice pomeni, da je podjetje kandidat za Znak za okolje Zeleni globus 21 v določenem času. Logotip s kljukico pomeni, da je podjetje izpolnilo vse zahteve in je bilo neodvisno preverjeno.

Za oglaševanje znaka za okolje Zeleni globus 21 je zadolžen WTTC, ki to počne na svoji internetni strani, z zloženkami, bilteni, tiskovnimi konferencami, na sejnih in borzah ter v strokovnih medijih. Vsak član, ki pridobi znak za okolje, naj bi imel svojo internetno stran. V brošurah in preko video povezav pa naj bi oglaševali le člane v drugi in tretji fazi, ki so že preverjeni ali so že pridobili eno izmed stopenj znaka za okolje Zeleni globus 21. Okoljska shema Zeleni globus 21 je sklenila strateško partnerstvo z Mednarodno zvezo letalskih potnikov (IAPA), prisotna pa je tudi na globalnih distribucijskih sistemih, kot sta Amadeus in Galileo. Znak za okolje Zeleni globus 21 odlično sodeluje tudi z Evropsko komisijo (DG 23), saj je ta v obdobju 1997-1999 financirala projekt ECoNETT – komunikacijsko omrežje na internetu. Trenutno obstaja več kot 500 pridruženih članov Zeleni globus 21, zlasti v Aziji in na Pacifiku, Ameriki oz. na Karibih – poudariti pa je treba, da vsi še niso pridobili znaka za okolje Zeleni globus 21.

3.1.5.3. Znak za okolje Viabono

Od leta 2001 je znak za okolje Viabono nova nemška okoljska shema, ki jo je ustanovilo in jo vodi podjetje z istim imenom, v sodelovanju s turističnimi organizacijami in združenji (ekološkimi, turističnimi, potrošniškimi, lokalnimi in regionalnimi oblastmi ter zvezno vlado).

Prednost znaka za okolje Viabono je internetni portal, ki naj bi turistom pomagal najti najbolj ustrezno, fizičnemu okolju in kulturi prijazno turistično ponudbo, lokalno gastronomijo, družinske počitnice, duhovno sprostitev, neokrnjeno naravo, kulturo in umetnost.

Znak za okolje Viabono finančno podpirata nemški zvezni ministrstvi za okolje in gospodarstvo, slednje je odgovorno za turizem. Okoljevarstveno shemo so prvič predstavili na ITB v Berlinu leta 2001. Njen namen je »združiti vse obstoječe okoljske turistične storitve in proizvode v različnih turističnih sektorjih in jih promovirati s pomočjo sodobnih komunikacijskih sredstev«. Znak za okolje Viabono je namenjen vsem vrstam turističnih storitev, v ospredju pa so namestitveni objekti (hoteli, kampi, zasebne sobe) in destinacije (lokalne skupnosti in območja, zaščitena območja).

Upravljalci znaka za okolje Viabono trdijo, da »niso samo še en dodatni znak za okolje«, temveč naj bi bilo »odločilno to, da je Viabono več kot klasični znak za okolje, predvsem zaradi posredovanja visoko kakovostnih turističnih ponudb, ki izpolnjujejo zahtevna merila Viabona in hkrati zagotavljajo največji možni naravni užitek. Cilj znaka za okolje Viabono je vzpostaviti stik z novimi ciljnimi skupinami gostov in jih povezati s kakovostno ponudbo, ki je preverjena skladno s kriteriji tega znaka za okolje. Zato se intenzivno ukvarjajo s celovitim trženjem in uporabljajo sodobne trženjsko-komunikacijske tehnike v obliki oglasov, intenzivnih odnosov z javnostmi, ter tržnim sodelovanjem z ostalimi močnimi tržnimi znamkami (ADAC, Google in podobni).«

Prvi kriteriji znaka za okolje Viabono so bili oblikovani za namestitvene objekte. Vsebujejo 40 meril, razdeljenih na 11 okoljskih področij:

- upravljanje z odpadki,
- upravljanje z energijo in skrb za podnebje,
- voda,
- mobilnost,
- hrup,
- fizični in čustveni pogoji za bivanje gostov,
- informacije (okoljsko zavedanje),
- narava in krajina,
- bivanjska kultura in arhitektura,
- lokalno gospodarstvo in
- management.

Prijavitelj lahko zaprosi za pridobitev znaka kadarkoli. Ob vrsti obveznih kriterijev naj bi prijavitelj dosegel najmanj 67 odstotkov zahtevanih točk. Kriterije so oblikovali na osnovi že obstoječih shem in naj bi se obnavljali vsaka tri leta. Prijavitelj prejme osnovni informacijski paket, vključno z brošurami (o znamki, tržnih priložnostih, poštne razglednice, CD-ROM z navodili, logotipi, maketami oglasov, tipskimi jedilniki...) brezplačno. Znak za okolje Viabono ponuja tudi izobraževanja, svetovanja itd.

Stroški pridobivanja Znaka za okolje Viabono so odvisni od velikosti objekta, oziroma števila ležišč/obiskovalcev, dodatno pa okoljska shema zaračunava partnerjem tudi delež od gostov, ki so bivanje v turističnem objektu rezervirali preko portala Viabona.

Znak za okolje Viabono oglašujejo preko usmerjene promocije, PR, zloženk, brošur, na sejnih, konferencah in zlasti na portalu. Okoljevarstveno shemo podpira tudi Lycos Evropa, največji internetni »provider« na celini.

3.1.5.4. Mednarodna okoljska nagrada Zeleni hotelir in gostinec

Mednarodno okoljevarstveno nagrado IH&RA – Green Hotelier & Restaurateur Environmental Award (Zeleni hotelir & gostinec) je leta 1991 vpeljala Mednarodna zveza hotelov in restavracij (IH&RA), ki ima sedež v Parizu.

V organizacijo Mednarodna zveza hotelov in restavracij (IH&RA) je vključenih več kot 750 tisoč hotelov, restavracij in turističnih ponudnikov v približno 150 državah, poleg njih pa še 112 državnih združenj hotelov in restavracij, okrog 50 državnih in mednarodnih verig in več

kot 130 hotelskih šol. Njihovo poslanstvo je obveščati, promovirati in varovati hotelsko dejavnost.

Partnerja pri podeljevanju nagrade Mednarodne zveze hotelov in restavracij (IH&RA) sta IHEI – International Hotels Environment Initiative in UNEP – United Nations Environment Programme; podeljevanje nagrad pa sponzorira tudi American Express, zato je postopek za kandidate brezplačen.

Mednarodna okoljska nagrada postavlja v ospredje vsako leto ključno temo. Leta 2001 je bila osrednja tema »varčevanje z energijo«, kandidati pa so morali izpolnjevati 14 obveznih kriterijev (npr. raba alternativnih virov energije – sončnih celic itd.). Vodenje, merjenje in omejitve se nanašajo na okoljska in ekonomska vprašanja.

Prijavitelji pošljejo svoje vloge vsako leto do konca avgusta. Vloge mora spremljati natančno izpolnjen vprašalnik, ki pojasni ekološki okvir delovanja hotela ali restavracije, dejavnosti na področju trajnostnega razvoja ter predstavitev tako skupine, ki se ukvarja z ekološkim managementom (»green team«) kot tudi načrte za prihodnost. Vsaka dodatna informacija in materiali so dobrodošli, saj odločajo predstavniki IHEI in UNEP o nagradah na temelju poslanih dokumentov prijaviteljev. Nagrada ne predvideva inšpekcij ali obiskov objektov in tudi ni preverjanj resničnosti prijav. Izbrani hoteli/restavracije so vključeni v benchmarking najboljših praks, ki ga izdaja IH&RA.

Nagrada ima dve kategoriji – hotelsko/gostinsko verigo in posamezne ponudnike. Zmagovalca razglasijo na letnem kongresu organizacije. Zmagovalca prejmeta nagradi 2.500 US\$ v gotovini, diplomo in pokal. IH&RA promovira zmagovalce na svojih internetnih straneh in biltenih ter v mednarodnem tisku.

Največ prijav je prispelo leta 1999, kar 82. Organizatorji mednarodne nagrade za okolje Zeleni hotelir in gostinec (IH&RA) si sicer želijo še več prijav, toda najprej bodo morali postopek za podelitev nagrade reorganizirati tako, da bodo prijave preverjene in nagrade zato bolj kredibilne.

3.1.6. Znak za okolje Evropske unije

3.1.6.1. Splošno o znaku za okolje Evropske unije

Evropska unija je leta 1992 vpeljala svoj znak za okolje (EU Eco-label), ki je uradni znak Unije na področju varovanja okolja. Namenjen je uporabniku, saj mu olajša iskanje tistih proizvodov in storitev, ki imajo v celotnem življenjskem ciklusu proizvoda ali storitve manj negativen vpliv na okolje kot primerljivi drugi izdelki. Odločitev za pridobitev znaka za okolje EU je prostovoljna.

Uporaba znaka za okolje EU poteka od leta 1993, ko je bila opredeljena prva izdelčna skupina. Leta 2000 je bila shema revidirana in omogoča prožnost pri prenavljanju kriterijev, če je to potrebno. Okoljski kriteriji za izdelčno skupino so običajno postavljeni za obdobje treh let. To obdobje omogoča, da se tehnične izboljšave in spremembe revidiranih kriterijev odrazijo in uveljavijo na trgu. Izdelčne skupine so:

- čistila
 - univerzalna in sanitarna čistila

- detergenti za pomivalne stroje
- detergenti za ročno pomivanje posode
- sredstva za pranje perila
- mila in šamponi
- gospodinjska oprema
 - pomivalni stroji
 - toplotne črpalke
 - hladilniki
 - žarnice
 - sesalniki za prah
 - pralni stroji
- elektronska oprema
 - osebni računalniki
 - prenosni računalniki
 - televizorji
- papirnati proizvodi
 - kopirni in grafični papir
 - papir za tiskanje
 - higienski papir
- dom in vrt
 - tekstilni izdelki
 - posteljne žimnice
 - pohištvo
 - ploščice in tlakovci
 - notranje barve in laki
 - gnojila in spodbujevalci rasti
 - sredstva za izboljševanje tal
 - substrati
- oblačila
 - obutev
 - tekstilni izdelki
- turizem
 - storitve kampov
 - turistične nastanitvene storitve
- maziva
 - maziva

Ključne značilnosti procesa podeljevanja Znaka za okolje EU so :

- selektivnost – znak se podeljuje tistim proizvodom in storitvam z najmanjšim negativnim vplivom na okolje;
- transparentnost – kriterije znaka, ki so javno dostopni, razvijajo relevantni strokovnjaki iz različnih področij delovanja skupaj z uporabniki;
- celostni pristop – zajet je celoten življenjski cikel proizvoda ali storitve (od surovin preko procesa izdelave vse do uporabe in odpadkov, ki jih povzročajo);
- vseevropska dimenzija – znak ponuja ponudnikom pri trženju sinergijo, saj se pojavlja v vseh državah članicah EU;
- prostovoljnost.

Kriteriji za podelitev znaka za okolje EU se nanašajo na posamezne produktne skupine, teh je trenutno 24. Pridobitev znaka za okolje EU terja od prijavitelja, da izpolni obvezne in del prostovoljnih kriterijev, ki so oblikovani na temelju življenjskega cikla izdelka. V primeru storitev so pomembne in hkrati pregledovane faze proizvodnje izdelkov za izvedbo storitev, sama izvedba storitve in management odpadkov.

Znak za okolje EU temelji na principu oblikovanja okolju prijaznih, »zelenih« izdelkov, ki jih ne uvrščamo med prehrabene na območju celotne Evrope, obenem pa želi povezati vse udeležence v okviru Komisije Evropske unije za ekološko označevanje (EU EB). Gre za ključno organizacijo v EU za podeljevanje znaka za okolje EU, ki skrbi za proces razvijanja novih kriterijev in dopolnjevanja obstoječih. V okviru podeljevanja znaka za okolje EU se pojavljajo štiri skupine udeležencev: proizvajalci, trgovci, uporabniki in civilna iniciativa – okoljske organizacije. Poslanstvo znaka za okolje EU je v tem, da postane razpoznaven kot najbolj učinkovito priznanje okolju prijaznih proizvodov in storitev. Namenjen je hkrati uporabnikom – tem v smislu dobrega informiranja – pa tudi proizvajalcem, trgovcem in ponudnikom storitev – tem kot vzpodbuda, da ekološke principe vključijo v svoje poslovne procese.

Pri tem sta ključna dva temeljna cilja:

- doseganje stalnih izboljšav na področju varstva okolja in
- zagotavljanje kredibilnosti znaka.

Pridobitev Znaka za okolje EU regulira poseben pravilnik Evropske unije, ki je bil sprejet leta 2000. Skladno s pravilnikom lahko vsak proizvajalec ali ponudnik vloži prijavo za pridobitev znaka za okolje EU pri pristojnem telesu države, v kateri ima podjetje svoj sedež. Prošnjo za certificiranje lahko vložijo za izdelke, ki jih tržijo v EU, tudi ponudniki iz drugih držav v državi, s katero poslujejo.

Prijavi za pridobitev znaka za okolje EU je potrebno priložiti dokumentacijo in dokazila oz. potrdila, ki dokazujejo in utemeljujejo vlogo. Pristojno telo za podelitev znaka za okolje EU mora pretehtati in preveriti ustreznost vloge in priloženih listin skladno s kriteriji, objavljenimi v uradnem listu Evropske unije. Ob uspešni prijavi sledi sklenitev pogodbe o podelitvi in uporabi znaka za okolje EU, ki jo s prijaviteljem sklene pristojno telo države, v kateri se znak pridobiva. Stroški prijave in uporabe znaka za okolje EU, ki jih mora plačati prijavitelj, se delijo na stroške za prijavo in letni prispevek.

Tabela 2 : Struktura stroškov pridobitve in koriščenja znaka za okolje EU

	Minimum	Maximum	Popusti – 1
Prijavnina - proces prijave	EUR 300	EUR 1300	25 odstotkov za MSP in za prijavitelje iz držav v razvoju
	Minimum	Maximum	Popusti – 2
Letna uporaba EU znaka za okolje 0,15 % letnega obsega prodaje znotraj EU	500€ po izdelčni skupini na prijavitelja	25.000€ po izdelčni skupini na prijavitelja	25 odstotkov za MSP in za prijavitelje iz držav v razvoju 15 odstotkov za podjetja, ki imajo registriran standard EMAS ali so certificirane za ISO standard 14001

3.1.6.2. Znak za okolje Evropske unije za namestitvene obrate

Znak za okolje Evropske unije (znak za okolje EU) za namestitvene obrate je uradni znak Evropske unije za okolju prijazne turistične namestitvene storitve. Izvirno je bil znak oblikovan kot nagrada turističnim namestitvenim obratom, ki spoštujejo okolje.

Leta 2004 je Evropska komisija dodatno oblikovala tudi kriterije za kampe, ki lahko zaprosijo za znak za okolje od leta 2005. Evropski znak za okolje za namestitvene obrate je zagotovilo okolju prijaznega delovanja in dodana vrednost glede kakovosti izdelka, ki naj vpliva na odločitev turistov glede izbire izdelka ali destinacije. Podjetja, ki so pridobila znak za okolje za namestitve EU, so s tem uradno priznana kot najbolj okolju prijazna na svojem področju.

Za znak za okolje EU za namestitvene obrate lahko zaprosijo veh vrst namestitveni obrati, ki sodijo v izdelčno skupino »turistične namestitvene storitve«, ki za določeno ceno (provizijo) ponujajo varovano prenočitveno zmogljivost v primerno opremljenih sobah kot osnovno storitev turistom, popotnikom in prenočevalcem. Sen sodijo torej hoteli, penzioni, planinske koče, zasebni sobodajalci, turistične kmetije in kampi. Storitve prenočitve lahko vključuje tudi ponudbo hrane, rekreacije in razvedrila ter zelenih površin.

Podjetja, ki so pridobila znak za okolje EU za namestitvene obrate, si prizadevajo za:

- nižje onesnaževanje zraka (povzročeno z barvami in čistili),
- bolj varčno rabo energije in ostalih naravnih virov,
- manj onesnaženo okolje in okolico (brez uporabe pesticidov, mineralnih gnojil ipd.),
- v gastronomski ponudbi uporabljajo organsko pridelana živila.

Prednosti znaka za okolje EU za namestitvene obrate za ponudnike so:

- Simbolizira visoko kakovost in okoljevarstveno uspešnost: znak je uradno priznana in spoštovana storitvena znamka, ki zagotavlja okoljevarstveno uspešnost in je sočasno tudi učinkovito promocijsko sredstvo, saj pokaže turistom prizadevanje namestitvenega obrata za čim bolj varovano okolje in dvig kakovosti.
- Simbolizira ekološko učinkovitost in nižanje stroškov: večina okoljskih ukrepov zahteva precejšnjo angažiranost, vendar je rezultat prispevek k dodani vrednosti izdelka. Ukrepi pomagajo odkriti ekološke in ekonomske slabosti v podjetju in v nekaterih primerih povzročijo tudi zelo zanimive inovacije. Omejevanje porabe naravnih virov, energije in vode lahko pomembno znižajo stroške namestitvenega obrata.
- Daje občutek ugodja: okoljski kriteriji zagotavljajo zdrava bivališča, zdravo prehrano in zdravo okolje za turiste in zaposlene. Okolju prijazne turistične namestitvene zmogljivosti uporabljajo naravne gradbene materiale, imajo nekadilska območja in ne uporabljajo nezdravih kemikalij (na primer v pralnicah in čistilnicah).
- Vodi k izpolnjevanju pričakovanj gostov: okoljska zagotovila v veliki meri izpolnjujejo pričakovanja turistov, ki zlasti na potovanju pri počitku zahtevajo in želijo čistost, prijaznost do okolja in ljudi. Ta zagotovila je potrebno še posebej izpostaviti v promociji in oglaševanju turističnih izdelkov, saj ugodno vplivajo na odločitev gostov, da se še vrnejo, pa tudi na image destinacije. Večina gostov želi namestitev s pozitivnimi učinki na njihovo zdravje in v soglasju z naravo. Po nemški analizi iz leta 2002 kar 41,8 odstotka turistov želi okolju prijazno namestitev, 45,8 % želi učinkovito okoljevarstveno varovanje v destinaciji, kar 59,1 odstotka pa jih odločno odklanja onesnaženost v odprtem okolju. Naklonjenost do okolja je v približno 50 % značilna

zlasti za turiste iz Nemčije, Avstrije, Velike Britanije in Francije, ki sodijo za slovenski turizem med ključne trge.

- Pomaga pri krepitvi tržnega komuniciranja: nosilci znaka za okolje EU za namestitvene obrate so deležni naslednjih trženjskih aktivnosti:
 - uporabe uradnega logotipa, ki je prisoten na vseh brošurah, letakih, oglasih in spletnih straneh;
 - marketinškega priročnika z napotki za vključitev informacij o znaku za okolje EU v pisna besedila;
 - razširjanje informacije o znaku za okolje EU v medijih in na turističnih dogodkih, kar vpliva na dvig imagea.

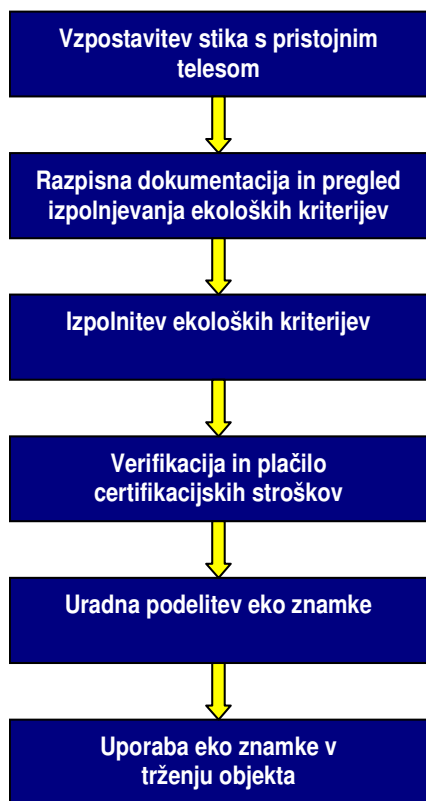
Znak za okolje EU za namestitvene obrate je uradno priznan v vsej Evropski uniji, zato so trženjski učinki vseevropski.

Odlike turističnih objektov, ki jim je bil podeljen znak za okolje EU za namestitvene obrate:

- Odgovoren odnos do okolja in turistov: znak za okolje EU je znak kakovosti, ki se ne odraža zgolj v tem, da ima hotel čiste sobe, ali da v restavraciji postrežejo z odlično hrano na lepo pogrjnjeni mizi, temveč turistom ponudi sezonske izdelke, organsko pridelano hrano oziroma hrano lokalnih proizvajalcev. Bistveno je tudi, da je ves tekstil (rjuhe, brisače, namizni prtji) opran z okolju prijaznimi čistili, torej brez škodljivih kemikalij.
- Odgovoren odnos do pristojnega telesa, ki podeli znak za okolje EU: objekte redno pregledujejo neodvisni in nepodkupljivi kontrolorji, kar je zagotovilo za konsistentno izvajanje programa po vsej Evropi.
- Zdravje in udobje: objekti, ki so pridobili znak za okolje EU za namestitvene obrate, ponujajo prestiž posebne vrste: brezskrbne počitnice ali poslovna srečanja. Skrb za okolje in zdravje sta na vrhu prioritet, ko gre za gradbene materiale in surovine. Sem sodi tako preprost način sortiranja odpadkov v sobah in nekadilske sobe kot eden najstarejših ukrepov: obvestilo gostu, kako naj ravna z brisačami, ki jih želi ponovno uporabiti.

Prijavitelj (hotel, turistična kmetija, kamp, itd.) se mora najprej povezati s pristojnim telesom (Competent body), ki je v vsaki državi članici Evropske unije državna institucija, odgovorna za podeljevanje znakov za okolje. Pristojno telo natančno obvesti prijavitelja o postopku podeljevanja znaka in mu zagotovi razpisno gradivo; v procesu postopka pa je odgovorno za preverjanje uresničevanja kriterijev in standardov.

Slika 3: Shematski prikaz postopka podeljevanja znaka za okolje EU za namestitvene obrate

Razpisno gradivo vsebuje verifikacijski vprašalnik in priročnik. Prijavitelj mora podeljevalcu posredovati natančno dokumentacijo o uresničevanju tehničnih meril. Verifikacijski dokumenti so deklaracije (izjave) in ostali pomembni dokumenti, ki jih podpišejo usposobljeni strokovnjaki. Pristojno telo se lahko odloči, da bo prošnjo še natančneje preverjalo. Ko prošnja ustreza zahtevam in ko je urejeno plačilo prijavnega postopka, pristojno telo podeli prijavitelju znak za okolje EU. Prijavitelj z njim pridobi pravico do uporabe znaka pri komuniciranju (sporočila za javnost, oglasi, brošure) in do namestitve znaka na namestitvenem objektu.

Temeljni namen kriterijev je zmanjševanje porabe energije in fosilnih goriv, zmanjševanje porabe vode, ki je kemično obdelana ali vode, ki je onesnažena z detergenti in dezinfekcijskimi sredstvi ter zmanjševanje odpadkov. Kriteriji spremljajo energetske učinkovite ogrevanje, varčevanje na področju porabe vode, usposabljanje in izobraževanje zaposlenih, izogibanje rabi nevarnih kemičnih snovi, ločevanju odpadkov itd. Proces zajema vodstvo, zaposlene in goste.

Kriteriji so razdeljeni v dve skupini: na obvezne in neobvezne. Obvezne mora prijavitelj izpolnjevati v celoti – kriteriji pa morajo seveda ustrezati dejanskemu stanju (primer: če hotel nima bazena, potem ta kriterij zanj ne velja). Če kriterija ne more izpolniti, mora prijavitelj to pojasniti. Neobvezni kriteriji morajo biti izpolnjeni v določeni meri (odstotek) v okviru sistema točkovanja.

Stroške podeljevanja, ki znašajo od 300 do 1300 evrov, mora prosilec poravnati ob vložitvi razpisne dokumentacije. Prijavitelj je lahko deležen popusta – do 75 odstotkov za mikro podjetja (do deset zaposlenih) in planinske kočje, ter do 25 odstotkov za majhna in srednja podjetja. Letna uporaba znaka za okolje EU je odvisna od letnega prometa prijavitelja in znaša do 0,15 odstotka. Ta znesek je izračunan tako, da se povprečna cena na gosta pomnoži s skupnim številom prenočitev. Osnovni izračun se lahko zmanjša še za dodatnih 15 odstotkov, če je podjetje pridobilo znak EMAS ali standard ISO 14001. Vsi popusti lahko znašajo največ 50 odstotkov.

Znak za okolje EU za namestitvene obrate vsebuje 37 obveznih kriterijev, ki se delijo na 6 področij:

- energija (elektrika iz obnovljivih virov, premog in težka olja, električna energija za ogrevanje, učinkovitost ogrevalnih kotlov, klimatske naprave, izklapljanje gretja ali klimatske naprave, izklapljanje luči, energijsko učinkovite žarnice, časovno stikalo za savno);
- voda (vodni viri, pretok vode iz pip in tušev, varčevanje z vodo v kopalnicah in straniščih, koši za smeti v straniščih, splakovanje pisoarjev, puščanje, menjavanje

brisač in rjuh, zalivanje rastlin in vrtov, čiščenje odpadne vode, načrt v zvezi z odpadno vodo);

- čistilna sredstva in sredstva za razkuževanje (sredstva za razkuževanje, usposabljanje osebja glede uporabe);
- odpadki (ločevanje odpadkov – gostje, zaposleni – nevarni odpadki, prevoz odpadkov, izdelki za enkratno uporabo);
- druge storitve (prepoved kajenja v skupnih prostorih, javni prevoz);
- splošno upravljanje (splošno vzdrževanje in servisiranje, vzdrževanje in servisiranje ogrevalnih kotlov, določanje politike in program ukrepanja, usposabljanje osebja, informiranje gostov, podatki o porabi energije in vode, zbiranje drugih podatkov, podatki, ki so navedeni na znaku za okolje).

Dodatnih 47 kriterijev je neobveznih in se delijo na naslednja področja:

- področje energije: fotovoltaike in energija vetra, ogrevanje z obnovljivimi viri, energetska učinkovitost kotla, emisije NO_x ogrevalnega kotla, daljinsko ogrevanje, sočasna proizvodnja toplote in električne energije, toplotne črpalke, termoregulacija, izolacija obstoječih zgradb, klimatske naprave, samodejna izklapljanja, bioklimatska arhitektura, energijsko učinkovite aparature, namestitve hladilnikov, samodejno ugašanje luči v sobah in zunaj;
- področje voda: uporaba deževnice, pretok vode iz pip in tušev, splakovanje stranišč, poraba vode v pomivalnih in pralnih strojih, temperature in pretok vode iz pipe, časovna stikala za tuše;
- področje nevarnih kemikalij: čistilna sredstva, barve in laki za notranje prostore, odmerjanje sredstev za razkuževanje bazena, mehansko čiščenje, vrtovi brez kemikalij;
- področje odpadkov: kompostiranje, pločevinke za enkratno uporabo pijač, embalaža pri zajtrku, odstranjevanje maščob/olja, rabljeni tekstilni izdelki in pohištvo;
- področje drugih storitev: obveščanje in izobraževanje v zvezi z okoljem, prepoved kajenja v sobah, kolesa, povratne steklenice, papirnati izdelki, trajno blago, ekološka živila, lokalni prehrabeni izdelki;
- splošno upravljanje: registracija EMAS ali ISO za turistične nastanitve, registracija v sistemu EMAS ali ISO za dobavitelje, vprašalniki o okolju, števci porabe energije in vode, dodatni okoljski ukrepi.

Vsak od 84 kriterijev je podrobneje obdelan na posebnem dokumentu, v katerem so navedene podrobnosti o nazivu kriterija ter informacije o tem, v katero področje spada oz. sodi, za katere vrste nastanitvenih turističnih zmogljivosti velja, navedene pa so tudi oblike in načini presojanja in verifikacije izpolnjevanja kriterija ter aktivnosti, ki jih mora izvajati prijavitelj.

3.2. Ekološki management v turizmu na državni ravni v nekaterih primerljivih državah

3.2.1. Benchmarking državnih sistemov ekološkega managementa v turizmu

Metodološko pomeni benchmarking primerjalno presojo in sistematičen proces vrednotenja izdelkov ali poslovnih procesov v organizacijah ali okoljih z najboljšo prakso. Motivi za benchmarking so običajno povezani s hitrejšim učenjem od drugih, boljše in učinkovitejšo (upo)rabo sredstev ter iskanjem boljših rešitev. Omogoča strateško razmišljanje, vzpodbuja nenehne izboljšave in obvladovanje znanj. Cilji, ki si jih postavljamo z benchmarkingom, so

povezani s kakovostno presojo in opredelitvijo ključnih dejavnikov v posameznih okoljih, ki so pomembni pri analiziranju in vrednotenju.

V benchmarking smo vključili nekaj držav, ki imajo na področju varovanja okolja in izvajanja postopkov ekološkega označevanja izdelkov in storitev dolgoletno in uspešno tradicijo (npr. skandinavske države) ter nekaj držav, ki so s Slovenijo primerljive po svoji geografski legi in zgodovini in predstavljajo na področju turizma našo konkurenco. Izbrali smo Dansko, Irsko, Avstrijo, Švico, Madžarsko in Hrvaško.

Pri zbiranju informacij o ekološkem managementu na državni ravni smo povabili k sodelovanju eksperte iz tujine. Skupaj z njimi je oblikovala projektna skupina vprašalnik, ki je sestavljen iz treh sklopov vprašanj: identifikacijskih, organizacijskih in vsebinskih. Vsak raziskovalec je imel ob koncu vprašalnika možnost pripisati svoje mnenje, pomisleke ali priporočila. Vsak raziskovalec je povzel celotno tematiko posamezne države na dveh do treh strani, kar je navedeno v nadaljevanju, medtem ko je celoten material za benchmarking za vse primerjane države dodan v prilogah 2 – 7.

3.2.2. Avstrija

V Avstriji (priloga 2) so državne spodbude in ekološka politika v zadnjih letih usmerjene prav posebej v proces stabilizacije globalnega podnebja. Za to področje skrbi Zvezno ministrstvo za življenje⁵ (ki pokriva področja kmetijstva, gozdarstva, okolja ter vodnega gospodarstva). Napovedani ukrepi avstrijske ekološke politike za prihodnost se nanašajo na področja:

- trajnostnega razvoja,
- ohranjanja čistosti zraka,
- varstvo voda ter
- sanacijo ekoloških napak.

V obdobju med 1993 in 2004 je bilo izvedenih cca. 25.000 projektov, katerih investicijska vrednost je znašala 14,7 milijarde evrov. Največji delež so zabeležila delovno intenzivna mala in srednje velika podjetja. Dodatno je v letu 2003 stekel avstrijski JI/CDM-program⁶, s pomočjo katerega je bil omogočen odkup emisijskih pravic.

Izvajanje državne strategije procesa stabilizacije globalnega podnebja bi naj prispevalo tudi k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov v skladu s Kyotskim protokolom in njegovimi mehanizmi⁷. Ukrepi zmanjševanja emisij se nanašajo na področja:

- proizvodnje energije,
- prometa,
- energetike,
- industrije,
- kmetijskega in gozdnega gospodarstva in ravnanja z odpadki ter
- izvajanje projektov izven meja Avstrije.

⁵ Lebensministerium = Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft

⁶ Joint Implementation (JI) and the Clean Development Mechanism (CDM)

⁷ EU se je odločila, da bo ratificirala Kyotski protokol v letu 2002 (obveznosti do zmanjševanja TPG). Slovenija se je v pridružitvenih dokumentih obvezala do upoštevanja le-teh

Turizem

Turizem je sektor, ki lahko znatno pripomore k izboljšanju varstva okolja. Eno izmed ključnih področij uspešnega izvajanja stabilizacije globalnega podnebja je namreč obvladovanje (predvsem cestnega) prometa, katerega obseg se je v zadnjih letih na območju celotne Evrope znatno povečal in tako resno ogrozil dosedanje sicer pozitivne rezultate pri ohranjanju čistosti zraka. Avstrijsko Ministrstvo za okolje in prostor želi rešiti opisano problematiko s strožjimi ukrepi in ekološkimi standardi, predpisanimi tako za vozila na motorni pogon kakor tudi za goriva ter z inovativnimi projekti.

Kot posebej uspešen se je izkazal model podjetniškega managementa mobilnosti »Mehko partnerstvo mobilnosti« (Sanfte Mobilitäts-Partnerschaft), s katerim so podjetja dosegla do 30 odstotkov zmanjšanja vsebnosti CO₂. Uspeh pilotskega projekta je pripomogel k nadaljnjemu vzpodbujanju obzirne mobilnosti s poudarkom na pospeševanju ekološkega managementa v podjetjih. Avstrija je pričela tudi z razvojem posebne turistične ponudbe v okviru modela »Mehka mobilnost – turizem brez avtomobila« (Sanfte Mobilität – Autofreier Tourismus). Posamezne občine, kot sta Werfenweng in Bad Hofgastein, so dokazale, da je lahko turizem brez avtomobila sočasno privlačen in tudi ekološko izjemno učinkovit. Število turistov, ki prihajajo v občino Werfenweng z vlakom, je tako naraslo z 9 na 25 odstotkov. Na ta način je bilo prihranjenih 1,2 milijonov kilometrov, sicer prevoženih z avtomobilom ter 375 ton škodljivih toplogrednih plinov. Naraslo je tudi število nočitev in sicer za 56 odstotkov v zimski ter za 9,7 odstotkov v poletni sezoni (od 1997 do 2005). Namestitveni objekti, ki so v svojo ponudbo vključili tako imenovane počitnice brez avtomobila, so dosegli rekordno rast v višini 109 odstotkov v zimski in 59 odstotkov v poletni sezoni (od 1997 do 2005).

Trajnostni razvoj gozdov

Gozdovi prekrivajo skoraj polovico celotne površine Avstrije (47 odstotkov) in omogočajo množico gospodarskih, ekoloških in socialno kulturnih aktivnosti. Varstvo, gospodarjenje in trajnostni razvoj gozdov so zato med ključnimi cilji avstrijske gozdarske politike. Najnovejši zakon o gozdovih postavlja trajnostni razvoj v središče pozornosti in posveti veliko pozornosti tudi varovalni funkciji gozdov za hribovite predele Avstrije.

Vse več načinov izkoriščanja gozdov je slednje pripeljalo do meja njihove obremenjenosti. V okviru državnega dialoga o gozdovih je bila zato oblikovana posebna platforma, ki bi naj pripomogla k uskladitvi interesov različnih subjektov ter zagotovila trajnostni razvoj gozdov. V ta namen so bili vzpostavljeni naravni gozdni rezervati za zagotavljanje prihodnosti naravnega razvoja ekosistemov, kjer na zaščitnih gozdnih površinah ne bodo dovoljeni nikakršni neposredni vplivi. Poseben status znotraj državne ekološke politike imajo naravni parki. Do danes je bilo šest najlepših in ekološko najbolj dragocenih regij te alpske republike razglašeni za narodni park. Skupno je danes v Avstriji 56 rezervatov, 11 ramsarskih varstvenih območij ter pet biosfernih rezervatov pod zaščito UNESCO. Omenjena območja tvorijo v veliki meri osnovo za ekološko ustrezen in trajnosten razvoj turizma.

Avstrijski znak za okolje

Rezultati raziskav kažejo, da so ljudje z osebnim angažmajem ter individualnim potrošniškim vedenjem pripravljeni znatno prispevati k varstvu okolja. Pri tem je bilo ugotovljeno, da kupci velikokrat pogrešajo ustrezne informacije, ki bi jim olajšale odločitev glede izbire. Prav tako je opaziti zmedenost, ki jo povzroča med potrošniki poplava »bio in eko« nalepk na izdelkih. Zaradi navedenega ter na pobudo avstrijskega Ministrstva za okolje in prostor je bil leta 1990 ustanovljen avstrijski znak za okolje (das Österreichische Umweltzeichen), ki omogoča informiranje javnosti o ekoloških obremenitvah posameznega proizvoda ali storitve skozi vse

faze (torej od proizvodnje in uporabe ter vse do odstranjevanja odpadkov). Nenazadnje so bili vsi kriteriji evropskega znaka kakovosti (EU-Umweltlabel) v celoti integrirani v avstrijski znak za okolje, s čimer se je pretok informacij do uporabnikov še dodatno poenotil ter omogočil enostavnejši in jasnejši pregled nad proizvodi in storitvami.

3.2.3. Švica

V Švici (priloga 3) je bil s 1. januarjem 2006 na osnovi fuzije Zveznega urada za okolje, gozdove in prostor (Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft) ter večino oddelkov Zveznega urada za vode in geologijo (Bundesamt für Wasser und Geologie) ustanovljen Zvezni urad za okolje »BAFU« (Bundesamt für Umwelt), katerega poglobitveni cilji so:

- izboljšati kakovost življenja,
- ustvariti zdravo okolje in
- zagotoviti osnovne pogoje za gospodarske dejavnosti.

Zastavljene cilje namerava izpolniti Zvezni urad za okolje z dialogom med posameznimi kantoni, gospodarstvom, politiko in družbenim okoljem. V uradu se zavedajo, da bo pri izvajanju zastavljenih aktivnosti ekološke politike potrebno nenehno celostno tehtanje ekološke, politične in ekonomske problematike. Sprejeta ekološka politika in BAFU sta tako poglobitva akterja v Švici pri zagotavljanju naslednjih osnovnih družbenih in gospodarskih potreb:

- Varnost: varstvo ljudi in njihovega premoženja pred naravnimi nesrečami (plazovi, erozija, poplave, potresi ter druge nevarnosti, kot so na primer nesreče s kemijskimi sredstvi). Gre za preventivne aktivnosti (minimizacija tveganja) ter ukrepanje in pomoč v primeru nastale škode (obvladovanje katastrof).
- Zdravje: varstvo človeka pred prekomernimi obremenitvami kot so hrup, škodljivi organizmi in snovi, neionizirajoče sevanje ter škodljive snovi v zraku.
- Naravna raznolikost: ohranjanje biološke pestrosti in življenjskega prostora.
- Osnove za izdelke oz. surovine.

Dolgoročni cilj urada sta ohranjanje in trajnostna (upo)raba naravnih virov kot so zemlja, voda, zrak, gozdovi ter biološka in pokrajinska raznolikost. Kot je navedel v strukturiranem intervjuju direktor urada, Bruno Oberle, tiči največji izziv ekološke politike v ureditvi in optimizaciji dostopa eksistenčnih osnov tako za okolje kot tudi za družbo (na primer v stanovanjskih soseskah) in gospodarstvo. Pri tem je potrebno upoštevati osnove politične ekonomije: kakšne so koristi oz. dobiček in kolikšni so stroški?

Takšen pogled na problematiko lahko sicer v posameznih primerih pripelje do tega, da je zgolj s strokovnega vidika določeni učinek izostal, vendar kot vsota ukrepov le zagotavlja učinkovito ekološko politiko. Vsekakor je nujen dialog med BAFU in posameznimi kantoni; vključevanje partnerjev iz gospodarstva, politike in družbenega okolja pa je označil Oberle kot neizogibno. Turizem kot izjemno interdisciplinarna veja gospodarstva se zrcali v vseh zgoraj navedenih področjih švicarske ekološke politike, kar je prikazalo na posebni tiskovni konferenci marca 2006 tudi švicarsko hotelsko združenje (Hôtellerie Suisse).

3.2.4. Danska

Na Danskem (priloga 4) je, tako kot v vseh skandinavskih državah, ekološka naravnost že dolgoletna tradicija. Interes za ekološke teme se je v skandinavskih državah pokazal že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Leta 1971 je tako Danska kot prva država na svetu ustanovila ministrstvo za okolje. Leta 1989 pa je skandinavski ministrski svet podprl uvedbo skupnega uradnega skandinavskega znaka za okolje. Kot simbol je bila izbrana variacija laboda, simbola skandinavskega ministrskega sveta. Upravljalci znaka za okolje Swan imajo podružnice (izpostave) v vseh skandinavskih državah. Ocenjujejo vse vrste namestitvenih objektov, gostinstvo, kongresne centre in bazene. Letno podelijo le okrog 30 znakov za okolje, kar dokazuje, da je shema zelo zahtevna. Temelji na preverjanju omejene porabe energije, vode, nevarnih in strupenih snovi ter odpadkov na osebo na dan.

Poslanstvo skandinavskega znaka za okolje Swan (Labod) je v zmanjševanju ekološke obremenitve. S prostovoljno uporabo ekološkega znaka za okolje želijo poudariti »zeleno« zavest uporabnikov (kupcev) ter željo prispevati k boljšemu oz. bolj zdravemu okolju. S procesom podeljevanja znaka za okolje želijo vzpodbuditi ponudnike k razvijanju okolju prijaznejših izdelkov.

V okviru danskega združenja za standardizacijo (Danish Standards Association) deluje v Københavnu »Ecolabeling Denmark«, telo, odgovorno za vodenje administracije za oba uradno priznana znaka za okolje na Danskem: Swan – Labod (Nordic Eco-label) in znak za okolje EU (European Eco-label Flower). »Ecolabeling Denmark« deluje neodvisno od proizvajalcev, tržnih znamk in finančnih interesov in skladno z dansko zakonodajo. Prijavna dokumentacija je predmet popolne anonimnosti ter stroge in visoke zaupnosti, ki se nanaša na prijavitelja in na »Ecolabelling Denmark«.

Namen podeljevanja znaka za okolje je minimizirati negativne vplive izdelkov na okolje in zdravje ljudi. Kriteriji so razviti za posamezna izdelčna področja temeljijo na spremljanju vplivov skozi celoten življenjski cikel izdelka (od surovin do izdelka, uporabe in odpadkov). Uporaba znaka za okolje Swan (Labod) je prostovoljna.

Nordijski znak za okolje Swan (Labod) zagotavlja, da gre pri izdelku za dobro ekološko izbiro. Zeleni simbol je na razpolago 60 izdelčnim skupinam, za katere bi bila uporaba znaka za okolje priporočljiva in koristna. Izdelčna področja (12) znaka za okolje Swan (Labod) so:

- gradnja in izdelki za dekoriranje,
- avtomobili,
- domače kemikalije,
- domače ogrevanje,
- stroji,
- pisarniška oprema,
- ostala merila,
- papirnati in celulozni izdelki,
- storitve,
- razno drobno blago ter
- nevarne kemikalije.

V okviru storitev obstaja sedem podpodročij, med katerimi so tudi hoteli in mladinska prenočišča. Ker so prijavní stroški odvisni od vrste poslovnega procesa v turističnem objektu, so v okoljski shemi znak za okolje Swan (Labod) oblikovali tri razrede, v katere uvrstijo

vsakega prijavitelja. Splošne zahteve, ki jih mora izpolnjevati vsak prijavitelj (hotel ali mladinski hotel) so:

- izpolnjeni morata biti dve od štirih mejnih vrednosti,
- izpolnjene morajo biti vse obvezne zahteve,
- izpolnjenih mora biti vsaj 60 % možnih točk, ki jih prijavitelj zbira na osnovi izpolnjevanja kriterijev na področju izvajanja dejavnosti in vzdrževanja,
- izpolnjenih mora biti najmanj 65 odstotkov možnih točk, ki jih prijavitelj zbira na osnovi izpolnjevanja kriterijev na vseh ostalih področjih,
- izpolnjene morajo biti vse zahteve okoljskega managementa,
- zahteve se preverjajo pri prijavitelju.

Celoten sistem ocenjevanja turistične namestitve zajema naslednja tri področja:

- Štiri mejne vrednosti za področje:
 - rabe energije,
 - rabe vode,
 - kemične izdelke in
 - upravljanje z odpadki.
- Obvezne zahteve in točke, ki jih prijavitelj zbira na osnovi izpolnjevanja kriterijev, zajemajo naslednja področja dejavnosti prijavitelja:
 - izvajanje dejavnosti in vzdrževanje,
 - porabo energije in okolju prijaznih izdelkov,
 - pohištvo, montažo in opremo ter ostalo opremo,
 - hotelske sobe,
 - kuhinjo in jedilnico,
 - čiščenje in pranje,
 - odpadke,
 - transport,
 - uradne zahteve, varnost in higieno,
 - posebne zahteve za hotele z restavracijami,
 - posebne zahteve za hotele s konferenčnimi sobami,
 - posebne zahteve za hotele z bazeni,
 - posebne zahteve za hotele z vrtom,
 - dodatne zahteve in spremembe za mladinske hotele,
 - ekološki management.

V skupini »hoteli in mladinski hoteli« je doslej pridobilo licenco 324 hotelov in mladinskih hotelov.

Ob dveh uradnih znakih, ki ju podpira ministrstvo za okolje, obstaja na Danskem še nekaj dodatnih znakov za okolje – nekateri so prisotni tudi v drugih skandinavskih državah:

- Zeleni ključ (Den Grønne Nøggel; Danska, Švedska, Grenlandija in Estonija), ki sta ga leta 1994 ustanovila združenje HORESTA (Združenje hotelov, restavracij in turizma) in Danish Outdoor Council (Zveza danskih planinskih društev). Deluje v obliki gospodarskega interesnega združenja in je doslej je podelilo certifikat 116 turističnim ponudnikom. Zeleni ključ je »diploma«, ki jo lahko pridobijo hoteli, mladinski hoteli, kongresni centri, počitniški centri ali kampi v Skandinaviji in Estoniji.
- Zeleni ključ za počitniške hišice (Danska) so leta 1997 ustanovile lokalne oblasti otoka Moen. Sprva je imel znak za okolje lokalni pomen in se je nanašal le na vikend hiše na otoku Moen, leta 2000 se je razširil na vso Dansko in se povezal (čeprav je neodvisen) z znakom za okolje Zeleni ključ. Oba znaka imata isti logotip.

- Destinacija 21 (Destination 21; Danska) je destinacijski znak za okolje, ki so ga ustanovili leta 2002 organizacija Destination 21 in partnerji (NVO). Gre za tristopenjski državni program, ki deluje po treh merilih: ekološkem, ekonomskem in družbeno-kulturnem. Program je vezan na znak za okolje Zeleni ključ; več podjetij kot ima v destinaciji zeleni ključ, prej bo slednja dobila licenco Destinacija 21.

3.2.5. Madžarska

Madžarska (priloga 5) je bila ena izmed prvih držav vzhodne Evrope, ki je po vzoru razvitih zahodnoevropskih držav začela uvajati ekološke kriterije in podeljevati znak za okolje. V ta namen je Ministrstvo za okolje in regionalni razvoj že leta 1997 ustanovilo »Hungarian Eco-labelling Organisation« – HELO (Környezetbarát-Termék Kht). Organizacija je v 100 % lasti navedenega ministrstva.

Ob pridružitvi EU je morala Madžarska predpise uskladiti z zakonodajo EU. Leta 2004 je modificirala sistem podeljevanja znaka za okolje (sprememba v naboru dejavnosti, ki se jim lahko podeli znak za okolje, določena prilagoditev kriterijev oz. meril, ki jih morajo izpolnjevati nosilci znaka za okolje, upoštevanje 30-dnevnega roka za rešitev vloge za pridobitev znaka oz. sprememba roka veljavnosti pravice uporabe znaka za okolje, ipd.).

Osnovne značilnosti pridobitve znaka za okolje na Madžarskem so naslednje:

- možnost uporabe znaka za okolje za določen čas in možnost podaljšanja (mnogo enostavnejši od postopka za prvo pridobitev pravice uporabe znaka);
- prijava je odprta, stalna in prostovoljna za vse tuje in domače proizvajalce, distributerje in ponudnike storitev;
- interesenti se lahko potegujejo za certifikat za vse vrste izdelkov, embalaže ali storitev, ki so razvrščeni v 51 podskupin (razen za prehrabene izdelke in napitke ter farmacevtske in medicinske izdelke);
- prijavi je potrebno priložiti ustrezno dokumentacijo in rezultate zahtevanih analiz, kar se preveri v postopku podeljevanja pravice do uporabe znaka za okolje;
- podeljena pravica je podvržena preverjanju, kar pomeni tudi možnost predčasnega odvzema pravice;
- za pravico uporabe se plača letna pristojbina, ki je določena v odvisnosti od višine letnega prihodka; posebna taksa se plača ob prijavi za podelitev pravice.

Prijavitelj mora izpolnjevati naslednje procesne pogoje:

- podati popolno vlogo – prijavni obrazec,
- priložiti zahtevane priloge k prijavnemu obrazcu,
- izpolniti zahtevane predpogoje, ki jih določa sistem podeljevanja,
- navesti opis distribucijske mreže (naslovi, telefonske številke) in prodajnih mest ter
- eventualno dostaviti na zahtevo HELO dodatne tehnično-specifične podatke.

Prijavitelj mora izpolnjevati tudi naslednje vsebinske pogoje:

- vsak proizvod, embalaža in storitev morajo ustrezati veljavnim standardom;
- predložiti je treba dodatne tehnološke teste (na račun prijavitelja) kot dokazilo ujemanja z zahtevanimi standardi;
- HELO izvede strokovno evalvacijo vloge na svoje stroške.

Za uporabo znaka za okolje se sklene pogodba s HELO, ki določa:

- obdobje uporabe in usklajenost s standardi;
- način uporabe znaka za okolje;
- pravice HELO oz. podizvajalca, da nadzoruje izpolnjevanje pogodbenih obveznosti;
- višino plačila stroškov za uporabo znaka za okolje;
- način objave podatkov;
- velikost, barvo in način uporabe znaka za okolje;
- zahteve glede oglaševanja (predpisano besedilo za objavo v promocijskem materialu, ki je namenjen neposrednemu uporabniku);
- obvezo po predložitvi slike vzorca izdelka, ki se preverja;
- posledice morebitne kršitve pogodb.

Kriteriji za pridobitev znaka za okolje so podrobneje razdelani po posameznih dejavnostih oz. izdelčnih skupinah. Teh skupin je 51, pod zaporedno številko 38 pa so predpisani kriteriji za turistične nastanitvene obrate. Zanje je predpisanih 47 kriterijev, ki so ovrednoteni z 1 do 3 točk. Nastanitveni obrati so uvrščeni v 8 ocenjevalnih skupin, za vsako skupino pa je določeno doseganje naslednjega minimalnega števila točk, kar prikazujemo v tabeli št. 3:

Tabela 3 : Kriteriji za pridobitev znaka za okolje na Madžarskem

Z.št.	Vrsta nastanitvenega obrata:	Določeno število minimalnih točk:	Maksimalno možno število točk:
1.	hotel (4 oz. 5 zvezdic)	60	85
2.	hotel (3 zvezdice)	55	85
3.	hotel (1, 2 zvezdici)	50	79
4.	sobe (sobodajalci)	45	77
5.	počitniška hiša (apartmaji)	45	77
6.	gostišče - tourist hostel	40	65
7.	prenočišče za mlade -Youth hostel	40	65
8.	kamp	35	51

Največ elementov je upoštevanih pri ocenjevanju kategorij 4 in 5*, najmanj pa pri kampih. Ne glede na to, ali gre za samoocenjevanje ali pa vodi preverjanje zunanji presojevalec, so predmet preverjanja izpolnjevanja kriterijev naslednji parametri:

- skladnost z okoljem: ločeno glede na lokacijo objekta – mesto: za mestno arhitekturo; podeželje: podeželska arhitektura, kjer je upoštevana tudi tradicija uporabe gradbenih materialov in zasaditve z rastlinami iz okolice; naravno okolje: v primeru, da je objekt sam v okolju, ne sme kaziti razgleda, ohraniti je potrebno originalno floro)
- poraba energije: regulacija klimatskih naprav; izolacija oken; možnost avtomatičnega izklapljanja vira energije, ko gost zapusti sobo oz. pisno opozorilo na to; uporaba varčnih svetil; uporaba LED osvetljevanja na hodnikih; prižiganje in ugašanje na senzorje, ostalo
- poraba vode: omejevalna poraba vode pri pipah, tušu in za izplakovanje; avtomatično splakovanje v skupnih sanitarijah; varčna uporaba vode v skupnih prostorih ter skupna uporaba kopalnic in sanitarij; sistem obveščanja pri puščanju pip; menjava posteljnega perila; menjava brisač; uporaba nepitne vode za sanitarno vodo; zalivanje rož in trave; druge vrste zmanjšanja porabe vode; čiščenje odpadnih vod (lovilci maščob)
- čiščenje: okolju prijazen sistem čiščenja; okolju prijazna čistila

- odpadki: lokacija košev za odpadke; sortiranje odpadkov; nevarni odpadki; prevoz odpadkov; vračljiva embalaža; mila in kozmetični artikli; prepoved uporabe pribora za enkratno uporabo; serviranje artiklov za zajtrk
- zaščita pred hrupom: košnja trave; maksimalna glasnost TV in radia
- ostale storitve: prepoved kajenja v javnih prostorih, ureditev posebnega prostora za kadičce; vsaj 1/3 sob za nekadičce; priporočilo uporabe javnega prevoza; informacije o kulturni dediščini in naravnih znamenitosti; organizacija izletov; izposoja koles
- vodenje in upravljanje: izdelan program kontrole gretja, uporabe elektrike in vode; rabljena oprema se podarja dobrodelnim organizacijam; izobraževanje zaposlenih; informacije za goste; ostalo
- pridobitev standarda ISO 9001 in ISO 14001.

S seznama podeljenih znakov za okolje (Környezetbarát termék védjegyhasználati joggal rendelkező termékek – 28.8.2006; vir: <http://www.kornyezetbarat-termek.hu/15vh.htm>) je razvidno, da je na Madžarskem pridobilo pravico do uporabe znaka za okolje 32 prijaviteljev in sicer za 355 različnih produktov. Na tem seznamu ni nobenega turističnega ponudnika.

Madžarsko turistično gospodarstvo v preteklosti očitno ni izkazalo pretiranega interesa za pridobitev madžarskega znaka za okolje. Vendar je po podatkih “eco-label – The Flower”, med 309 podjetji, ki so v EU že pridobili to znamko, v skupini 49 turističnih nastanitvenih obratov uvrščeno tudi eno podjetje iz Madžarske. (Kolping Hotel**** – Alsopahok City). Ta hotel je bil tudi eden prvih nosilec plakete “Green Hotel 2003 – Zöld Szalloda 2003 ” in je nosilec te plakete tudi za obdobje 2005 - 2006. To plaketo podeljuje na osnovi javnega razpisa članom združenja Madžarsko združenje hotelirjev (Hotel Association of Hungary). Hkrati je ta hotel kot eden od prvih madžarskih hotelov v začetku letošnjega leta prejel tudi plaketo za kakovost storitev (znak kakovosti), ki jo od leta 2005 podeljuje madžarska turistična organizacija nastanitvenim obratom in restavracijam.

“Zelena” hotelska klasifikacija na Madžarskem temelji na sistemu podeljevanja klasifikacije mednarodne zveze hotelov (International Hotel & Restaurant Association – IH&RA Industry Supporters & Worldwide Partners) s ciljem, da se v hotelih zasleduje realizacija naslednjih štirih “R-jev”: reduce, reuse, recycle in report z vidika zaščite okolja. Ta projekt se na Madžarskem izvaja v obliki javnih razpisov (tekmovanj), tako da vsako leto lahko prejmeta to plaketo po dva nastanitvena obrata v posamezni kategoriji oz. tisti nastanitveni obrati, ki dosežejo največ točk iz razpisanih kriterijev.

Vir: <http://www.hahu.hu> in <http://www.ih-ra.com>

3.2.6. *Irska*

Na Irskem (priloga 6) je odgovorna za oblikovanje standardov NSAI, državna agencija za standardizacijo (National Standard Authority of Ireland), ki je bila ustanovljena leta 1996. Deluje v okviru Ministrstva za podjetja, trgovino in delo. Gre za ustanovo, ki razvija in objavlja standarde, ki zadovoljujejo kriterije kakovosti, oblike /design/, izvedbe /način izvajanja/, varnosti in vplivov na okolje, ki se nanašajo na proizvode in storitve.

NSAI razvija in promovira irske, evropske in mednarodne standarde z razvojem državnih, pri tem pa upošteva najboljše prakse izvajanja, proizvodnje, varnosti in vplivov na okolje v tujini. Zagotavlja proces svetovanja in javnega tolmačenja, prav tako pa zastopa tudi irske interese pri razvoju mednarodnih in standardov EU. Hkrati je zadolžena za trženje, promocijo

ter objavljanje /publiciranje/ uporabe standardov. Da bi to lahko izvajala učinkovito, ima razvite svetovalne svete za standarde. Standardi, ki sodijo v pristojnost NSAI, so: ISO 9001, ISO 14001, ISO 13485, OHSAS 18001, CMDCAS, CE marking, TL 9000, AS 9100 pa tudi ECMP.

NSAI oblikuje standarde z vključevanjem vseh zainteresiranih deležnikov, in sicer:

- kupcev – uporabnikov,
- strokovnjakov za varstvo okolja,
- industrije oz. gospodarstva ter
- vladnih organov.

Pomembno je izpostaviti konsenzualni pristop pri oblikovanju standardov. Ta očitno pokriva splet celotne problematike in upošteva principe trajnostnega razvoja. Irska ima 18 svetovalnih svetov za standarde, med njimi za področje ekoloških standardov, standardov v industriji prehrane, na področju zdravstva, inženiringa odpadnih vod itd. Med njimi ni posebnega telesa za turizem ali hotelirstvo.

Preden se podjetje odloči vložiti prijavo za pridobitev znaka za okolje EU, lahko opravi samoocenjevanje po vprašalniku in kriterijih ter priporočilih, ki so na voljo na spletnih straneh. Postopek pridobivanja znaka za okolje EU zajema naslednje aktivnosti:

- stik s pristojnim državnim telesom za sprejemanje prijav;
- postopek prijave s posredovanjem vseh potrebnih dokazil – samoocenjevanje ali potrdila pristojnih strokovnih ustanov;
- preverjanje (verifikacija ustreznosti prijave in izpolnjevanja kriterijev), ki ga izvede NSAI;
- plačilo prijave;
- uradna podelitev znaka za okolje EU: pridobitev pravice uporabe znaka za okolje EU.

Na takšen način v postopku podeljevanja zagotovijo:

- konsistentnost,
- izboljšanje kakovosti,
- jasnost ter
- skladnost s standardom ISO 9000.

Postopek podeljevanja s preverjanjem se izvaja na sedežu nacionalne agencije NSAI in na sedežu dveh regionalnih podružnic. To velja za vse standarde, za katere je pooblaščen NSAI. Ustanova je pristojna tudi za postopek podeljevanja znaka za okolje EU, kjer se postopek izvaja znotraj posebnega oddelka. Irska ima izdelan sistem svetovanj, ki jih izvajajo v okviru sistema NSAI in ki potekajo v obliki delavnic v podjetjih, javnih delavnic ter preverjanja ustreznosti z neodvisnimi presojevalci.

Iz podatkov na spletnih straneh NSAI je razvidno, da Irska zaenkrat nima lastnega sistema za namestitvene zmogljivosti. Ugotovili so, da je ustrežnejše prevzeti evropski sistem podeljevanja znaka za okolje za proizvode in storitve. Ocenili so, da je lahko zanje vpeljava evropskega sistema ekološkega označevanja na področju turističnih nastanitev izjemna konkurenčna prednost. Pri tem so izhajali tudi iz italijanskih izkušenj.

Okoljska shema Znak za okolje EU za nastanitvene kapacitete certificira izdelke z zmanjšanim negativnim vplivom na okolje. Tudi na Irskem je prostovoljna in ustreza v celoti

vsem že opisanim kriterijem za namestitvene obrate, proces ocenjevanja pa zajema tako vodstvo kot zaposlene obratov in goste.

Tudi za vodenje procesa podeljevanja znaka za okolje EU za turistične namestitve na Irskem je pristojno telo NSAI.

Irška uporablja tudi cenik za stroške pridobivanja in uporabe znaka za okolje EU, ki velja za celotno Evropsko unijo in so opisana v prilogi 6. V navedenih nadomestilih niso zajeti dodatni stroški testiranja ali izvajanja monitoringa pristojnega telesa, ki te storitve dodatno zaračunava.

Po prejetju prijave prijavitelja za podelitev znaka za okolje EU, pristojno nacionalno telo preveri izpolnjevanje predpisanih kriterijev in po potrebi odredi dodatna preverjanja ali ogled pri prijavitelju. Ko so pogoji za podelitev znaka izpolnjeni, pristojno telo sklene pogodbo z novim imetnikom licence za uporabo znaka, ga vpiše v katalog Evropske komisije, ter ga evidentira tudi na spletni strani. Po podelitvi znaka izvaja pristojno nacionalno telo ali od njega pooblaščen organ preverjanje (monitoring) izpolnjevanja kriterijev znaka za okolje EU pri imetniku licence, pri čemer terja po potrebi dodatno dokumentacijo ali vstop v objekt, za katerega je bil znak podeljen. Če se spremenijo kriteriji za pridobitev znaka za okolje EU, lahko imetnik pravice uporabe obnovi postopek pridobitve znaka za okolje EU po poenostavljenem postopku, v katerem poda izjavo, da namestitveni turistični objekt izpolnjuje modificirane kriterije.

3.2.7. Hrvaška

Hrvaška (priloga 7) je pričela leta 2004 izvajati prve aktivnosti za uvedbo lastnega znaka za okolje. Pristojno ministrstvo za ta proces je Ministrstvo za morje, turizem, promet in razvoj – Oddelek za postopek kategorizacije. Znotraj navedenega ministrstva delujejo različni oddelki (za postopek kategorizacije, za kakovost in standardizacijo in za mednarodno turistično sodelovanje). Oddelek za postopek kategorizacije razvija in objavlja standarde za proizvode in storitve, ki izpolnjujejo kriterije kakovosti, oblike /design/, izvedbe /način izvajanja/, varnosti in vplivov na okolje. S problematiko varovanja okolja se ukvarjata Agencija za varovanje okolja (Agencija za zaščito okoliša) in Uprava za razvoj turizma, v sklopu katere delujeta oddelek za razvoj turizma in oddelek za pravno problematiko. Agencija za varovanje okolja je pristojna za vprašanja:

- tal,
- zraka,
- vode,
- odpadkov,
- morja in
- biotske raznovrstnosti.

Poslovanje turističnih podjetij na Hrvaškem zahteva poznavanje in spoštovanje naslednje zakonodaje, ki se nanaša na okoljevarstveno problematiko in kakovost:

- varovanje okolja, kjer gre za ukrepe, ki se nanašajo na ISO 14001 in sicer:
 - racionalno rabo vode,
 - racionalno rabo energije,
 - racionalno rabo surovin,
 - zmanjševanje odpada,
 - izogibanje rabi nevarnih snovi ter

- uvajanje čistih tehnologij;
- zdravja, varnosti in zaščite, ki zajema izjavo o varovanju in zaščiti zaposlenih na področjih:
 - transporta,
 - sprejema blaga in ljudi,
 - skladiščenja blaga,
 - priprave in strežbe hrane (HACCP),
 - varnega bivanja gostov v hotelu,
 - varovanja gostove lastnine,
 - varnega bivanja gostov s posebnimi potrebami,
 - protipožarne varnosti,
 - ravnanja v primeru izrednih razmer,
 - zagotavljanja zasebnosti gostov,
 - varnosti bazenov, balkonov in ograj,
 - varnosti dvigal,
 - zaščite pred kajenjem,
 - varnih parkirišč in garaž,
 - kakovosti opreme in naprav ter
 - kakovosti ureditve prostorov itd.

Uprava za razvoj turizma je izdelala priročnik s postopki in delovnimi navodili ter z ostalo dokumentacijo, ki zajema:

- pravila – opis in navodila glede vsebine;
- postopek – predpisan način izvedbe določene aktivnosti;
- delovna sila – notranji know how.

Hrvaška se je odločila, da bo pri uvajanju sistema varovanja okolja in višje kakovosti hotelskih storitev uporabila model EFQM ter pri tem upoštevala primere dobrih praks v ekoloških hotelih na Bavarskem. V pripravi je Pravilnik o označevanju kakovosti (»oznaka kvalitete, OK«), ki bo vpeljal postopek ugotavljanja kakovosti turističnih storitev v hotelih s 3, 4 in 5 zvezdicami. Pristop bo prostovoljen. Sistem, ki ga uvajajo, ni neposredna navezava na okoljevarstveno shemo znak za okolje EU, čeprav se na določenih področjih naslanja na vsebine, ki jih vsebuje omenjena shema.

Oblikovanje sistema je šele v pripravi. Znak, ki ga nameravajo podeljevati hrvaškim hotelom, se bo imenoval znak za kakovost (»oznaka kvalitete, OK«). Odločili so se za intenzivno promocijo in stimuliranje turističnega gospodarstva za vključitev v proces pridobitve znaka. Zavedajo se, da je vloga in pomen managementa v tem procesu izjemno močna, kar je razvidno tudi iz osnutka ocenjevalnega vprašalnika. Postopki in področja, ki bodo vključena v postopek ocenjevanja v hrvaških hotelih, so:

- celoviti pristop (upravljanje z varovanjem okolja),
- posamezne študije in programi,
- ostali elementi:
- okolje in prostor,
- energija,
- voda,
- zrak,
- odpadki,
- čiščenje ter

- priznanja in promocija.

Celoviti sistem upravljanja s kakovostjo in okoljem, ki ga bodo uvedli na Hrvaškem, omogoča pridobiti največ 103 točke pri ocenjevanju, medtem ko znaša minimalno potrebno število zgolj 10 točk, kar pomeni slabih 10 odstotkov navedenih kriterijev. V prvem poglavju (področje upravljanja z okoljem), kjer je ključen hotelski management, je možno doseči 29 točk, kar kaže na poudarjanje programskega in projektnega pristopa. Za pridobitev znaka za kakovost bo potrebno pridobiti oz. priložiti naslednjo dokumentacijo:

- izjavo uprave,
- dokazilo o doseženih kriterijih na področju varovanja okolja,
- dokazilo o doseženi ravni varnosti,
- dokazilo o področjih in ravneh preseganja posameznih standardov,
- dokazilo o kakovosti opreme in naprav,
- izdelan priročnik,
- dokazilo o merjenju zadovoljstva zaposlenih ter
- dokazilo o merjenju zadovoljstva gostov.

Za merjenje zadovoljstva gostov predvidevajo tudi uporabo metode skriti gost. Prijavni postopek in ugotavljanje izpolnjevanja kriterijev bo v pristojnosti Oddelka za kategorizacijo in kakovost Ministrstva za morje, turizem, promet in razvoj (Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka – Odjel za kategorizacijo i kvaliteto), ki je tudi pristojno telo za podeljevanje znaka za kakovost. Tudi o stroških prijave in uporabe znaka za kakovost še ni na voljo informacij; znano je le, da bodo vse stroške nosila podjetja. Vsak lastnik licence oz. znaka za kakovost bo lahko tržil to informacijo, hkrati pa bo pridobil posebno ploščo s celostno podobo znaka za kakovost, ki jo bo namestil na vidnem mestu svojega obrata.

4. ANALIZA EKOLOŠKE PROBLEMATIKE V SLOVENIJI

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je prišlo do harmonizacije ekološke zakonodaje in vključitve vseh direktiv in normativne dokumentacije s področja politike varstva okolja, ekologije in trajnostnega razvoja v naš pravni red. Slovenija vidi svoje prednosti na področju trajnostnega razvoja, v bogati kulturni dediščini ter imenitnih naravnih vrednotah, v dinamični reliefni razgibanosti ter veliki biološki pestrosti. Slabosti najdemo predvsem v obremenjenosti okolja na nekaterih območjih Slovenije ter v delni nenaklonjenosti trajnostnemu razvoju. Razloge najdemo v visoki stopnji industrializacije ob pomanjkljivi tehnologiji filtriranja emisij, v nizki splošni ekološki osveščenosti ter v prevladi interesov kratkoročno pričakovanih dobičkov na strani gospodarstva.

V Sloveniji je celovita ekološka politika kot sestavina vseh aktivnosti v družbi še relativna novost, zato je Evropska komisija že v Agendi 2000 (1997) ocenila, da Slovenija še precej zaostaja na področju implementacije zahtev iz Evropskega sporazuma, pri čemer vidi vzrok predvsem v notranjepolitičnih dejavnikih. Sloveniji je bilo predlagano, da usmeri ekološko politiko na področje izvajanja vladnih vzpodbud, ekonomskih pritiskov in na intenzivno informiranje javnosti.

V Sloveniji torej pogrešamo celoviti pristop k reševanju ekološke problematike, ki pogosto ostaja samo na deklarativni ravni. Potrebni bi bili naslednji ukrepi:

- kurativni ukrepi trajnostnega razvoja, ki zajemajo odpravo posledic ekoloških škod iz preteklosti, sanacijo kritičnih, degradiranih območij ter skrb za obnovo posebnosti na področju naravnih vrednot in kulturne dediščine;
- preventivni ukrepi trajnostnega razvoja, ki bi vključevali sistematične ukrepe za preprečevanje nadaljnjega ekološkega obremenjevanja naravnega okolja, zaščito biološke pestrosti ter zaščito posebnosti na področju naravnih vrednot in kulturne dediščine;
- ukrepi za realizacijo vizije trajnostnega razvoja, ki bodo omogočili izboljšanje že doseženega stanja ter zagotavljali pogoje za ohranjanje in vzpodbujanje trajnostnega razvoja.

V razvoju slovenskega turizma od leta 1991 do danes sta tako javni kot tudi zasebni sektor namenila največ pozornosti štirim razvojnim strategijam: obnovi, lastninjenju, trženju in koncentraciji (prevzemi, združevanja in povezave). Čeprav so slovenski hotelski ponudniki razmeroma majhni, je šlo za velike in med seboj povezane projekte. Pri tem ni bilo zaznati bistvenih premikov na področju standardov kakovosti (kljub temu, da je bil sprejet sistem kategorizacije nastanitvenih obratov). Prav tako ni bilo zaznati bistvenega povečanja ekološke osveščenosti, saj nimamo celovite strategije trajnostnega razvoja turizma, ki bi med drugim vzpodbudila oblikovanje ekoloških standardov in znakov za okolje. Pri slednjem Slovenija krepko zaostaja za tekmicami na mednarodnem trgu.

Vpeljava ekoloških kriterijev v slovenski turizem bo dobrodošla novost in viden premik h konceptu odgovornega turizma, ki ima ob ugodnih učinkih na okolje tudi druge pozitivne posledice: dvig ugleda posamezne in skupne turistične ponudbe, izboljšanje položaja na trgu, nižanje stroškov poslovanja, boljše obvladovanje tveganj, ustrežnejše vodenje kadrov ter pozitivne učinke na ostale, s turizmom povezane sektorje.

Poslovanje slovenskih turističnih podjetij ima glede na rezultate primarne raziskave (poglavje 4.1.4.6) na področju ekološkega managementa naslednje značilnosti:

- uvajanje ekološkega managementa poteka individualno, z različno dinamiko in na različne načine, predvsem pa ne celovito in nesistematično;
- izvajanje ekološkega managementa v slovenskih hotelih povečini ne sodi v celostni koncept kakovostnega poslovanja in je največkrat vodeno nesistematično. Izjeme so podjetja, ki so pridobila prve ISO standarde.
- V posameznih hotelih ni zadolženega kadra, ki bi skrbel za celoviti ekološki management.
- V hotelih je čutiti pomanjkanje know-howa, ki bi omogočal celoviti ekološki management (hard ware in soft ware).

V Sloveniji je že veliko podjetij prejelo standarde ISO 14000, vendar po informacijah naše primarne raziskave in po informacijah, ki so nam bile na razpolago, le eno turistično podjetje (eno je v postopku pridobivanja), saj ni vzpostavljene centralne evidence podatkov za področje turizma. Tudi ta podatek kaže, da je stopnja ekološke urejenosti slovenskih hotelov relativno nizka. Nujna je torej celovita ureditev področja, ki bo strokovno sprejemljiva in bo ponujala slovenskemu turističnemu gospodarstvu prijazno metodologijo uvajanja ekološkega managementa in stimulatívno podporno okolje.

4.1. Analiza stanja ekološke ureditve v slovenskih hotelih (primarna analiza)

4.1.1. Cilji raziskave

Namen raziskave je bil pridobiti podatke o stanju na področju ekološkega managementa v slovenskih hotelskih podjetjih. Sočasno smo želeli spoznati tudi stališča managementa v hotelskih podjetjih Slovenije o ekološki problematiki.

Cilji primarne raziskave so bili naslednji:

- proučiti stališča respondentov glede uvajanja ekoloških standardov in znaka za okolje v hotelih v Sloveniji;
- ugotoviti, kakšen je pogled managementa v hotelih v Sloveniji na vlogo države v procesu uvajanja, izvajanja in kontrole znaka za okolje;
- ugotoviti vključenost ekološke problematike v politiko podjetja v slovenskih hotelih;
- ugotoviti stanje na področju že vpeljanih ekoloških standardov v slovenskih hotelih;
- proučiti stanje na področju ekološke problematike za področja: vodenje podjetja, energija, voda, odpadki, hrup, gradnja in oprema hotela, izobraževanje in usposabljanje zaposlenih, informiranje gostov ter ekološka nabava in preskrba.

4.1.2. Vprašalnik

Primarne podatke (kvantitativne in kvalitativne) smo zbirali s pomočjo metode pisnega spraševanja. Merilni instrument (anketni vprašalnik) je bil pripravljen v okviru preliminarne raziskave, ki je potekala dvostopenjsko in sicer:

- pridobivanje mnenj na manjšem vzorcu strokovnjakov s področja hotelskega managementa (Delfi metoda, metoda skupinskega intervjuja, brainstorming);
- testiranje na manjšem testnem preliminarnem vzorcu v hotelih.

Na podlagi preliminarnih testov je bila pripravljena končna verzija merilnega instrumenta (vprašalnika) za pridobivanje podatkov na populaciji hotelov v Sloveniji. Končna različica vprašalnika (priloga 8) je bila sestavljena iz treh vsebinskih sklopov:

- splošni podatki o podjetju (hotelu/hotelih)
- stališča v zvezi z uvajanjem ekoloških standardov in znaka za okolje v slovenskih hotelih,
- politika podjetja na področju ekološke problematike.

Vprašalnik je dolg štiri strani. V uvodu je bil respondentom predstavljen izvajalec, razložen je bil namen raziskave, izrečena jim je bila tudi zahvala za sodelovanje.

4.1.3. Izvajanje ankete

Zbiranje podatkov je potekalo v mesecu septembru 2006. Vprašalnik je bil razposlan 191 hotelskim podjetjem. Respondenti so bili pozvani, da vprašalnike vrnejo do konca meseca septembra 2006. Anketirana podjetja so prejela vprašalnike po pošti, skupaj s frankirano kuverto, na kateri je bil vpisan naslov prejemnika, na katerega so vrnil izpolnjen anketni vprašalnik. Respondente, ki vprašalnikov niso vrnil v predvidenem roku, smo po telefonu še enkrat prosili za sodelovanje v raziskavi. Del podjetij, ki smo jih kontaktirali, je želel elektronsko obliko vprašalnika, ki so jo nemudoma prejeli. Vprašalnike so anketirani vračali po pošti, po faksu, manjši del je bil vrnjen tudi z elektronsko pošto.

4.1.4. Analiza rezultatov

4.1.4.1. Vzorec podjetij, ki so sodelovala v raziskavi

V raziskavo smo zajeli celotno populacijo slovenskih hotelov. Respondente so predstavljali predvsem direktorji podjetij. Vprašalnik je vrnilo v predvidenem roku 40 podjetij, s čimer je prikazano stanje v skupaj 63 hotelih v Sloveniji (nekateri respondenti so lastniki več hotelov), s čimer smo dosegli 38,9 odstotkov odzivnost respondentov. To je glede na dolžino vprašalnika visok delež.

V letu 2004 je bilo po podatkih Statističnega urada republike Slovenije v Sloveniji 162 hotelov, od tega največ hotelov s tremi zvezdicami. Skupne zmogljivosti hotelov so znašale v Sloveniji v letu 2004 27.828 ležišč, od tega je pripadel največji delež ležišč hotelom s štirimi zvezdicami.

Tabela 4: Prenočitvene zmogljivosti in število hotelov v Sloveniji - september 2005

	Število objektov	Delež	Zmogljivosti – ležišča – SKUPAJ	Delež
Hoteli	162	100,00	28.530	100,00
Hoteli*	1	0,62	100	0,35
Hoteli**	19	11,73	2.480	8,69
Hoteli***	74	45,68	11.335	39,73
Hoteli****	62	38,27	13.264	46,49
Hoteli*****	6	3,70	1.351	4,74

Vir: SURS (2006)

Tabela 4 prikazuje strukturo hotelov po kategorijah glede na število objektov, zmogljivosti (ležišča) in število zaposlenih, ki so bili zajeti v raziskavo. Vzorec je torej reprezentativen, na kar nas posebej opozarjajo deleži pri vseh treh izbranih kriterijih. V nobenem primeru pri številu objektov ne opazimo bistvenih odstopanj od deležev, ki so navedeni v tabeli 1. Izmed 63 v raziskavo zajetih hotelov jih največ (46 odstotkov) pripade kategoriji s tremi zvezdicami. Kljub temu so največje zmogljivosti v hotelih s štirimi zvezdicami, saj so imeli tovrstni v našo raziskavo zajeti hoteli v letu 2006 skupaj 4.796 ležišč. Podobno opazimo tudi za zaposlene: najvišji delež zaposlenih (58,07 odstotkov) namreč pripade kategoriji hotelov s štirimi zvezdicami.

Tabela 5: Prenočitvene zmogljivosti, število in zaposleni v hotelih, ki so bili zajeti v raziskavo

	Število objektov	Delež	Zmogljivosti ležišča - SKUPAJ	Delež	Število zaposlenih	Delež
Hoteli	63	100,00	10.184	100,00		100,00
Hoteli*	1	1,59	100	0,98	7	0,27
Hoteli**	5	7,94	683	6,71	47	1,80
Hoteli***	29	46,03	3.654	35,88	686	26,29
Hoteli****	24	38,10	4.796	47,09	1.515	58,07
Hoteli*****	4	6,35	951	9,34	354	13,57

4.1.4.2. Stališča respondentov glede ekološke problematike v slovenskih hotelih

V prvi fazi so nas zanimala nekatera stališča respondentov glede ekološke problematike v hotelih v Sloveniji. Za pridobivanje podatkov smo uporabili petstopenjsko Likertovo lestvico, s pomočjo katere smo merili stopnjo strinjanja posameznega anketiranja s postavljeno trditvijo. Rezultati (povprečne vrednosti, standardni odkloni in varianca) so prikazani v tabeli 6.

Tabela 6: Nekatera stališča respondentov glede ekološke problematike v hotelih v Sloveniji (povprečne vrednosti, standardni odkloni in varianca)

Trditev	Povprečna vrednost	Standardni odklon	Varianca
V našem podjetju posvečamo veliko pozornost ekološki problematiki	3,9500	0,84580	0,715
Poznamo Znak za okolje EU - marjetica.	3,0000	1,39548	1,947
Hoteli z znakom za okolje so bolje pozicionirani na trgu.	3,4250	0,95776	0,917
Slovenija naj prevzame enega izmed mednarodno uveljavljenih znak za okolje za hotele.	4,1750	1,00989	1,020
Slovenija naj prevzame Znak za okolje EU -marjetico.	3,8750	1,09046	1,189
Slovenija naj uvede svoj znak za okolje za hotele.	2,4500	1,21845	1,485
Znak za okolje je lahko eden od znakov specializacije v državnem sistemu kategorizacije nastanitvenih objektov.	3,6000	1,03280	1,067

Podeljevanje znak za okolje lahko pripomore k večjemu ugledu in prepoznavnosti slovenskega turizma.	4,2250	0,73336	0,538
Uvedba znak za okolje v hotelu bi pomenila za naše podjetje velik strošek.	3,4250	0,98417	0,969
Z uvedbo znak za okolje bi lahko povišali cene proizvodov in storitev.	2,9500	1,15359	1,331
Rezultat uvedbe znak za okolje bi pomenila za naš hotel dvig kakovosti ponudbe.	3,6000	0,92819	0,862
Vključili se bomo v sistem znak za okolje v turizmu, če bo izdelan za Slovenijo.	3,3333	0,89834	0,807

Oznake: 1=nikakor se ne strinjamo, 2=pretežno se ne strinjamo, 3=ni se strinjamo, ni se ne strinjamo, 4=pretežno se strinjamo, 5=popolnoma se strinjamo.

Rezultati kažejo, da respondenti posvečajo ekološki problematiki v povprečju oziroma v večini primerov veliko pozornost (45 odstotkov respondentov se pretežno strinja s prvo trditvijo, 27,5 odstotkov pa se jih popolnoma strinja). Kljub temu jih le nekaj manj kot polovica pozna znak za okolje EU, marjetico (kar 20,5 odstotkov respondentov pa odgovarja, da evropskega znaka ne poznajo). Standardni odklon in varianca kažeta veliko razpršenost odgovorov okoli povprečne vrednosti. Ne glede na to se respondenti v povprečju strinjajo, da so lahko hoteli z znakom za okolje bolje pozicionirani v očeh gostov (35 odstotkov respondentov se pretežno strinja).

Glede prevzemanja že obstoječih evropskih znakov so anketirani v večini primerov mnenja, da bi bila takšna praksa ustrezna za hotele v Sloveniji. V povprečju menijo, da bi bilo ustrezno prevzeti enega izmed mednarodno uveljavljenih znakov (45 odstotkov anketiranih se popolnoma strinja), enako velja tudi glede prevzemanja znaka za okolje EU (marjetice). V skladu s tem so razumljiva tudi stališča do uvajanja lastnega slovenskega znaka za okolje za hotele: temu nasprotuje večina (52,5 odstotkov) respondentov. Veliko število respondentov pa se strinja s trditvijo, da bi lahko bil znak za okolje eden od znakov specializacije v državnem sistemu kategorizacije nastanitvenih objektov (17,5 odstotkov respondentov se popolnoma strinja, 42,5 odstotkov se pretežno strinja) in bi torej predstavljal parameter kakovosti.

Anketirani se pričakovano strinjajo, da lahko podeljevanje znaka za okolje pripomore k večjemu ugledu in prepoznavnosti slovenskega turizma, saj je kar 87,5 odstotkov anketirancev na pritrdilni strani odgovora, hkrati pa pri tem vprašanju opazimo tudi najmanjša odstopanja glede mnenj (najmanjši standardni odklon). Stališča glede stroškov uvajanja znaka za okolje so precej neopredeljena. Kot kažejo rezultati, se anketirani v večini primerov (47,5 odstotkov) ne morejo opredeliti glede stroškov, ki bi jih prineslo uvajanje ekološkega znaka v hotele.

Kljub dejstvu, da je povprečna vrednost glede poviševanja cene proizvodov in storitev v hotelu 2,95, je potrebno opozoriti na nekoliko višjo razpršenost odgovorov okoli tega rezultata. Kar 25 odstotkov respondentov se tako pretežno strinja z obravnavano trditvijo, medtem ko je največji del (37,5 odstotkov) respondentov neopredeljenih. Kljub temu prevladuje mnenje, da znak za okolje prispeva k dvigu kakovosti ponudbe (45 odstotkov respondentov se s tem odgovorom pretežno strinja).

Končno nas je zanimalo tudi, ali bi se bili hoteli pripravljene vključiti v sistem znaka za okolje, če bi bil izdelan za Slovenijo. Dokončnega odgovora na to vprašanje nismo dobili, saj rezultati kažejo, da je 48,7 odstotkov respondentov neopredeljenih. Temu primerna je tudi

povprečna vrednost (3,33), medtem ko standardni odklon kaže na precejšnjo skladnost odgovorov (drugo največjo izmed vseh v tej skupini).

V nadaljevanju smo izvajali še korelacijsko analizo, kjer smo želeli ugotoviti morebitne povezave med višjo kategorijo hotela in posameznimi stališči, vendar statistično pomembnih razlik nismo dokazali. Podobno velja tudi za test razlik v stališčih (enosmerna analiza variance) med različnimi kategorijami hotelov. Tudi v tem primeru statistično pomembnih razlik nismo dokazali.

4.1.4.3. Ocena vloge države v procesu uvajanja, izvajanja in kontrole znaka za okolje

V okviru anketnega vprašalnika smo ugotavljali tudi, kako ocenjujejo vprašani vlogo države v procesih uvajanja, izvajanja in kontrole znaka za okolje v slovenskih hotelih. Skupaj smo pridobili 20 odgovorov. Izmed teh respondenti najpogosteje vidijo vlogo države v finančnih vzpodbudah (kar 55 odstotkov), nadalje naj bi bila država pomembna tudi pri urejanju davčnih olajšav za podjetja (hotele), ki bodo uvedla znak za okolje (20 odstotkov odgovorov), hkrati pa naj bi izvajala nadzor ter tudi izobraževanje pri uvedbi znaka za okolje (prav tako 20 odstotkov odgovorov). Anketirani vidijo vlogo države še pri določanju pravil za dodelitev znaka za okolje, pri uvajanju enotnega sistema ocenjevanja ter v večjem informiranju o ekološki problematiki.

4.1.4.4. Ocena ekološke problematike in politike podjetja v slovenskih hotelih

Na vprašanje v zvezi z odgovornostjo glede ekološke problematike v podjetju je odgovorilo vsega 38 respondentov (95 odstotkov). Izmed teh navajajo v večini primerov kot osebo, ki je odgovorna za ekološko in ekološko problematiko, direktorja podjetja ali pomočnika direktorja (36,8 odstotkov). Na drugem mestu so vodje hotelov s 7,9 odstotkov. Samo v enem podjetju imajo posebej zaposleno osebo, ki je odgovorna za izvajanje standardov.

Tabela 7: Ali je ekološka problematika del poslovne politike vašega podjetja in je vključena v vse strateške dokumente?

		Frekvenca	Delež	Veljavni delež	Kumulativni delež
Veljavni	ne	15	37,5	38,5	38,5
	da	24	60,0	61,5	100,0
	Skupaj	39	97,5	100,0	
Manjkajoči	Sistem	1	2,5		
Skupaj		40	100,0		

Tabela 8: Če je v vašem podjetju povezanih več hotelov, ali vodite enotno ekološko politiko za vse hotele?

		Frekvenca	Delež	Veljavni delež	Kumulativni delež
Veljavni	ne	11	27,5	35,5	35,5
	da	20	50,0	64,5	100,0
	Skupaj	31	77,5	100,0	
Manjkajoči	Sistem	9	22,5		
Skupaj		40	100,0		

Kakor je razvidno iz tabele 7, je ekološka problematika v večini hotelov del politike podjetja in je vključena v strateške dokumente. Ekološka politika je, kadar gre za družbo, ki upravlja z več hoteli (64,5 odstotkov) enotna za vse hotele. Tudi na tem mestu s pomočjo enosmerne analize variance nismo ugotovili statistično pomembnih razlik med posameznimi kategorijami hotelov.

S pomočjo vprašalnika smo ugotavljali tudi, katere ekološke in druge standarde imajo podjetja (hoteli) v Sloveniji že vpeljane. Rezultati ankete kažejo, da razen enega (ISO 14001) nobeden izmed hotelov nima vpeljanih ekoloških standardov. V enem izmed hotelov se na vpeljavo tovrstnega standarda pripravljajo. Podatke o ostalih vpeljanih standardih navaja 23 hotelov. Izmed teh se najpogosteje pojavlja standard za sistem vodenja varnosti živil HACCP in sicer ga navaja 37,50 odstotkov respondentov, ki so podali odgovor. Na drugem mestu je standard sistema vodenja kakovosti ISO 9001; po podatkih, ki smo jih pridobili na podlagi anketnega vprašalnika, je vpeljan v 7 hotelih (navaja ga 29,17 odstotkov respondentov, ki so podali odgovor), na tretjem mestu pa je sistem 20 ključev, ki ga navajata 2 respondenta (8,33 odstotkov).

4.1.4.5. Ocena ekološkega managementa

V tabelah od 9 do 18 navajamo rezultate vprašanj, ki se nanašajo na posamezne vidike ekološkega managementa. Pri tem so imeli respondenti pri odgovorih v naprej podane tri možnosti, ki smo jih točkovali, kakor je prikazano v nadaljevanju:

vidik je že upoštevan v podjetju (hotelu): 3 točke

vidik je v podjetju (hotelu) delno upoštevan: 2 točki in

vidik v podjetju (hotelu) ni upoštevan: 1 točka

Tabela 9: Področje vodenja podjetja

A. VODENJE PODJETJA	Povpr. vrednost	Std. odklon	Varianca
Imamo izdelan koncept reševanja ekoloških vprašanj z akcijskim načrtom.	1,5128	0,60139	0,362
Izvajamo ekološko knjigovodstvo.	1,1842	0,45650	0,208
Vsako leto izdelamo ekološko poročilo.	1,6750	1,67006	2,789
Uvajamo ekološki management, da bi zmanjšali ekološke takse.	1,3750	0,54006	0,292

Rezultati na področju vodenja podjetja kažejo na to, da večina podjetij nima izdelanih konceptov reševanja ekoloških vprašanj z akcijskim načrtom. Celoviti koncept imata izdelani le dve podjetji, medtem ko v 21 podjetjih temu ni tako. Še slabše je stanje na področju ekološkega knjigovodstva, saj tega izvaja le eno podjetje, na kar nakazuje tudi zelo nizka povprečna vrednost odgovorov. Ekološko poročilo vsako leto izdela samo 5 podjetij, v 27 podjetjih pa ekološkega poročila ne pripravljajo. Ekološki management za zmanjšanje takse izvaja le 1 podjetje, delno pa še 13 podjetij, medtem ko 26 podjetij ekološkega managementa ne izvaja.

Tabela 10: Področje energije

B. ENERGIJA	Povpr. vrednost	Std. odklon	Vari- anca
Uporabljamo energetske bolj varčno opremo.	2,4103	0,63734	0,406
Uporabljamo naprave za avtomatično ugašanje - luči, ogrevanja, klimatizacije.	2,2564	0,71517	0,511
Uporabljamo električno energijo iz obnovljivih virov.	1,5263	0,68721	0,472
Ne uporabljamo težkih olj in premoga.	2,3077	0,95018	0,903
Prezračevalni in klimatski sistemi so redno pregledani, čiščeni; imajo kakovostne filtre.	2,8000	0,40510	0,164
Vodimo tekoče evidence o porabi energije.	2,7500	0,49355	0,244

V večini hotelov v celoti ali vsaj delno uporabljajo energetske bolj varčno opremo, kakor tudi naprave za avtomatično ugašanje luči, ogrevanja in klimatizacije. Samo štirje hoteli uporabljajo električno energijo iz obnovljivih virov; 57,9 odstotkov hotelov tovrstnega vira energije ne uporablja. 32,5 odstotkov hotelov še vedno uporablja težka olja in premoge. Večina hotelov (80 odstotkov) tudi redno preglejuje klimatske in prezračevalne sisteme. Tekoče evidence o porabi energije vodi velika večina hotelov (77,5 odstotkov).

Tabela 11: Področje vode

C. VODA	Povpr. vrednost	Std. odklon	Vari- anca
Uporabljamo tuše in vodovodne pipe z omejeno pretočnostjo vode.	2,0000	0,68825	0,474
Imamo pralne stroje, WC kotličke, pisoarje z omejeno količino porabljene vode.	2,1750	0,71208	0,507
Skrbimo za čiščenje in ravnanje z odpadnimi vodami.	2,3333	0,83771	0,702
Uporabljamo deževnico in reciklažno vodo.	1,2564	0,54858	0,301
Vodimo tekoče evidence o porabi vode in odpadnih vodah.	2,6000	0,63246	0,400

Le 23,1 odstotkov hotelov uporablja tuše in vodovodne pipe z omejeno pretočnostjo vode, enak delež hotelov pa tovrstnih naprav ne uporablja. Podobno je stanje pri uporabi varčnih pralnih strojev ter WC kotličkov in pisoarjev z omejeno količino porabljene vode. Največji delež hotelov (47,5 odstotkov) zadosti temu kriteriju le deloma. Večina hotelov skrbi za čiščenje in ravnanje z odpadnimi vodami (56,4 odstotkov), medtem ko deževnico in reciklažno vodo uporabljata le dva hotela. Tekoče evidence o porabi vode in odpadnih vodah vsaj deloma vodijo skoraj vsi hoteli.

Tabela 12: Področje odpadkov

D. ODPADKI	Povpr. vrednost	Std. odklon	Vari- anca
V vseh dejavnostih ločeno zbiramo odpadke.	2,6667	0,62126	0,386
Skrbimo za okolju prijazno odstranjevanje nevarnih odpadkov.	2,8500	0,42667	0,182
Vodimo tekoče evidence o odpadkih, nevarnih odpadkih, kemikalijah.	2,5897	0,63734	0,406

Ločeno zbiranje odpadkov je v slovenskih hotelih dobro organizirano, saj 74,7 odstotkov respondentov, ki so na to vprašanje odgovorili, trdi, da v njihovih hotelih tovrstno prakso izvajajo. V skladu s tem tudi večina hotelov (87,5 odstotkov) skrbi za okolju prijazno odstranjevanje nevarnih odpadkov, prav tako pa več kot polovica hotelov vodi tekoče evidence o odpadkih, nevarnih odpadkih in kemikalijah.

Tabela 13: Področje hrupa

E. HRUP	Povpr. vrednost	Std. odklon	Variance
Hotel leži blizu zunanjih povzročiteljev hrupa (cesta, naselje, ostali izvori hrupa).	2,1026	0,85208	0,726
Izvajamo protihrupno zaščito.	1,6000	0,70892	0,503
Hotel je dodatno notranje zvočno izoliran.	1,7436	0,63734	0,406

Na področju hrupa ugotavljamo dokaj razpršene odgovore pri vprašanju, ali leži hotel blizu povzročiteljev hrupa. Kljub temu, da se 41 odstotkov hotelov nahaja na takšni lokaciji, le 12,5 odstotkov hotelov izvaja protihrupno zaščito. Samo 10,3 odstotkov hotelov je dodatno notranje zvočno izoliranih, 53,8 odstotkov pa je zvočno izoliranih le delno.

Tabela 14: Področje gradnje in oprema hotela

F. GRADNJA, OPREMA HOTELOV	Povpr. vrednost	Std. odklon	Vari- anca
Hotel je zgrajen skladno s standardi bioklimatske arhitekture.	1,6571	0,76477	0,585
Hotel je dodatno termično izoliran.	1,8611	0,76168	0,580
Pri gradnji in opremitvi prostorov so bili vgrajeni naravni materiali.	2,1944	0,70991	0,504
V hotelu ni zdravju škodljivih plinskih emisij iz materialov ali opreme.	2,5676	0,76524	0,586
Hotel je bil radiestezijsko pregledan.	1,3784	0,72078	0,520
V hotelu upoštevamo feng shui principe.	1,2778	0,51331	0,263

Večina hotelov v Sloveniji ni zgrajenih skladno s standardi bio klimatske arhitekture – takšnih je le 6 hotelov, medtem ko je dodatno termično izoliranih 22,2 odstotkov hotelov, delno termično izoliranih pa 41,7 odstotkov. Naravni materiali so pri gradnji v večini primerov (47,2 odstotkov) upoštevani le delno. V večini hotelov ni prisotnih zdravju škodljivih plinskih emisij iz materialov in opreme, takšno stanje navaja le 6 respondentov. Samo 5 hotelov je bilo radiestezijsko pregledanih, večina (75,7 odstotkov) pa ne; prav tako v večini hotelov niso

upoštevani principi feng shuija (75,0 odstotkov). Te v celoti upoštevajo zgolj v 1 hotelu v Sloveniji.

Tabela 15: Področje izobraževanja in usposabljanja zaposlenih

G. IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE ZAPOSLENIH	Povpr. vrednost	Std. odklon	Vari- anca
Zaposlene tekoče seznanjamo z ekološko tematiko.	2,2308	0,77668	0,603
Zaposlene tekoče usposabljammo za pravilno doziranje čistil in detergentov.	2,8462	0,36552	0,134
Zaposlene tekoče usposabljammo za učinkovito ravnanju z odpadki, vodo, energijo.	2,8205	0,38878	0,151

Izobraževanje zaposlenih je najbolj intenzivno na področjih tekočega usposabljanja za pravilno doziranje čistil in detergentov (84,6 odstotkov hotelov) in na področju tekočega usposabljanja za učinkovito ravnanje z odpadki, vodo in energijo (82,1 odstotkov hotelov). Z ekološko tematiko so zaposleni v povprečju slabše tekoče seznanjeni.

Tabela 16: Področje informiranja gostov

H. INFORMACIJE GOSTOM	Povpr. vrednost	Std. odklon	Vari- anca
Informacije gostom o lokalnih ekoloških danostih (kakovost vode, klima...)	2,1538	0,77929	0,607
Informacije gostom o ukrepih na področju varovanja okolja v hotelu.	2,0256	0,81069	0,657
Informacije gostom o načinih varčevanja z energijo in vodo.	2,2564	0,63734	0,406
Informacije gostom o načinu ločevanja odpadkov.	1,8974	0,78790	0,621

V slovenskih hotelih goste najintenzivneje informirajo o načinih varčevanja z energijo in vodo (35,9 odstotkov hotelov delno in 53,8 odstotkov hotelov v celoti). Slabše je informiranje gostov o lokalnih ekoloških danostih, te informacije gostom namreč redno posreduje le 38,5 odstotkov hotelov. Še redkejšje so informacije gostom o ukrepih na področju varovanja okolja v hotelu (te informacije posreduje 33, 3 odstotkov hotelov). Informacije gostom o načinu ločevanja odpadkov dajejo le v 25,6 odstotkov hotelov, ki so sodelovali v raziskavi.

Tabela 17: Področje ekološke nabave in preskrbe

I. EKOLOŠKA NABAVA, PRESKRBA	Povpr. vrednost	Std. odklon	Vari- anca
Uporabljamo izdelke z ekološko oznako (bio živila), ki jih nabavljamo pri trgovcih.	1,7692	0,62667	0,393
Bio živila so težko dostopna.	2,0000	0,69749	0,486
Bio živila redno nabavljamo na bio kmetijah.	1,3590	0,58432	0,341
V ponudbo je vključena več kot tretjina bio živil	1,1053	0,31101	0,097
Imamo bio kotiček pri zajtrku.	1,5641	0,78790	0,621
Ponujamo bio meni.	1,5128	0,68333	0,467
Gostje želijo še več bio izdelkov.	1,7692	0,66734	0,445
Uporabljamo povratno embalažo.	2,3784	0,59401	0,353

Ne uporabljamo enkratno uporabljivih materialov - doz, priborov, krožnikov...	2,0256	0,93153	0,868
Pretežno uporabljamo barve, detergente, čistila, pisarniški material z znakom za okolje	2,0000	0,51299	0,263
Skrbimo za varno in primerno rabo kemičnih sredstev	2,8205	0,38878	0,151
Izogibamo se uporabi nevarnih izdelkov.	2,8974	0,30735	0,094
Vodimo tekoče evidence o porabi kemikalij.	2,6154	0,63310	0,401

V večini primerov v hotelih, ki so sodelovali v raziskavi, le delno uporabljajo izdelke z ekološko oznako (55,0 odstotkov). Predvidevamo, da je razlog težka dostopnost takšnih živil, čeprav je potrebno poudariti, da so odgovori respondentov pri tem vprašanju precej razpršeni. Bio živila na bio kmetijah nabavljajo le v dveh hotelih, v nobenem izmed hotelov pa ni v ponudbo vključena več kot tretjina bio živil. Temu primerna je tudi ponudba teh živil pri zajtrku (17,9 odstotkov hotelov) in ponudba bio menija (10,3 odstotkov hotelov). Respondenti so hkrati mnenja, da gostje v povprečju ne želijo več bio izdelkov.

Rezultati kažejo, da v večini hotelov vsaj deloma uporabljajo povratno embalažo (delno – 51,4 odstotkov, v celoti 43,2 odstotkov). V večini primerov tudi ne uporabljajo enkrat uporabljivih materialov. Barve, detergenti, čistila in pisarniški material z znakom za okolje uporabljajo le delno. Tak odgovor navaja 74,4 odstotkov respondentov. Velik delež hotelov po drugi strani skrbi za varno in primerno rabo kemičnih sredstev (82,1 odstotkov), se izogiba uporabi nevarnih proizvodov (89,7 odstotkov) in vodi tekoče evidence o porabi kemikalij (69,2 odstotkov).

Tabela 18: Druga področja

J. DRUGO	Povp. vrednost	Std. odklon	Varianca
V hotelu kajenje ni dovoljeno.	1,8205	0,50637	0,256
Nadzorujemo emisijo toplogrednih plinov.	1,4286	0,69814	0,487

Večina respondentov (71,8 odstotkov), ki so sodelovali v raziskavi, navaja, da je v hotelih kajenje dovoljeno le deloma, emisijo toplogrednih plinov pa nadzorujejo le v 4 hotelih.

4.1.4.6. Zaključki primarne raziskave

Analiza je potrdila nizko stopnjo ekološke urejenosti hotelov v Sloveniji in še posebej zaskrbljujočo nizko stopnjo ekološke naravnosti managementa hotelov. Kljub dejstvu, da management hotelov trdi, da je ekološka problematika vključena v politiko podjetja in da ekološki problematiki v hotelih posvečajo veliko pozornost, uvajanje ekološkega managementa v slovenskih hotelih razen redkih izjem ni sistematično. O tem pričajo predvsem maloštevilni pridobljeni standardi, ki se na celovito obravnavanje ekološke problematike nanašajo zgolj deloma. Prevladujejo predvsem standardi HACCP ter sistema ISO 9001 in sistem 20 ključev. Standard ISO 14001 je vpeljan v samo enem izmed hotelov, ki je sodeloval v raziskavi.

Posebej izstopajoče so naslednje neugodne ugotovitve na področju ekološkega managementa:

- kar 32,5 odstotkov anketiranih hotelov še vedno uporablja težka olja in premoge;
- le 23,1 odstotkov anketiranih hotelov uporablja tuše in vodovodne pipe z omejeno pretočnostjo vode;

- samo 10,3 odstotkov anketiranih hotelov je dodatno notranje zvočno izoliranih;
- večina hotelov v Sloveniji ni zgrajenih skladno s standardi bio klimatske arhitekture;
- v večini hotelov le deloma ali pa sploh ne uporablja izdelkov z ekološko oznako;
- pisarniški material z znakom za okolje je uporabljan le delno.

Na pozitivni strani pa beležimo, da je v slovenskih hotelih najboljše poskrbljeno za ločeno zbiranje odpadkov, narejen pa je tudi pomemben premik na področju informiranja gostov v zvezi z načini varčevanja z energijo in vodo.

Vzroke za takšno stanje lahko iščemo predvsem v nizki ekološki zavesti managementa v hotelih v Sloveniji. Na to kaže tudi podatek, da v hotelih v glavnem ni kadra, zadolženega za celovit ekološki management. V večini primerov to vlogo prevzemata kar direktor podjetja ali njegov pomočnik. Prenizko je tudi poznavanje tujih ekoloških standardov, in izvajanje ekološkega knjigovodstva, saj to počne le eno podjetje, ekološko poročilo pa vsako leto izdela samo 5 podjetij. Celoviti koncept reševanja ekoloških vprašanj z akcijskim načrtom pa imata izdelani le dve podjetji, ki sta sodelovali v raziskavi.

Hkrati ugotavljamo, da je v Sloveniji slabo razvita civilna iniciativa in da je premalo izpostavljena vloga državnih organov, ki bi naj promovirali ekološko tematiko. Iz rezultatov raziskave je namreč razvidno, da večina hotelov pričakuje pomoč države pri uvajanju standardov, ki naj bi se odražala predvsem v finančnih vzpodbudah, davčnih olajšavah, prav tako pa naj bi država skrbela tudi za nadzor nad uvajanjem standardov. Rezultati so prav tako pokazali, da management hotelov v Sloveniji ni naklonjen uvajanju lastnega znaka za okolje, temu primerna pa je tudi pripravljenost za vključitev v sistem izdelanega znaka za okolje za Slovenijo. Po mnenju anketiranih bi naj Slovenija prevzela znak za okolje EU, po mnenju nekaterih respondentov pa bi lahko postal znak za okolje tudi eden izmed znakov specializacije v državnem sistemu kategorizacije nastanitvenih objektov. Po mnenju anketiranih managerjev v slovenskih hotelih bi pripomogla uvedba znaka za okolje EU k boljšemu pozicioniranju hotelov, s čemer bi prispevali k večjemu ugledu in prepoznavnosti slovenskega turizma.

5. SKLEP IN PRIPOROČILA

Trajnostni razvoj turizma je organizirana in koordinirana dejavnost vlad, lokalnih skupnosti, gospodarstva, izobraževalnih institucij ter civilne iniciative (NVO), ki je usmerjena k varovanju okolja, lokalne kulture in tradicij, socialnega ravnotežja prebivalstva in ki prispeva k zmanjševanju revščine. Ekoturizem je del trajnostnega razvoja turizma.

Trajnostni razvoj turizma mora:

- omogočiti optimalno (upo)rabo virov, ki tvorijo ključne elemente turističnega razvoja in vzdrževati bistvene ekološke procese ter prispevati k ohranjanju naravnih vrednot in biološke pestrosti;
- spoštovati socialno in kulturno avtentičnost lokalnega prebivalstva ter ohranjati njegovo strukturo, živo kulturno dediščino, tradicionalne vrednote ter prispevati k medkulturnemu razumevanju in tolerantnosti;
- zagotoviti izhodišča za dolgoročno ekonomsko delovanje in razvoj ter omogočiti socialno-ekonomske koristi za prebivalce, ki bodo pošteno razporejene, vključujoč priložnosti za stalno zaposlitev in zaslužek ter socialne storitve za lokalno prebivalstvo.

Oblikovanje okoljskih standardov je dolgotrajen in permanenten proces, zato so prostovoljna okoljska priporočila, pristopi, prakse, zaveze, sheme, pa tudi nagrade, običajno najboljša pot za uresničevanje dolgoročnih strateških ciljev na področju trajnostnega razvoja.

V analitičnem delu raziskave smo prišli do naslednjih ugotovitev, ki se nanašajo na delovanje okoljskih shem v turizmu ter pri postopkih ekološkega označevanja izdelkov:

- pojavljati se začnejo ob koncu osemdesetih, v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja;
- značilna je njihova večplastnost: poznamo mednarodne, državne, regionalne, destinacijske, lokalne in podjetniške okoljske sheme;
- ustanovitelji so različni; za uspešne okoljske sheme pa je značilna velika podpora državnih ustanov;
- pozornost je namenjena vplivu izdelka na okolje, kar velja za procesno verigo od pridobivanja surovin do povzročenih odpadkov (torej skozi celoten življenjski cikel);
- usmerjene so tako k uporabnikom (gostom), kot k managementu in zaposlenim v turističnih objektih (torej različnim javnostim);
- večinoma so enovite, nekatere pa imajo glede na stopnjo doseganja kriterijev definiranih več ravni (dve, tri, pet);
- upravljanje (administriranje) je običajno zaupano institucijam v sklopu državnih organov (pristojno telo – »competent body«), vendar je zanje prav tako značilno pogosto vključevanje NVO in skupin strokovnjakov v postopke akreditacije ter preverjanja oziroma kontroliranja, pa tudi v procese stalnega obnavljanja veljavnih kriterijev;
- akreditacija (postopek prijavljanja, ocenjevanja, podeljevanja) je pri mednarodnih okoljskih shemah lahko centralizirana ali decentralizirana (lokalne pisarne po državah, regijah);
- finančna nadomestila (plačilo akreditacije, letno nadomestilo za uporabo logotipa in promocija) so zelo različna in se običajno ravna po izbranih kriterijih ter upošteva možnosti subvencioniranja države;
- kriteriji za pridobitev znaka za okolje se delijo na obvezne in neobvezne;

- kriteriji se postopno zvišujejo (ostrijo) – večinoma na tri leta, s čemer zagotavljajo, da ima proizvod, storitev ali destinacija, ki se ponaša z določenim znakom za okolje, vedno najvišjo stopnjo ekološke naravnosti;
- pridobljeni certifikat ima omejeno dolžino trajanja (običajno 3 leta).

Za analizo ekološkega managementa v turizmu smo uporabili metodo benchmarkinga. Izbrali smo države, ki imajo na področju varovanja okolja in izvajanja postopkov ekološkega označevanja proizvodov in storitev dolgoletno in uspešno tradicijo. Med te sodijo skandinavske države, pa tudi nekatere sosednje države, ki, nekatere zelo sistematično in uspešno, druge nekoliko manj uspešno, uvajajo področje varovanja okolja tudi v turizmu. Za primerjavo smo izbrali Avstrijo, Švico, Dansko, Irsko, Madžarsko in Hrvaško.

Pri tem smo zaznali naslednje:

- primerjali smo šest držav in ugotovili zelo različna izhodišča, pristope, učinkovitost, uspešnost;
- modela, čeprav uspešnega v kakšni državi, ni moč »kopirati«, saj so izhodišča v vsakem okolju specifična;
- najbolj učinkoviti in uspešni so na območju Skandinavije, kjer imajo tudi najdaljšo tradicijo podeljevanja znakov za okolje in ekološkega managementa;
- države Evropske unije v večini primerov prevzemajo znak za okolje EU (EU Eco-label), poimenovan tudi marjetica, ob tem pa nekatere podpirajo tudi uvajanje svojega znaka (tudi Slovenija je s priključitvi Evropski uniji zavezana k uvajanju znaka za okolje EU – zanj je zadolženo Ministrstvo za okolje in prostor RS);
- za uvajanje okoljskih shem je nujna močna podpora države, ki imenuje institucijo – pristojno telo (competent body), ki upravlja in vodi postopek ekološkega certificiranja;
- nekatere države pospešujejo uvajanje okoljskih shem tudi s subvencioniranjem določenih aktivnosti v postopku akreditacije, izobraževanja, trženja (n.pr. Avstrija);
- večina evropskih držav je vključenih v različna strokovna združenja (hotelske, TO), pri katerih se nastajajo tudi ekološka gibanja, ki oblikujejo lastne znake za okolje (n.pr. HORESTA, HOTREC, EKOTRANS...). Slovenija ni članica nobene teh organizacij – kot posledico čutimo pomanjkanje informacij, kontaktov, idej, povezovanja;
- uspešne turistične okoljske sheme se tudi mednarodno povezujejo – združenje VISIT povezuje n.pr. 12 znakov za okolje (Labod, Zeleni ključ, Modra zastava, Ibex (CH), UZ (A) itd.) in postavlja 21 ključnih kriterijev za oblikovanje ekološke destinacije.

Analizo stanja med slovenskimi hoteli smo izvedli s pomočjo ankete in ugotovili sledeče:

- analiza je potrdila nizko stopnjo ekološke urejenosti slovenskih hotelov, in kar še posebej skrbi, nizko stopnjo ekološke naravnosti (tistih, ki so izpolnjevali vprašalnik);
- uvajanje ekološkega managementa v slovenskih hotelih povečini ni sistematično, o čemer priča samo peščica hotelov, ki so že pridobili kakšnega od standardov;
- v anketiranih hotelih v glavnem ni strokovnjakov, ki bi skrbeli za celoviti ekološki management;
- v večini primerov ekološki problematiki posvečajo veliko pozornost, vendar jih le nekaj manj kot polovica pozna znak za okolje EU;
- respondenti menijo, da bi bilo ustrezno prevzeti enega izmed mednarodno uveljavljenih znakov za okolje;

- zelo različnega mnenja so respondenti glede stroškov, ki bi jih prineslo uvajanje znaka za okolje v hotele, vendar jih večina meni, da bi to stroške poslovanja zvišalo;
- respondenti so deljenega mnenja glede pripravljenosti vključiti se v sistem znaka za okolje za Slovenijo;
- respondenti vidijo vlogo države v podeljevanju finančnih vzpodbud in uvajanju davčnih olajšav, prav tako pa na področju nadzora, izobraževanje, ter promociji znaka za okolje;
- rezultati, ki so najbolj presenetili:
 - kar tretjina anketiranih hotelov še vedno uporablja težka olja in premoge;
 - le četrtnina anketiranih hotelov uporablja tuše in vodovodne pipe z omejeno pretočnostjo vode;
 - samo 10,3 odstotkov anketiranih hotelov je dodatno notranje zvočno izoliranih;
 - le 6 anketiranih hotelov v Sloveniji je zgrajenih skladno s standardi bio klimatske arhitekture.

Multidisciplinarni team strokovnjakov je izdelal predloge, kaj navesti kot kriterije pri pridobivanju znaka za okolje v slovenskem hotelirstvu. Ko smo primerjali nabor kriterijev, ki ga je izdelala skupina v projekt vključenih strokovnjakov, s kriteriji že uveljavljenih znakov iz tujine, smo ugotovili, da je izdelani predlog zahtevnejši od večine primerjanih znakov, predvsem pa zahtevnejši od znaka za okolje EU (priloga 10). Ko smo predlog priporočenih kriterijev za Slovenijo primerjali z dejanskim stanjem na področju ekološkega managementa, ki ga je prikazala anketa med slovenskimi hotelskimi podjetji, smo ugotovili, da:

- zahteva raven ekološke osveščenosti v slovenski javnosti, s tem pa tudi v slovenskih hotelih, zelo intenzivno informiranje in promocijo pozitivnih učinkov, ki jih omogoča uvajanje ekološkega managementa;
- ima vsaka izmed okoljskih shem, ki smo jih podrobno obdelali, določene prednosti, pa tudi pomanjkljivosti – isto velja tudi za področje ekološkega managementa v primerjanih državah;
- je smiselno poiskati čim nižji vstopni prag (najmanj zahtevni znak za okolje) za slovenska podjetja in jih na ta način opogumiti k uvajanju ekološkega managementa.

Naročniku zatorej predlagamo naslednje:

- ministrstvo, pristojno za turizem, naj naroči izdelavo strategije razvoja ekoturizma v slovenskem turizmu ter v njej predvidi reševanje ekološke problematike, v kar nas navsezadnje silijo tudi direktive in ostali normativni akti, ki smo se jih s pristopom v Evropsko unijo zavezali spoštovati in uresničevati.
- Da bi imeli v roku naslednjih 5 do 10 let vsaj 10% hotelskih podjetij, ki bi se lahko izkazala s katerim od (evropsko ali svetovno) uveljavljenih okoljskih znakov, predlagamo spodbujanje uvajanja znakov za okolje. Kot prav posebej primerne za Slovenijo priporočamo znak za okolje EU za turistične nastanitvene zmogljivosti. Priporočilo utemeljujemo z naslednjim:
 - znak za okolje EU je med primerjanimi najmanj zahteven, zato ga bodo lahko podjetja pridobila najhitreje in z najnižjim vložkom časa, kadrov in finančnih sredstev;
 - znak za okolje EU je dobro znan na območju celotne EU, od koder prihaja v Slovenijo največ turistov, torej je vsebina, ki jo znak komunicira, večini turistov znana;
 - v promocijo znaka turističnemu gospodarstvu ne bi bilo treba vlagati veliko sredstev, ker se promovira znak s pomočjo sinergije: podeljujejo ga a) na območju celotne EU in b) tudi drugim izdelkom, ne le turističnim storitvam,

- zato je stopnja komuniciranja znaka v različnih okoljih in različnim javnostim izjemno visoka;
- v Sloveniji že funkcionira pooblaščen državna agencija, ki izvaja certificiranje (ARSO pri MOP);
 - postopek pridobitve znaka je relativno enostaven, pooblaščen agencija pa je pripravljena v primeru interesa v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za turizem, prevesti dokumentacijo, potrebno za (samo)evalvacijo, v slovenski jezik;
 - stroški pridobitve znaka so za večino podjetij sprejemljivi.
- Ministrstvo, pristojno za turizem, naj promovira uvajanje ekološkega managementa ter pridobivanje znaka za okolje pri turističnem gospodarstvu. V ta namen je bil izdelan v sklopu tega projekta poseben »Priročnik za uvedbo ekološkega managementa«. Priročnik omogoča samoevalvacijo najprej po kriterijih, potrebnih za pridobitev znaka za okolje EU, nato pa predstavi v posebnem poglavju (5. poglavje) še kriterije, ki nadgradijo znak za okolje EU in omogočajo podjetjem potegovanje za zahtevnejše znake, kot je znak za okolje EU (npr. za nordijskega laboda).
 - Ministrstvo, pristojno za turizem, naj oblikuje (medresorsko usklajene) spodbude za uvajanje znakov za okolje. Med ukrepi, ki jih izvajajo v primerjanih drugih državah in ki so jih navedli anketirani, smo zasledili naslednje, ki jih dajemo MG v presojo:
 - na področju davčne politike: davčne olajšave za podjetja, ki bodo pridobila znak za okolje – zmanjšanje davka na dobiček (na primer v višini vložka v okolju prijazno delovanje, posodobitve, nabavo tehnologije, izobraževanje kadra ipd. ter tudi olajšave za podjetja, ki vlagajo v razvoj ekoturizma na ravni destinacije – prav tako v dokazljivi višini vložka);
 - na področju finančne politike: dodatne točke za nosilce licence znaka za okolje pri ocenjevanju razvojnih projektov (omenjeno že v razpisu), ki kandidirajo za proračunska sredstva (subvencije, krediti) in za sredstva iz EU skladov;
 - na področju politike izobraževanja in usposabljanja: oblikovati sistem stalnega dodatnega in dopolnilnega izobraževanja in usposabljanja na področju ekološkega managementa (sofinanciranje, subvencioniranje) tako za hotelski management kot za druge zaposlene v hotelirstvu;
 - na področju svetovanja: uvesti vavčerje ali dobropise za svetovanje na področju ekološkega managementa ter vzpostaviti nagrajevanje najbolj ekološko orientiranih turističnih podjetij (morda »eko sejalec« ali kaj podobnega);
 - Uvajanje principov trajnostnega razvoja, še posebej pa ekološkega managementa, zahteva močno politično podporo ustreznih državnih institucij, sodelovanje vseh deležnikov in oblikovanje konsenza, predvsem pa učinkovito informacijsko in tržno-komunikacijsko podporo. Pri tem bo zlasti potrebno:
 - izpeljati intenzivno promocijo prednosti, ki jih prinaša uvajanje ekološkega managementa v poslovanje (ugled, sinergija, zdravo delovno in bivanjsko okolje...);
 - preko portala, ki je del tega projekta in po drugih kanalih obveščati ciljne skupine in splošno javnost o možnih prihrankih po uvedbi ekološkega managementa; promoviranje primerov dobrih praks;
 - vključiti pozitivno ekološko naravnost in uvajanje ekološkega managementa kot eno izmed komparativnih prednosti slovenskega turizma in jo tudi celovito tržno komunicirati.

- predstaviti in promovirati ekološko zakonodajo in normativne akte v smislu pozitivnih učinkov, ki jih uvajanje le-te omogoča;
- predstaviti ekološki management kot temeljno sestavino razvojne usmeritve podjetja;
- vzpodbujati ekološko odgovornost managementa, ki temelji na ekološki etiki in ekološki kulturi;
- predstavljati lastnikom in managementu hotelskih podjetij (tudi na primerih dobrih praks), da pomeni uvajanje ekološkega managementa optimizacijo stroškov in povečevanje dobička na dolgi rok;
- osvestiti lastnike in management hotelskih podjetij, da pomeni uvajanje ekološkega managementa skrb za varno in okolju prijazno delovno okolje ter skrb za zdravje in osebnostni razvoj zaposlenih;
- izpostaviti, da prispeva uvajanje ekološkega managementa v hotelska podjetja boljši image in sporoča ciljnim javnostim, da so prijazna okolju in torej tudi obiskovalcem;
- poudarjati, da pridobijo hotelska podjetja z uvajanjem ekološkega managementa nove ciljne skupine gostov, ki so sicer bolj zahtevni, ki pa cenijo prizadevanja za skrb in ohranjanje okolja in so zato pripravljene plačati za storitev višjo ceno, v kateri je zajeta tkzv. ekološka taksa;
- izobraževati in informirati uporabnike, da bodo bolj kritični, vedno bolj zahtevni, njihova pričakovanja vedno višja.
- Drugi ukrepi promoviranja trajnostnega in ekološkega managementa:
 - sodelovanje z EEA vsaj na področju informiranja na področju trajnostnega razvoja;
 - spodbuditi sodelovanje slovenskih turističnih podjetij v programu LIFE, finančnem instrumentu Evropske komisije;
 - sodelovati pri mednarodnih natečajih za nagrade na področju varovanja okolja – letno podpreti vsaj eno slovensko destinacijo, da se udeleži natečaja "Royal Destination Award for Sustainable Tourism (do avgusta 2007 bo odprt razpis za 2007, nato od novembra dalje za leto 2008 itd.)". Več info: <http://www.royalawards.org>.

Ker je znak za okolje EU prostovoljna okoljska shema, poteka postopek podeljevanja znaka v Sloveniji (dva znaka v papirni industriji so že podelili) po Zakonu o splošnem upravnem postopku. Agencija vodi postopek skladno z zakonom in izbere zunanje presojevalce (lahko tudi iz tujine), ki pregledajo prijavno dokumentacijo in predlagajo (ali ne) podelitev znaka za okolje EU za namestitvene obrate. Znaka ni moč podeliti samo za del dejavnosti ali le za eno področje ali v stopnjah in podobno.

Uradni dokument znaka za okolje EU so le uredba (ki je na voljo tudi v slovenščini) in pripadajoči sklepi, ki jih izdaja Komisija EU v zvezi s tematiko. Vsa ostala (obsežna) dokumentacija, ki je dosegljiva na spletnih straneh EU, namenjenih turizmu (v pripravo je bila vključena italijanska agencija za okolje APAT), je sicer zainteresiranim podjetjem v pomoč, a velja kot neuradna dokumentacija in ni prevedena v slovenščino.

Kor zadnji možen ukrep zato predlagamo pristojnemu ministrstvu, da v sodelovanju z MOP, ki je nosilec postopka certificiranja, poskrbi za prevode dokumentacije, ki jo je pripravila APAT; ukrep je smiseln le, če se obe ministrstvi sporazumeta, da bosta z različnimi ukrepi podprli pridobivanje znaka za okolje EU v slovensko hotelirstvo.

LITERATURA IN VIRI**Literatura:**

- Godfrey, Kerry, J. Clarke: The Tourism Development Handbook – a practical approach to planning and marketing. 2000, ponatis 2005. Continuum, London, New York
- Krapec, Danilo: Evropski diskusijski krogi. 2000. RRA Mura
- Lah, Avguštin & soavtorji: Okoljski pojavi in pojmi. 2002. Svet za varstvo okolja RS, Zbirka Usklajeno in sonaravno, šte. 8
- Lah, Avguštin & soavtorji: Sonaravno uravnoteženi razvoj Slovenije. 2004. Svet za varstvo okolja RS, Zbirka Usklajeno in sonaravno, šte. 11
- Leuthold, Margit: The Potentials of Ecotourism in Austria. 2001. Institute for Integrative Tourism and Leisure Research, Dunaj
- Mihalič, Tanja: Ekonomija okolja v turizmu. 1995. UL, Ekonomska fakulteta Ljubljana
- Pribakovič Borštnik, Ana; M. Zornik, T. Žagar: Odgovorno okoljsko delovanje. 2004. Slovenski institut za kakovost in meroslovje, Ljubljana
- Vuk, Drago: Uvod v ekološki management. 2000. UM, Založba Moderna organizacija

Viri:

- A Manual for Waste Management: What the Tourism Industry Can Do to Improve its Performance. 2003.
- Agenda 21: United Nations Conference on Environment and Development (UNCED). 1992. Rio de Janeiro.
- <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>
- Amsterdamska pogodba (Amsterdam Treaty). 1997. <http://www.eurotreaties.com/amsterdamtext.html>
- An Integrated Approach to Resort Development. 1992. World Tourism Organization
- Being Green Keeps You Out of the Red. 1998. Woolloomooloo, New South Wales, Tourism Council Australia and CRC Tourism
- Best Practice Ecotourism: A Guide to Energy and Waste Minimisation. 1997. Canberra: Australian Office of National Tourism
- Bundesamt für Umwelt BAFU: Umweltpolitik nützt Mensch, Natur und Wirtschaft. 16. januar 2006. Bern, Švica
- Conservation International. <http://www.conservation.org>
- Deklaracija v Muscatu o sonaravnem in trajnostnem razvoju turizma (Muscat declaration on built environments for sustainable tourism). <http://www.world-tourism.org/sustainable/doc/DeclarationOman-e.pdf>
- Ecolabels in the Tourism Industry. 1998.
- EcoLogical Solutions, Inc. An environmental management consulting firm that specializes in the hotel and tourism industry. ecosolv@aol.com
- Ecotourism: Principles, Practices and Policies for Sustainability. 2002.
- Environmental Action Pack for Hotels. 1995.
- Environmental Good Practice in Hotels: Case Studies. 1996.
- European Ecolabel, the European Union eco-labeling scheme for products; <http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/>
- Green Paper on IPP. <http://ec.europa.eu/environment/ipp/>
- Greening Your Property: A Green Seal Guide. 1996. Washington, DC, Green Seal
- Lebensministerium: Umwelt in Österreich, Basisinformationen. Maj 2006. Dunaj

- Lebensministerium: Umweltförderungen in Österreich. Maj 2006. Dunaj
- Lebensministerium: Das Österreichische Umweltzeichen für Tourismusbetriebe. Julij 2005. Dunaj
- Lebensministerium: Umweltfibel. Oktober 2005. Dunaj
- Ministrstvo za gospodarstvo: Program celovitega spodbujanja kakovosti v turizmu – Program 12. http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/MG-Program_celovitega_spodbujanja_kakovosti.pdf
- Ministrstvo za gospodarstvo: Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007 – 2011. http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/Microsoft_Word_-_RNUST_2007-2011-popravki_10.7.2006-za_na_splet-1.pdf
- Ministrstvo za gospodarstvo: Strategija razvoja Slovenije 2007 – 2013. <http://www.mg.gov.si>
- Ministrstvo za gospodarstvo: Strategija slovenskega turizma 2002 – 2006. http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/turizem_strategija.pdf
- Ministrstvo za gospodarstvo: Turistična politika za leto 2006 z usmeritvami za 2007. http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/Microsoft_Word_-_Tur.politika_za_2006_in_usm._za_01.pdf
- Odločba Komisije z dne 14. 4. 2003, dokumentarna številka K (2003/235): Določitev okoljskih meril za podelitev znaka Skupnosti za okolje turističnim nastanitvenim storitvam (2003/287/ES)
- Program Združenih narodov za okolje (UN Environmental Programme, UNEP), <http://www.uneptie.org>
- Renewable Energies for the Tourism Industry. 2003.
- Sowing the Seeds of Change: An Environmental Teaching Pack for the Hospitality Industry. 2001. (Co-authored by The International Hotel & Restaurant Association and The International Association of Hotelschool Directors.)
- World Tourism Organization (UNWTO): Sustainable Development of Tourism: A Compilation of Good Practices. 2000. World Tourism Organization.
- Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management. 2002.
- Šesti okoljski program Evropske unije 2002 – 2012 (The Sixth Environment Action Programme of the European Community 2002 – 2012). <http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>
- The Green Host Effect: An Integrated Approach to Sustainable Tourism and Resort Development. 1999. Conservation International. <http://www.celb.org>
- The Green Partnership Guide: A Practical Guide to Greening Your Hotel. 2001. Fairmont Hotels and Resorts, Canada
- Uredba (ES) št. 1980/2000 Evropskega parlamenta in sveta, 17. 7. 2000, Spremenjeni sistem Skupnosti za podeljevanje znaka za okolje, Uradni list EU, 21.9.2000
- World Tourism Organization (UNWTO): Voluntary Initiatives in the Tourism Industry: A proposal to consolidate existing measures)
- World Tourism Organization (UNWTO): Voluntary Initiatives for Sustainable Tourism: Worldwide Inventory of Comparative Analysis of 104 Eco-labels, Awards and Self-Commitments. 2002. World Tourism Organization
- World Tourism Organization (UNWTO): What Tourism Managers Need to Know: A Practical Guide to the Development and Use of Indicators of Sustainable Tourism. 1997. World Tourism Organization

Internetni viri:

- <http://www.world-tourism.org>
- <http://ec.europa.eu/agenda2000/overview/en/agenda.htm>
- <http://www.answers.com/topic/ecology-1> (Columbina University Press)
- <http://www.alpenfirn.ch>
- <http://www.ecolabel.dk>
- <http://www.eco-tip.org>
- <http://www.greenglobe.org>
- <http://www.green-key.org>
- <http://www.hah.hu>
- <http://www.ih-ra.com>
- <http://www.hotelleriesuisse.ch>
- <http://www.hotrec.org>
- <http://www.lebensministerium.at>
- http://www.nsai.ie/Home/Home_Page/index.html
- <http://www.okoturizmus.hu>
- <http://www.qualityisourpassion.ch>
- <http://www.swisstourfed.ch>
- <http://www.tourbench.info>
- <http://www.umweltdaten.de/publikationen/fpdf-l/3062.pdf>
- <http://www.umweltmanagement.at>
- <http://www.umweltnet.at>
- <http://www.umwelt-schweiz.ch>
- <http://www.umweltzeichen.at>
- <http://www.visitdenmark.com>
- <http://www.yourvisit.info>
- <http://www.bp.com>
- <http://www.eco-tip.org/php3/kurzinfo.php3?typ=umwelt&mid=401&lang=en&tlang=en>
- <http://www.ecotrans.org>

Strukturirani intervjuji:

- Hajek, Tomislav. Vodja »Odsjek za postupak kategorizacije« (Head of Classification Section). Strukturirani intervju. 20., 23., 24. in 27 oktober 2006.
- Fichtl, Otto. Direktor Zveze za informiranje potrošnikov. Strukturirani intervju. 02. in 03. oktober 2006.
- Fichtl, Otto. Direktor Zveze za informiranje potrošnikov. Strukturirani intervju. 27. september 2006.

Opomba:

Literatura in viri za področje mednarodnih primerjav so navedeni ob sklepu vsakega izmed posameznih prispevkov.

PRILOGE

PRILOGA 1/1: Primerjava okoljevarstvenih shem - znakov za okolje 1. del

SHEMA	POBUDNIK/LASTNIK LICENCE (CERTIFIKATOR)	ZNAČAJ POBUDNI KA	PODROČJE PODELJEVANJA	OD	ŠT. LICENC (2002)
MEDNARODNE					
ECEAT, European Centre for Ecological and Agricultural Tourism, www.eceat.org Standardi za trajnostne turistične namestitvene objekte na podeželju (Češka, Slovaška, Slovenija, Nemčija, Nizozemska, Finska, Poljska, Latvija, Švedska, Turčija)	ECEAT	NVO	Turizem na podeželju	1994	120
ECOTEL certification	HVS Eco Services	Zasebni sektor	Namestitveni objekti	1994	40
Green Globe Certification	WTTC (ustanovitev skupaj z UNWTO)	g.i.z.	Turizem	1994	n.p.
Öko-Proof Betrieb	TÜV Umwelt Cert, Umweltgutachter G.m.b.H.	Zasebni sektor	Namestitveni objekti	1999	18
REGIONALNE IN ČEZMEJNE					
Blaue Schwalbe – Modra lastovka	Verträglich Reisen	Zasebni sektor	Namestitveni objekti	1990	118
Blue Flag Modra zastava	Foundation for Environmental Education in Europe (FEEE), v Sloveniji DOVES	NVO	Objekti – marine Lokacije – plaže	1987	2754
Den Grønne Nøggle, Zeleni ključ (Danska, Švedska, Grenlandija in Estonija)	HORESTA (Združenje hotelov, restavracij in turizma), Danish Outdoor Council, Zveza danskih turističnih informacijskih managerjev	NVO in g.i.z.	Namestitveni objekti	1994	116
European charter for Sustainable Tourism in Protected Areas	Fédération des Parcs naturels régionaux de France, Fédération Europarc	NVO	Lokacije – zaščitena območja	1995	Ni znano

Evropska listina za trajnostni razvoj na zaščitenih območjih	(Federacija francoskih regionalnih naravnih parkov in Zveza Europarc)				
Miljömärkning av hotel – Nordic Swan Nordijski labod (Skandinavija)	Državne ecolabelling agencije iz Danske, Švedske, Norveške, Islandije in Finske	Javni sektor	Namestitveni objekti	1999	28
PATA Zeleni list – APEC/PATA Code for Sustainable tourism (Azija Pacifik)	Pacific Asia Travel Association (PATA), Asian Pacific Economic Commission (APEC)	g.i.z.	Turizem	1995	n.a.
Umweltgütesiegel für Alpenvereinshütten Okoljevarstveni znak za gorske kočje planinske zveze (Nemčija, Avstrija, Italija)	Planinske zveze Nemčije, Italije in Avstrije	NVO	Gorske kočje	1996	24
Umweltsiegel Tirol Tirolski okoljevarstveni znak kakovosti (Avstrija in Italija)	Tirol Werbung in Sudtirol Werbung (tirolski turistični organizaciji)	Javni sektor	Namestitveni objekti in gostinstvo	1994	n.p.
Umweltzertifizierung für die Einführung von Umweltmanagementsystemen nach der Norm ISO für kleine Betriebe Okoljsko certificiranje za uvajanje okoljskega managementa po normah ISO za mala turistična podjetja), Južna Tirolska, Italija	Provincia Autonoma di Bolzano Alto-Adige, Agenzia Provinciale per la Protezione dell'Ambiente e la Tutela del Lavoro	Javni sektor	Namestitveni objekti	2001	2
DRŽAVNE in REGIONALNE					
Das Österreichische Umweltzeichen für Tourismusbetriebe Avstrijski okoljski znak za turizem	Ministrstvo za gospodarstvo in okolje	Javni sektor	Namestitveni objekti in gostinstvo	1997	150
Qualität Plus Kleinwalsertal (Avstrija)	Lokalna uprava, lokalna turistična organizacija Kleinwalsertal	Javni sektor	Namestitveni objekti	1988	159

VIABONO (Nemčija)	VIABONO G.m.b.H.	Zasebni sektor sektor	Namestitveni objekti, destinacije, ostale storitve	201	n.p.
Wir führen einen umweltorientierten Hotel- und Gaststättenbetrieb, Nemčija	Nemška zveza hotelov in restavracij	G.I.Z.	Namestitveni objekti	1993	500
Nagrada Davida Bellamyja (Velika Britanija)	David Bellamy in British Hotel and Holiday Park Association	Zasebni sektor in g.i.z.	Namestitveni objekti, tudi počitniški parki in kampi	1996	429
Gîtes Panda (Francija)	World Wildlife Fund Gites de France, Fédération des Parcs naturels régionaux de France	NVO in g.i.z.	Namestitveni objekti v naravnih parkih	1993	256
Gîte Panda Belgique (Belgija)	World Wildlife Fund Belgije	NVO	Namestitveni objekti	1992	15
Sistema de Turismo Responsable, Sistem odgovornega turizma (Španija)	Biosphere Hotels – Quality for Life	zasebna	Namestitveni objekti	1995	18
Zeleni ključ za počitniške hišice (Danska)	Lokalne oblasti otoka Moen	Javni sektor	Počitniške hišice	1997	54
Destination 21, Danska	Destination 21 in partnerji	NVO	destinacije	2002	n.p.
ECO diving standards Eko standardi za potapljače (Nizozemski Antili)	Uprava za okolje NL Antilov v sodelovanju z organizatorjem potovanj ANWB	Javni sektor in zasebna pobuda	Športni objekti, trgovine, namestitveni objekti in organizatorji potovanj	2002	n.p.
Enterprise éco-dynamique Eko dinamično podjetje (Belgija)	Uprava za okolje in energijo Bruseljske avtonomije (IGBE)	Javni sektor	Namestitveni objekti	2000	35
Strutture ricettive consigliate per l'impegno in difesa dell'ambiente (Italija)	Legambiente	NVO	Namestitveni objekti - hoteli	1997	51
Guida Agli Agriturismi Bioecologici Vodnik po turističnih bio kmetijah (Italija)	Associazione Italiana per l'Agricoltura Biologica (A.I.A. B.), v sodelovanju z WWF (World Wild Fund) Združenje italijanskega bio kmetijstva	NVO	Namestitveni objekti –turistične bio kmetije	1999	145

National Ecotourism Accreditation Program (NEAP) Državni ekoturistični akreditacijski program (Avstralija)	Ekoturistična zveza Avstralije (EAA)	g.i.z.	Namestitveni objekti, storitve in lokacije (naravne znamenitosti), tudi organizatorji potovanj	1996	260
Hotel Au Naturel (Hotel v naravi, Francija)	Fédération des Parcs naturels et régionaux de France	NVO	Namestitveni objekti	1998	40
Les Clefs Vertes Zeleni ključi (Francija)	FEEE Francija	NVO	Namestitveni objekti – kampi in karavaning	1999	49
Milieubarometer (Nizozemska)	Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit (Fundacija okoljski znak)	NVO	Namestitveni objekti, predvsem kampi	1998	180
Öko-Pikto (Nemčija)	Allgemeiner Deutscher Automobil-Club e.V. (ADAC, nemška avto-moto zveza)	G.I.Z.	Namestitveni objekti, predvsem kamp	1998	500
El Distintivo de Garantia de Calidad Ambiental »El Distintivo« (Katalonija, Španija)	Ministrstvo za okolje regije Katalonija	Javni sektor	Namestitveni objekti	1998	13
Green Tourism Business Scheme Poslovna shema za zeleni turizem (Škotska, Velika Britanija)	Scottish Tourist Board Škotska turistična organizacija	Javni sektor	Namestitveni objekti	1998	254
Label ö-plus, ÖKO Grischun retoromansko: Graubünden (Švica)	Verein Ökomarkt Graubünden	NVO	Namestitveni objekti in kmečka hrana	1995	n.p.
Der UMWELT verpflichtet, Nemčija	Deutscher Golfverband e.V. Nemška golf zveza	Zasebni sektor	Lokacije – igrišča za golf	2001	n.p.
Naturprodukt Nationalpark Hohe Tauern	Nationalpark Region Hohe Tauern	Javni sektor	Namestitveni objekti, kmečka hrana itd.	1994	37

Scottish Golf Course Wildlife Initiative (Škotska, Velika Britanija)	Škotska golf zveza, Scottish National Heritage, Royal&Ancient Golf club St. Andrews, Scottish Greenbelt Foundation	NVO in g.i.z.	Lokacije – igrišča za golf	1996	n.p.
Groene Duim, Zeleni palec (Nizozemska)	TUI Nizozemska	Zasebni sektor	Namestitveni objekti in destinacije	2001	0
EcoLabel Luxembourg	Ministrstvo za turizem	Javni sektor	Namestitveni objekti	1999	21
Grüne Hand – Wir tun etwas für die Umwelt; Zelena roka – delujemo za okolje	Lastnik Hotela Birkenhof g. Müller	Zasebni sektor	Namestitveni objekti	1991	n.p.
Bayerisches Umweltsiegel für das Gastgewerbe Bavarski znak za gostinstvo (Nemčija)	Bavarsko ministrstvo za okolje in prostor	Javni sektor	Namestitveni objekti	1997	200
Urlaub auf Biohöfen, Počitnice na bio kmetijah (Nemčija)	ECEAT Nemčija (European Centre for Ecological and Environmental Tourism)	NVO	Namestitveni objekti – bio kmetije	1998	143
Regionalmarke Biosphärenreservat Schorfheide-Chorin (Nemčija)	Kulturlandschaft Uckermark e.V. (kulturna krajina Uckermark)	Javni sektor	Namestitveni objekti in obrti	1998	19
Hiiumaa Roheline Märk Loodussöbralik Teenindus znak za okolje območja Hiiumaa Roheline, (Estonija)	Uprava otočja Hiiumaa Roheline	Javni sektor	Namestitveni objekti	1996	7
Estonia – the Natural Way	Estonsko Ekoturistično Združenje	NVO in javni sektor	Turistični produkti	2000	15
Certificación para la Sostenibilidad Turística; certifikat za trajnostni turizem, (Kostarika)	Državna turistična organizacija Kostarike (Instituto de Turismo de Costa Rica)	Javni sektor	Namestitveni objekti in vsi ostali sektorji turizma	1997	46
GreenLeaf Eco Rating Program Zeleni list, program eko razvrščanja (Kanada)	Kanadsko hotelsko združenje	gospodarsko interesno združenje	Namestitveni objekti	1998	250

GreenLinks Eco Rating Program Zelene povezave, program eko razvrščanja (Kanada)	GreenLinks Eco-efficiency Services Inc.	Zasebni sektor	Športni objekti – igrišča za golf	1998	52
Clean Marine Green Leaf Eco-Rating Program Zeleni list za zelene marine, eko certifikacijski program (Kanada)	Torra Choice Environmental Services Inc. za Združenje operatorjev marin Ontaria (OMOA)	Zasebni sektor	Športne lokacije, marine, jahtni klubi, sidrišča	1998	30
Horizons: the Saskatchewan Ecotourism Accreditation System Horizonti: akreditacijski sistem ekoturizma province Saskatchewan (Kanada)	Ecotourism Society of Saskatchewan	NVO	Organizatorji potovanj	2000	10
SmartVoyager, Ekvador	SmartVoyager v sodelovanju z Rainforest Alliance	NVO	Turistični produkti	2000	5

NVO = nevladana organizacija; G.I.Z. = gospodarsko interesno združenje; n.p. = ni podatka

PRILOGA 1/2: Primerjava okoljevarstvenih shem - znakov za okolje 2. del

SHEMA	LOGOTIP	KRATEK OPIS
MEDNARODNE		
ECOTEL certification		ECOTELova primarna naloga je pomoč hotelom pri oblikovanju okoljevarstvenega (okolju prijaznega) programa. Od 1994 se je za certifikat ECOTEL potegovalo več kot 110 mednarodnih hotelov, motelov in počitniških krajev po vsem svetu, vendar ga je uspelo pridobiti le 40 podjetij. ECOTEL ima pet kategorij in velja za najbolj kredibilni znak za okolje od vseh - zlasti zato, ker ga je tako težko pridobiti.
Green Globe Certification		Zeleni globus 21 je ustanovila Svetovna Turistična Organizacija skupaj z WTTC leta 1994 s ciljem spodbujati trajnostni razvoj turizma v luči Agende 21, sprejete na vrhu v Riu. Ta globalna znamka je namenjena hotelom, organizatorjem potovanj in turističnim agencijam ter destinacijam. Temelji pa bolj na zavezah podjetij kot na dejstvih. Leta 1999 se je Green globe združil z avstralskim raziskovalnim centrom trajnostnega turizma (Cooperative Research Centre for Sustainable Tourism) za delovanje na območju Azije in Pacifika, s CAST in Green Seal pa za delovanje v ZDA. Green Globe deluje tudi v Kanadi.
Öko-Proof Betrieb		Öko-Proof Betrieb je shema, ki jo vodi neodvisno podjetje TÜV (Technischer Überwachungsverein) in katerega prvi motiv je mednarodno priznana učinkovitost hotelov v odnosu do okolja. Prosilci morajo izpolniti najmanj 75odstotkov zahtevanih kriterijev. Po uspešni certifikaciji prosilec lahko zaprosi tudi za DIN EN ISO 14000. Shema je nastala v Nemčiji, zdaj pa je navzoča tudi v Turčiji, Dubaju, Španiji in drugod.
REGIONALNE IN ČEZMEJNE		
Blue Flag – Modra Zastava		Mednarodna pobuda »Modra zastava« je nastala leta 1987 kot prvi znak za okolje sploh. Certificira plaže in marine - med slednjimi ima približno četrtina vseh certifikat. Modra zastava se širi iz EU tudi na Karibe, ZDA in v Kanado.
Miljömärkning av hotel – Nordic Swan		Gre za prvo skandinavsko certifikacijsko shemo, ki ocenjuje vse namestitvene objekte in gostinstvo ter celo bazene. Na leto podelijo le okrog 30 znakov za okolje, kar dokazuje, da je shema zelo zahtevna. V mednarodni ecolabelling je vnesla novost omejene porabe energije, vode, nevarnih in strupenih snovi ter smeti na osebo na dan.
Nordijski labod (Skandinavija)		
Blaue Schwalbe – Modra lastovka		Modra lastovka je zasebna iniciativa, ki jo je lansirala revija za turizem in okolje Verträglich Reisen leta 1990 v Münchenu. Deluje na območju med Finsko in Italijo, certificirajo pa hotele, zdravilišča, zasebne sobe, bungalove in kongresne centre.

<p>European charter for Sustainable Tourism in Protected Areas</p> <p>(Evropska listina za trajnostni razvoj na zaščitениh območjih)</p>		<p>Gre za pobudo Zveze evropskih državnih in regionalnih parkov EUROPARC v tesnem sodelovanju z francosko državno zvezo. Listina želi prispevati k zaščiti lokalnih kultur, izboljšati življenjski standard lokalnega prebivalstva in izboljšati turistične produkte za obiskovalce. Prva verifikacija je bila opravljena leta 2001 v petnajstih parkih, vendar so se pobudniki nato odločili za reformo kriterijev. Listina naj bi se delno financirala iz evropskih strukturnih skladov.</p>
<p>PATA Zeleni list – APEC/PATA Code for Sustainable tourism</p> <p>(Azija Pacifik)</p>		<p>To znamko so ustanovili leta 1995, toda danes ne obstaja več. Združila se je z znamko Zeleni globus 21 (zaradi težav z nadzorom izpolnjevanja kriterijev). Podjetje je Zeleni list lahko pridobilo namreč brez verifikacije, zgolj z izjavo o spoštovanju kriterijev in zavezo, da bodo tudi sami razvijali lastne okoljevarstvene standarde. Gre za primer znaka za okolje, ki ga »niso razvili do konca« in je zato propadel, čeprav je PATA izjemno učinkovita ustanova.</p>
<p>Den Grønne Nøggle, Zeleni ključ (Danska, Švedska, Grenlandija in Estonija)</p>		<p>Zeleni ključ je »diploma«, ki jo lahko pridobijo hoteli, mladinski hoteli, kongresni centri, počitniški centri in kampi, v Skandinaviji in Estoniji. Izvirno gre za danski znak za okolje. Večinoma pa odlikujejo hotele in mladinske hotele.</p>
<p>Umweltsiegel Tirol</p> <p>Tirolski okoljevarstveni znak kakovosti (Avstrija in Italija)</p>		<p>Gre za čezmejno ekološko pobudo, ki jo v Avstriji vodi deželna vlada v Innsbrucku, na italijanski strani pa območna uprava in Južnotirolska turistična organizacija. Shema velja za hotele, penzione, gostišča, počitniške apartmaje, turistične kmetije, kampe, zasebne sobe in penzione v Avstriji in Italiji. Leta 1996 je pobuda prejela nagrado »Tourism for Tomorrow Award«. Zadnje certifikate je leta 1999 prejelo 86 podjetij na Južnem Tirolskem in 143 na Tirolskem, nato pa so podeljevanje in verifikiranje zaustavili, ker so avstrijske državne oblasti zahtevale, da naj podjetja raje zaprosijo za Avstrijski znak za okolje, italijanske pa so predstavile nov okoljski upravni sistem.</p>
<p>Umweltzertifizierung für die Tourismubranche – Einführung von Umweltamagementsystemen nach der Norm ISO für kleine Betriebe</p> <p>(Okoljsko podeljevanje za turizem po normah ISO za mala podjetja), Južna Tirolska, Italija</p>		<p>Ta iniciativa je sledila ukinitvi prej omenjenega Umweltsiegel Tirol-Südtirol. Slednji naj bi bil menda preveč restriktiven, zato so ga preprosto zamenjali z normami iz okoljskega upravnega sistema ISO 14001. Ta projekt razvijajo v sodelovanju z Združenjem hotelov Južne Tirolske, regionalno turistično organizacijo in Det Norske Veritas Italia. Seznam kriterijev je dobesedno prepisan iz ISO 14001, kandidati pa morajo izpolniti vse, vsi so namreč obvezni. Pa tudi sicer je interesa na strani podjetij očitno zelo malo, leta 2001 so podelili le dva znaka.</p>

<p>Umweltgütesiegel auf Alpenvereinshütten</p> <p>Okoljevarstveni znak za gorske kočе (Nemčija, Avstrija, Italija)</p>		<p>Znak za okolje, ki so ga oblikovale Planinske (alpske) zveze treh držav predvidevajo 43 obveznih kriterijev. Največ objektov je certificiranih v Avstriji in Nemčiji, nekaj pa tudi na Južnem Tirolskem.</p>
<p>DRŽAVNE in REGIONALNE</p>		
<p>Das Österreichische Umweltzeichen für Tourismusbetriebe</p> <p>Avstrijska znak za okolje za turistične ponudnike (Avstrija)</p>	 <p>UMWELTZEICHEN TOURISMUS</p>	<p>Gre za uradni avstrijski znak za okolje, katerega pobudnik je Ministrstvo za okolje (Ministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft). Shema je stroga in predvideva 135 kriterijev, ki se nanašajo na produkte in storitve vsega spektra namestitvenih objektov in restavracij. Shema je tako močna, da je prišlo do postopne inkorporacije nekaterih regionalnih eko shem (Tirolska).</p>
<p>Qualität Plus Kleinwalsertal (Avstrija)</p>		<p>Kleinwalsertal velja za enega začetnih znakov za okolje. Prvi znak za okolje so poimenovali Srebrna bodeča neža (Silberdistel), leta 1988, vendar so jo kmalu preimenovali v Kakovost plus doline Kleinwalser. Merila so le delno okoljevarstvena, v veliki meri (zlasti po reformi leta 1997) se nanašajo na družbene kriterije. Leta 2001 je bilo certificiranih 159 podjetij, od tega 111 namestitvenih, s približno 45odstotkov vseh turističnih postelj v regiji. Poleg hotelov certificirajo tudi organizatorje potovanj in turistične agencije, gorske železnice in žičnice, javne prevoznike, poljedelstvo, smučarske šole, gorske kočе in dogodke v Avstriji.</p>
<p>VIABONO, Nemčija</p>		<p>VIABONO je nemška državna shema, ki jo je podjetje z istim imenom ustanovilo leta 2001 v sodelovanju s turističnimi organizacijami in združenji (ekološkimi, turističnimi, potrošniškimi, lokalnimi, regionalnimi oblastmi in zvezno vlado). Prednost VIABONO je internetni portal, ki naj bi turistom pomagal najti najbolj ustrezno, okolju in kulturi prijazno turistično ponudbo, regionalno in lokalno gastronomijo, družinske počitnice in umetnost.</p>
<p>Wir führen einen umweltorientierten Hotel- und Gaststättenbetrieb (Nemčija)</p>		<p>Znak za okolje s tem dolgim imenom so uvedli leta 1993 na državni ravni. Prva ciljna skupina so mala in srednja podjetja. Temeljni dokument te znamke je 40-stranski priročnik »Kako voditi okoljsko zavedno podjetje«. Vsaka regionalna veja hotelskega združenja je odgovorna za razvoj aplikacije, verifikacijo, certifikacijo in marketinški sistem.</p>

<p>Nagrada Davida Bellamyja (Velika Britanija)</p>		<p>Nagrada Davida Bellamyja je tristoopenjsko tekmovanje, ki ga vodi britansko Združenje hotelov in počitniških parkov v sodelovanju s profesorjem Bellamyjem. Dr. Bellamy je priznan ekolog in prav njegovo ime za nagrado je najbolj zaslužno za velik uspeh te sheme. Zanj se lahko potegujejo tudi ne-turistični objekti in lokacije.</p>
<p>Gîtes Panda (Francija)</p>		<p>Shema nagraduje namestitvene objekte, ki spoštujejo okoljevarstvene in družbeno-izobraževalne norme v nacionalnih in regionalnih parkih. Večina jih je v regionalnih, ki jih je več.</p>
<p>Gîte Panda Belgique (Belgija)</p>		<p>Znak za okolje certificira hotele, turistične kmetije (<i>gîte ruraux</i> ali <i>gîte à la ferme</i>) in podobne objekte v nacionalnih parkih in zaščitnih območjih v valonskem (frankofonskem) delu Belgije. Kriteriji so strogi (okoljevarstveni in družbeno-izobraževalni).</p>
<p>Sistema de Turismo Responsable, Sistem odgovornega turizma (Španija)</p>		<p>Gre za zasebno, neodvisno certifikacijsko shemo z okoljevarstvenih in kulturnih stališč. Logotip vključuje ime »Biosphere Hotels – Quality for Life«. Shema deluje sicer samo na otoku Lanzarote (Kanarski otoki), vendar si pobudniki želijo svoj vpliv razširiti po Evropi.</p>
<p>Standardy pro ubytovací zařízení venkovské turistiky (Češka) Standardi za turistične namestitvene objekte na podežlju</p>		<p>»Standarde« so oblikovali leta 1994 kot znak za okolje za turistične kmetije. Gre za prvo podeljevanje bio turističnih kmetij v Evropi. Znamka predvideva osnovno certifikacijo (znak so zvezdice), približno 50 kmetij pa je doseglo tudi specializirane kriterije ECEAT.</p>
<p>Zeleni ključ za počitniške hišice (Danska)</p>		<p>Sprva lokalna eko shema, ki se je nanašala le na počitniške hiše na otoku Moen in ima devet kriterijev. Leta 2000 se je razširila na vso Dansko in je povezana, čeprav neodvisna od prej omenjenega Zelenega ključa. Logotip je isti.</p>
<p>Destination 21 (Danska)</p>		<p>Tristopenjski državni program, po treh merilih: ekološki, ekonomski in družbeno-kulturni. Program je vezan na Zeleni ključ, ki ga podeljujejo objektom oz. podjetjem. Več kot ima destinacija zelenih ključev, prej bo dobila licenco Destinacija 21.</p>
<p>ECO diving standards (Nizozemski Antili)</p>		<p>Cilj te sheme je zaščita okolja in dvigovanje turistične zavesti. Največje zanimanje so pokazale trgovine s potapljaško opremo na Bonairu, Curaçau ter nekaj hotelov in organizatorjev potovanj.</p>
<p>Enterprise éco-dynamique Eko dinamično podjetje (Belgija)</p>		<p>Shema deluje na treh ravneh. Je dokaj mlada, a se dobro razvija. Hoteli so še v manjšini, več certificiranih objektov je gostinskih in kongresnih centrov. Pogoj je, da so fizično navzoči v Bruslju in iz Bruslja tudi vodeni.</p>

<p>Strutture ricettive consigliate per l'impegno in difesa dell'ambiente (Italija)</p>		<p>Legambiente, iniciator tega programa, je velika državna nevladna organizacija za varstvo okolja. Certifikacijski program so začeli na Jadranski obali, v regijah Riccione in Rimini, a naj bi se razširil po vsej državi, najprej v Emilii Romagni.</p>
<p>Guida Agli Agriturismi Bioecologici (Vodič po turističnih bio kmetijah, Italija)</p>		<p>Obsežen projekt vodnika po italijanskih bio turističnih kmetijah je skupna pobuda združenja AIAB, WWF in organizatorja potovanj Compagnia della Natura, združenja Eco&Eco in bio kmetij. Vodnik je sicer rezultat delovanja certifikacijskega sistema, ki želi dvigovati zaupanje potrošnikov na trgu. Vodnik je na prodaj po vsej državi.</p>
<p>National Ecotourism Accreditation Program (NEAP) Državni ekoturistični akreditacijski program (Avstralija)</p>		<p>NEAP je program namenjen krožnim potovanjem, namestitvenim objektom v dveh ločenih (avstralskih) ponudbenih skupinah: ekoturizmu in naravnem turizmu. Program obnavljajo na tri leta in je že kmalu pridobil velik vpliv ter značaj programa, ki ga je oblikoval »turizem za turizem«. V zadnjih letih je prišlo do tesnega sodelovanja z Green Globe.</p>
<p>Hotel Au Naturel Hotel v naravi (Francija)</p>		<p>Ta znamka nagraduje prizadevanja hotelov v francoskih naravnih in regionalnih parkih, ki so varovanje okolja uvrstili v osnovni program dela.</p>
<p>Les Clefs Vertes Zeleni ključi (Francija)</p>		<p>»Zeleni ključi« je francoska državna shema, ki jo lahko pridobijo kampi, bungalovi in karavaningi. Pri svojem delu sodeluje z mnogimi tujimi založbami vodnikov, npr. Le Guide Suisse. Ta shema naj bi se razširila na mladinske hotele in počitniške centre po vsej Franciji.</p>
<p>Milieubarometer (Nizozemska)</p>		<p>Tristopenjski program: zlata, srebrna in bronasta stopnja. Ocenjujejo predvsem kampe in počitniške parke na Nizozemskem. Objekti, ki prejmejo zlati znak, avtomatično prejmejo tudi državni znak za okolje »Milieukeur«. Program se od vsega začetka samofinancira. Inicijatorji želijo program razširiti tudi na bazene in podobne objekte in postati znani v tujini.</p>
<p>Öko-Pikto (Nemčija)</p>		<p>Öko-Pikto je produktna deklaracija v največjem evropskem karavan in kamp katalogu, ki izhaja v nakladi 300 tisoč in v katerem je omenjenih 5500 kampov po vsej Evropi. Izdaja ga nemška avtomobilska zveza ADAC. Osrednje teme so uporaba alternativnih virov energije in vode (prihranek vsaj 30 odstotkov obojega).</p>

<p>El Distintivo de Garantia de Calidad Ambiental</p> <p>»Odlično«</p> <p>(Katalonija, Španija)</p>		<p>El Distintivo je uradni znak za okolje Katalonije. Sprva je certificiral kampe, vendar je zdaj odprt tudi za hotele in mladinske hotele. Med kriteriji so tako vodstveni sistemi, kot tudi komponente učinkovitosti.</p>
<p>Green Tourism Business Scheme</p> <p>Poslovna shema za zeleni turizem (Škotska, Velika Britanija)</p>		<p>GTBS je zelo uspešna shema na treh ravneh (zlata, srebrna in bronasta) in je namenjena vsem vrstam namestitvenih objektov. Vsi, ki pridobijo zlati znak, se lahko potegujejo za ISO 14001. Shema želijo razširiti na celotno Združeno kraljestvo.</p>
<p>Label ö-plus, ÖKO Grischun</p> <p>v retoromanščini: Graubünden (Švica)</p>		<p>ÖKO Grischun so uvedli kot regionalno znak za okolje v Graubündnu, ciljna skupina pa so bili hoteli in restavracije. Leta 2001 so kriterije razširili na trajnostni razvoj, znak za okolje pa je postal kompatibilen z državno eko shemo Label ö-plus, ki jo vodi organizacija ö+ in velja za hotele po vsej Švici. Obstaja pet kategorij, načrtovali pa so podeljevanje hotelom.</p>
<p>Der UMWELT verpflichtet, zavezani naravi (Nemčija)</p>		<p>Podobno kot pri Škotih, tudi Der UMWELT verpflichtet deluje okoljevarstveno in v cilju preprečevanja degradacije okolja. Namenjena je golf igriščem v Nemčiji.</p>
<p>Naturprodukt Nationalpark Hohe Tauern</p>		<p>Regionalna iniciativa v območju Visokih Tur v Avstriji. Certificiranih je okrog 16 hotelov, ostalo so podjetja, obrtniki in proizvajalci bio hrane ter restavracije in gostišča.</p>
<p>Scottish Golf Course Wildlife Initiative</p> <p>(Škotska, Velika Britanija)</p>		<p>Skrbi za preprečevanje degradacije okolja na igriščih za golf.</p>
<p>Groene Duim,</p> <p>(Zeleni palec, Nizozemska)</p>		<p>Zeleni palec je bila pobuda nizozemske veje največjega evropskega tour operatorja, TUI. Znak so podeljevali tudi v tujini, posebej pomembna pa je bila omemba v njihovem katalogu. Iniciativa je imela sicer zelo kratek rok trajanja, kajti že poleti 2000 so jo morali ukiniti zaradi »negativnega učinka« na delovanje certificiranih objektov. Kot je znano, je to edina shema, ki je povzročila negativen odziv.</p>
<p>EcoLabel Luxembourg</p>		<p>Uradni znak za okolje Luksemburga, ki ga podeljujejo hotelom, mladinskim hotelom, zasebnim sobam itd. Pokriva dobrih 10 odstotkov luksemburških kampov in tri odstotke hotelov in mladinskih hotelov. Pobudnik organizira vrsto seminarjev za zainteresirana podjetja. Člani verifikacijske komisije so okoljski svetovalci iz države in tujine.</p>

<p>Grüne Hand – Wir tun etwas für die Umwelt; Zelena roka – delujemo v prid okolja (Avstrija)</p>		<p>Zeleno roko je ustanovil zasebni sektor in jo kot znak za okolje ponudil hotelom na območju od Saalbach-Hinterglemma do Salzburga v Avstriji.</p>
<p>Bayerisches Umweltsiegel für das Gastgewerbe Bavarski znak za gostinstvo (Nemčija)</p>		<p>Bavarski uradni znak za okolje se je razvil iz enkratnih podelitev priznanj leta 1991 in 1993/94. Pod nazivom Bavarski okoljevarstveni znak za gostinstvo (Bayerisches Umweltsiegel für das Gastgewerbe) pa program deluje od leta 1997 kot uradni bavarski gostinski znak za okolje. Zanj se potegujejo hoteli, zasebne sobe, kampi in počitniški apartmaji v državi, shema pa deluje na treh ravneh: zlati, srebrni in bronasti. V enem letu je podeljenih približno 200 znakov.</p>
<p>Urlaub auf Biohöfen, Počitnice na bio kmetijah, (Nemčija)</p>		<p>Nemške turistične bio kmetije uporabljajo mednarodni znak za trajnostne podeželske nastanitvene obrate. Program je neodvisen od finančne pomoči. Združenje izdaja katalog Urlaub auf Biohöfen, s čimer zagotavlja promocijo in natančen pregled okolju prijaznega delovanja in poslovanja kmetij, torej popolno transparentnost.</p>
<p>Regionalmarke Biosphärenreservat Schorfheide-Chorin (Nemčija)</p>		<p>Lokalna znak za okolje, ki poleg namestitvenih in gostinskih objektov certificira tudi obrti, produkte lokalnega kulturnega pomena, pridelavo hrane, ribolov, gozdarstvo in kmetijstvo v okraju Schorfheide-Chorin, znanem po zaščiteni biosferi. Znak bo verjetno kmalu propadel, ker ni novih prijav, saj pobudnik ne zagotavlja promocije certificiranih objektov.</p>
<p>Hiiumaa Roheline Märk Loodussöbralik Teenindus znak za okolje območja Hiiumaa Roheline (Estonija)</p>		<p>Lokalni znak za okolje, ki si prizadeva ščititi biosfero tega zahodno estonskega arhipelaga. Kandidirajo lahko hoteli, restavracije in podobni objekti v kraju Hiiumaa. Raziskave kažejo, da približno 50 odstotkov obiskovalcev pozna to znak za okolje, od katerih se 70 odstotkov za obisk destinacije odloči prav zaradi njega.</p>
<p>Estonia – the Natural Way</p>		<p>Shema je lansirala EEA leta 2000 v sodelovanju z Ministrstvom za okolje, turističnimi organizacijami, ekološkimi strokovnjaki in državnim gozdarskim inštitutom. Ta znak za okolje velja za krožna potovanja in za mrežo bio turističnih kmetij, ki so se pridružile tej državni eko shemi in spoštujejo njene kriterije.</p>
<p>Certificación para la Sostenibilidad Turística certificiranje za trajnostni turizem, (Kostarika)</p>		<p>Namen te sheme je certificirati in klasificirati vse turistično gospodarstvo, čeprav je bila sprva shema odprta – brezplačna – samo za hotele. Do diverzifikacije sistema naj bi prišlo kmalu, s tem da bi družbeno-izobraževalno kategorijo zlasti poudarili pri delu z organizatorji potovanj in turističnimi agencijami.</p>

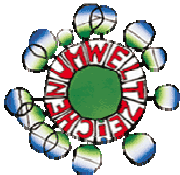

<p>GreenLeaf Eco Rating Program</p> <p>ZeleniList program eko ocenjevanja (Kanada)</p>		<p>Program je oblikovala družba Terra Choice Environmental Services Inc. po naročilu Kanadske hotelske zveze. Od leta 1998 certificira hotele, motele, zasebne sobe, počitniške kraje itd. ob izdatni finančni podpori American Expressa. Drug partner v projektu je Environment Canada, ki je sprožil prostovoljni program spodbujanja zveznih vladnih uslužbencev, da na svojih poslovnih poteh bivajo v »zelenih hotelih«.</p>
<p>GreenLinks Eco Rating Program</p> <p>ZeleneZveze program eko ocenjevanja (Kanada)</p>		<p>Gre za znak za okolje, namenjen izključno igriščem za golf. Program traja tri leta in v ospredje postavlja okoljsko učinkovitost in rezultate. Kriteriji pokrivajo vse dejavnosti in vse dele igrišča za golf. Program je marketinško odlično podprt, treba pa je opozoriti tudi na to, da podpira program ameriške sheme Audobon na kanadskih tleh. Oblikovali so tudi poseben izobraževalni program in knjižnico z najboljšimi ekološkimi praksami po svetu.</p>
<p>Clean Marine Green Leaf Eco-Rating Program</p> <p>Zeleni list za zelene marine, eko certifikacijski program (Kanada)</p>		<p>Gre za zasebno pobudo, ki želi izobraževati marine in podobne obvodne športne lokacije, o okoljevarstvenih temah in hkrati nagraditi najbolj uspešne. Shema je nastala v Ontariu, a se je razširila tudi na druga območja v Kanadi. (Ti kanadski programi so med sabo povezani).</p>
<p>Horizons: the Saskatchewan Ecotourism Accreditation System</p> <p>Horizonti: akreditacijski sistem ekoturizma province Saskatchewan (Kanada)</p>		<p>Projekt se je začel leta 1998, vendar so ga lansirali šele dve leti kasneje. Shema je v celoti namenjena certificiranju organizatorjev potovanj, ocenjujejo jih po njihovih programih, ponudbi, atrakcijah in namestitvenih objektih, ki jih ponujajo ter po vodenju potovanj. Pri oblikovanju te sheme so Kanadčani dobili veliko pomoči od Avstralije (NEAP).</p>
<p>SmartVoyager (Ekvador)</p>		<p>SmartVoyager je okoljevarstvena korporacija, ki je pred leti ustanovila svoj znak za okolje zato, da bi regulirala in spodbujala trajnostno delovanje ladijskih prevoznikov na zaščitenem otočju Galapagos. Kriterije obnavljajo vsako leto, prevoznike pa spodbujajo k temu, da bi svojim zaposlenim čim bolj dvignili življenjsko raven, poleg zaščite okolja.</p>

NVO – nevladna organizacija

Turizem – vključuje namestitvene zmogljivosti in potovanja

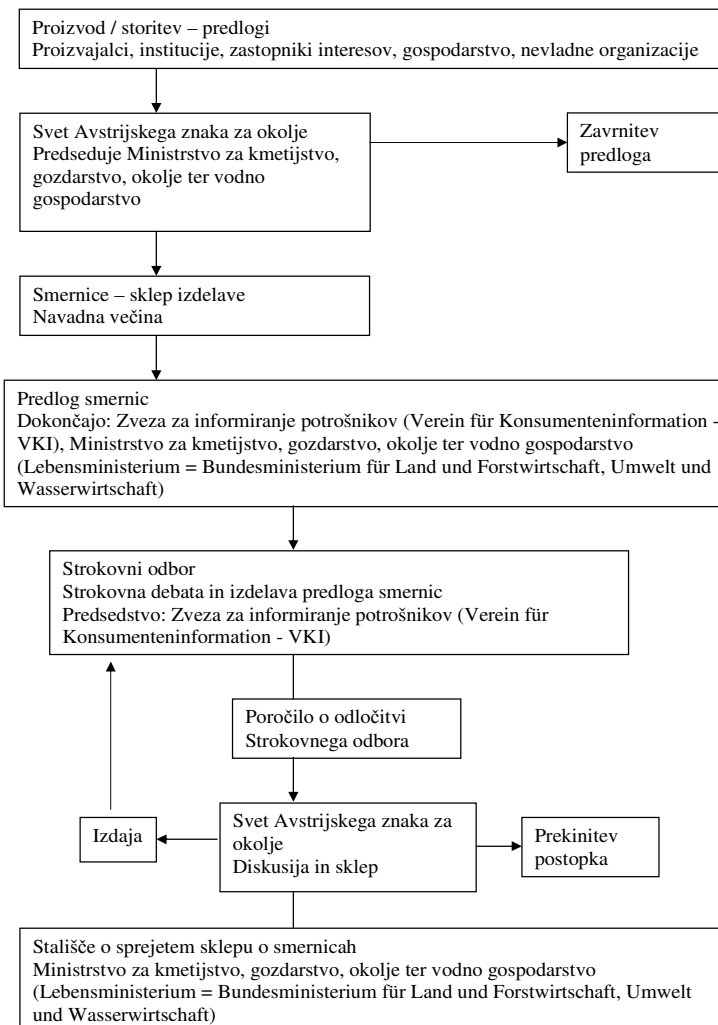
Namestitveni objekti: hoteli, turistične kmetije, penzioni, zasebne sobe, kongresni centri, kampi, karavaning...

PRILOGA 2: Ekološki management v turizmu Avstrije**IDENTIFIKACIJSKA VPRAŠANJA**

Naziv državnega znaka za okolje:
Avstrijski znak za okolje
Znak za okolje – logo (posnemite s spleta)

Od kdaj obstaja?
Avstrijski znak za okolje je bil uveden leta 1990 in sicer na pobudo avstrijskega ministrstva za okolje (Österreichisches Umweltministerium)
Katero ministrstvo je zadolženo za ekološko problematiko in certificiranje (eco labelling)?
<p>Upoštevajoč evropsko zakonodajo je za izdelavo smernic ter za celotno administracijo, ki je povezana z vzdrževanjem Avstrijskega znaka za okolje, zadolženo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje ter vodno gospodarstvo ter Zveza za informiranje potrošnikov; pri šolskih in drugih izobraževanih institucijah pa se vključuje tudi Ministrstvo za šolstvo (Lebensministerium = Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft; Verein für Konsumenteninformation; Bildungsministerium).</p> <p>Dodatno sta bili ustanovljeni še dve telesi in sicer Svet znaka za okolje in Strokovni odbor, v katerih so prisotne številne organizacije s področja varstva okolja, gospodarstva, informiranja in varovanja potrošnikov ter drugi neodvisni strokovnjaki.⁸</p> <p>Svetu Avstrijskega znaka za okolje predseduje avstrijsko Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje ter vodno gospodarstvo in je odgovorno za izvajanje naslednjih nalog:</p> <ul style="list-style-type: none"> • določitev programov dela, • določanje posameznih skupin proizvodov in storitev, za katere je potrebno izdelati okoljske smernice, • določitev splošnih okvirnih pogojev za obdelavo smernic, • diskusija in sprejemanje sklepov o predlaganih osnutkih smernic, • v kolikor je to potrebno, zavrnitev posameznega predlaganega osnutka smernic ter napotitev do Strokovnega odbora oz. izdaja sklepa o prenehanju postopka, • ustanovitev arbitraže za razrešitev sporov glede upoštevanja predpisanih pravic in dolžnosti, zapisanih v pogodbi za uporabo tržne znamke. <p>Za sleherno skupino proizvodov ali storitev se na novo oblikuje lasten Strokovni odbor, ki mu predseduje Zveza za informiranje potrošnikov (Verein für Konsumenteninformation - VKI), dodatno pa se vključujejo tudi strokovnjaki s področij okolja, gospodarstva ter varstva potrošnikov. Poglavitna naloga odbora je (po možnosti konsenzualno) razpravljanje o skupno oblikovanih predlogih kriterijev, katerih osnutek smernic je potrebno sprejeti.</p> <p>Sodelovanje Sveta Avstrijskega znaka za okolje, Strokovnega odbora ter ostalih sodelujočih institucij je prikazano z organigramom, ki se nahaja v nadaljevanju. Po potrditvi predlaganega osnutka smernic s strani Strokovnega odbora, je potrebna pridobitev potrdilo Sveta Avstrijskega znaka za okolje in nenazadnje tudi pridobitev izvedenskega mnenja</p>

avstrijskega Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje ter vodno gospodarstvo. Na osnovi pozitivnega mnenja izda nato minister za okolje in prostor dokončno potrdilo smernicam, ki se nato tudi javno objavijo. V kolikor ni drugače določeno, stopijo smernice v veljavo na prvi koledarski dan naslednjega četrletja po njihovem sprejetju. V poprečju so sprejete smernice veljavne za obdobje štirih let, razen v primeru pojava okoljsko-tehničnih inovacij, takrat jih je možno kratkoročno preklicati oz. skrajšati njihovo obdobje veljavnosti. Predčasno prenehanje ali sprememba smernic je možna v primeru obstoja tehtnih razlogov, ki se nanašajo na najnovejše rezultate v znanosti in tehniki ali na protipravnost njihovega izvajanja. Do vložitve prošnje za podelitev znaka, ima Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje ter vodno gospodarstvo pravico do spremembe ali celo umaknitve določene smernice.

Organigram št. 1:

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje ter vodno gospodarstvo (Lebensministerium = Bundesministerium für Land und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft), (oktober 2005). Avstrijski znak za okolje, Dunaj, Avstrija.

* **Katere dejavnosti, panoge, proizvodi, storitve, procesi so vključeni v proces managementa znaka za okolje?**

Turizem:

- namestitveni in gostinski obrati,
- kampi,
- mladinska prenočišča »youth hostels« ter
- varovani domovi.

Vsi zgoraj naštetih obrati smejo zaprositi za uvedbo državnega znaka za okolje.

Ostali proizvodi in storitve naslednjih področij:

- gradnja ter bivanje,
- vrtovi,
- pisarne / papir / tisk,
- gospodinjstvo,
- zelena energija,
- finančne naložbe.

Šole:

- vse stopnje šolanja do mature

Ali državna organizacija podeljuje svoj znak za okolje ali je prevzela katerega od mednarodnih?

Smernice Avstrijskega znaka za okolje so nedvomno obširnejše od evropskega (EU-Eco-Label). Avstrijski znak za okolje je obdržal vse že vpeljane kriterije in sicer še pred veljavnostjo znaka za okolje EU, kar pomeni, da so v Avstrijskem znaku za okolje zajeti tudi tisti kriteriji, ki se v evropskem znaku ne pojavljajo (www.umweltzeichen.at/richtlinien oz. http://eu/environement/ecolabel/product/pg_en.htm)

Smernice znaka za okolje so bile izdelane po holističnem principu, zato je pojem *okolje* potrebno obširneje obravnavati. Za pridobitev omenjenega znaka z okoljskim presežkom je potrebno upoštevati celoten življenjski cikel posameznega proizvoda ali storitve; torej od proizvodnje in uporabe ter vse do ravnanja z nastalimi odpadki. Osrednji pomen je vsekakor namenjen upoštevanju principa preventive, torej varstvu okolja in zdravja, ob zadostitvi ostalih standardov kakovosti posameznih proizvodov ali storitev, ki prav tako predstavljajo pomemben kriterij preverjanja.

Ali obstaja za turizem ločeni sistem podeljevanja znaka za okolje? Katera področja zajema (nastanitve, restavracije, turistične kmetije,..)?

Že opisano v predhodnih vprašanjih.

Predstavite celotno organizacijsko strukturo znaka za okolje, s posebnim poudarkom za področje turizma

** glejte organigram št. 1 (direktor Otto Fichtel, telefonski intervju, 27.09.2006)

Koliko turističnih ponudnikov je do sedaj že pridobilo znak za okolje v turizmu? Katera področja iz prejšnjega vprašanja so najbolj zastopana?

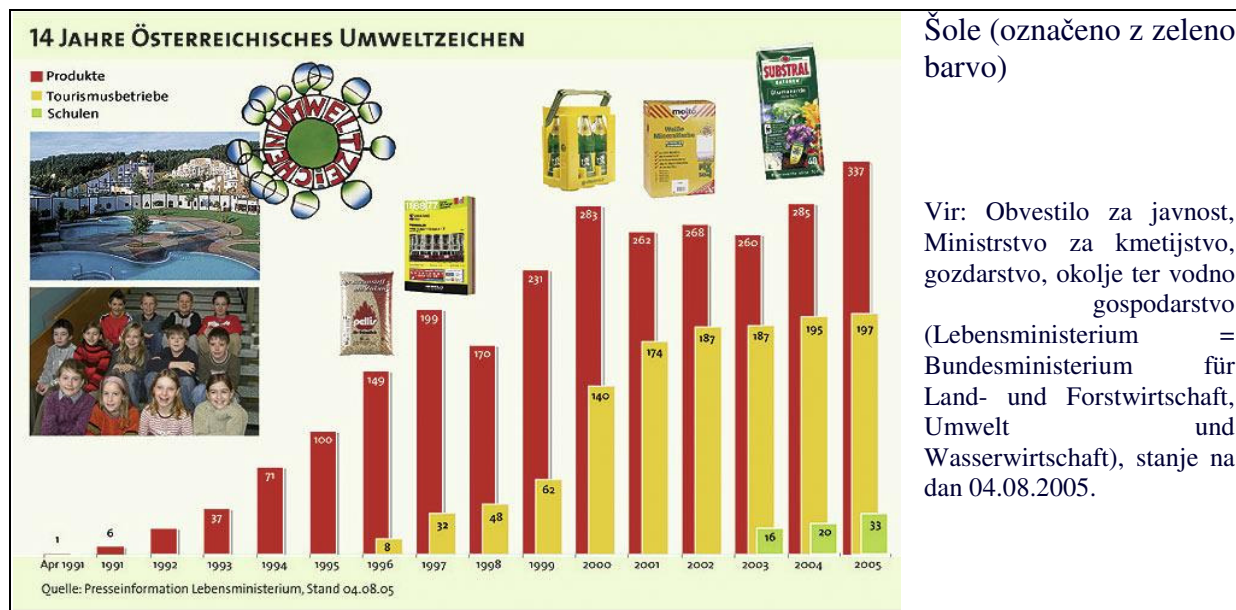
Vrste obratov:

- gostinski,
- namestitveni,
- kampi,
- kongresni in prireditveni obrati.

14 let Avstrijskega znaka za okolje

Izdelki (označeno z rdečo barvo)

Turistični obrati (označeno z rumeno barvo)

ORGANIZACIJSKA VPRAŠANJA

Ali pristojno ministrstvo samo izvaja proces podeljevanja (certificiranja) in monitoringa znaka za okolje ali je za te postopke ustanovilo poseben organ?

Zveza za informiranje potrošnikov (Verein für Konsumenteninformation - VKI) ima kot samostojni organ pravico do izdaje certifikatov oz. licenc, kakor tudi do preverjanja doslednosti pri upoštevanju zahtev. Presojevalci prihajajo prav tako iz vrst omenjene Zveze potrošnikov.

Kakšen je vpliv zbornic in ostalih institucij?

V okviru Strokovnega odbora imajo tako imenovani »stakeholders«, ki prihajajo iz nevladnih organizacij in vrst predstavnikov različnih gospodarskih panog ter gospodarskih zbornic, možnost vključevanja v proces oblikovanja (izboljšanja oz. nadgradnje) smernic.

Nimajo nikakršnega vpliva na sam proces podeljevanja certifikatov.

Vir: direktor Otto Fichtel, strukturiran intervju, 27.09.2006

Kašno vlogo ima v procesu podeljevanja znaka za okolje v turizmu ministrstvo za turizem oz. pristojno ministrstvo zadolženo za turizem in kakšno nacionalna turistična organizacija?

Avstrija nima ministrstva za turizem, temveč je zanj pristojno Ministrstvo za gospodarstvo, ki se je do štiri oz. pet let nazaj še aktivno vključevalo v proces oblikovanja smernic ter podeljevanja certifikatov, potem pa se je v celoti umaknilo, ter se delno pojavlja znotraj Strokovnega odbora. Zvezne dežele se prav tako bolj ali manj aktivno vključujejo v proces in sicer glede na uredbo programa državnih vzpodbud.

Vir: direktor Otto Fichtel, strukturiran intervju, 27.09.2006

Kako je s svetovalci in/ali kontrolorji? Ali zanje obstaja licenciranje?

Za zainteresirana turistična podjetja je priporočljivo, da v proces pridobivanja certifikata vključijo posebne svetovalce. Ekipa Avstrijskega znaka za okolje je izdala seznam svetovalcev, ki so na voljo podjetjem pri procesu vpeljevanja smernic. Kot dokazilo podjetju, da je uspešno vpeljalo predpisane okoljske smernice, velja odločba, ki se izda na osnovi pregleda obrata in je izvedena s strani presojevalca Zveze za informiranje potrošnikov (Verein für Konsumenteninformation - VKI), ki je tudi ustrezno usposobljen za opravljanje monitoringa in ocenjevanja.

Kako poteka in kdo izvaja proces prijavljanja, informiranja in administracije v zvezi z znakom za okolje v turizmu?
<p>Verein für Konsumenteninformation (VKI) Gospod Otto Fichtl, direktor Linke Wienzeile 18, A-1060 Dunaj T: ++43 1 588 77 235; F: ++43 1 588 99 207; E: ofichtl@vki.or.at</p> <p>Lebensministerium (Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft) Gospa Elvira Kreuzpointner, direktorica Dr. Regina Preslmair Stubenbastei 5, A-1010 Dunaj E: elvira.kreuzpointner@lebensministerium.at</p>
Ali obstaja sistem izobraževanja v procesu znaka za okolje, ločeno za turizem? Kdo, kako pogosto, za koga ga izvaja? Je obvezno; kdo ga plačuje (je subvencionirano?)
Trenutno sta na voljo dve možnosti izobraževanj za izvedence / svetovalce, ki morajo kriti stroške izobraževanj sami, vendar so le-ti izjemno nizki. Za podjetja se organizirajo sporadična izobraževanja (kot na primer izobraževanje Kako okolju prijazno čistiti). Odgovorni so mnenja, da bi bilo izobraževanja nujno potrebno intenzivirati.
Kakšna je veljavnost oz. trajanje znaka za okolje v turizmu?
Štiri leta.
Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu, kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik. Kakšen je sistem točkovanja?
<p>1. korak</p> <p>Zainteresirano podjetje stopi v kontakt z delovno skupino Avstrijskega znaka za okolje, ki deluje v okviru Zveze za informiranje potrošnikov (Verein für Konsumenteninformation - VKI), T: ++43 1 588 77 207 oz. umweltzeichen@vki.or.at. Sodelavci Avstrijskega znaka za okolje nato posredujejo tako imenovani začetni paket z informacijami in so tudi sicer na voljo pomagati pri najrazličnejših vprašanjih.</p> <p>2. korak</p> <p>Podjetje posreduje izpolnjeni prijavni obrazec za pristop k ocenjevanju po pošti, e-pošti ali faksu. Verein für Konsumenteninformation - VKI Umweltzeichen Linke Wienzeile 18, A-1060 Dunaj F: ++43 1 588 77 99 207; umweltzeichen@vki.or.at</p> <p>3. korak</p> <p>Podjetje najprej samo opravi pregled in ugotovi, katere kriterije že izpolnjuje in kaj je potrebno še izboljšati. Priporočljivo je, da v proces vključi usposobljenega svetovalca (listo svetovalcev prejme od delovne skupine Avstrijskega znaka za okolje). Nekateri zvezni dežele delo svetovalca v podjetju tudi subvencionirajo.</p>

4. korak

Kot dokaz ustreznosti in izpolnjevanja kriterijev v podjetju velja izvedena kontrola presojevalca znaka za okolje, ki je dodeljen s strani Zveze za informiranje potrošnikov (Verein für Konsumenteninformation – VKI).

5. korak

Po pozitivno opravljeni kontroli izpolnjevanja kriterijev je podjetje s strani Zveze za informiranje potrošnikov (Verein für Konsumenteninformation – VKI) pozvano k podpisu pogodbe za uporabo Avstrijskega znaka za okolje ter posredovan račun za plačilo članarine.

6. korak

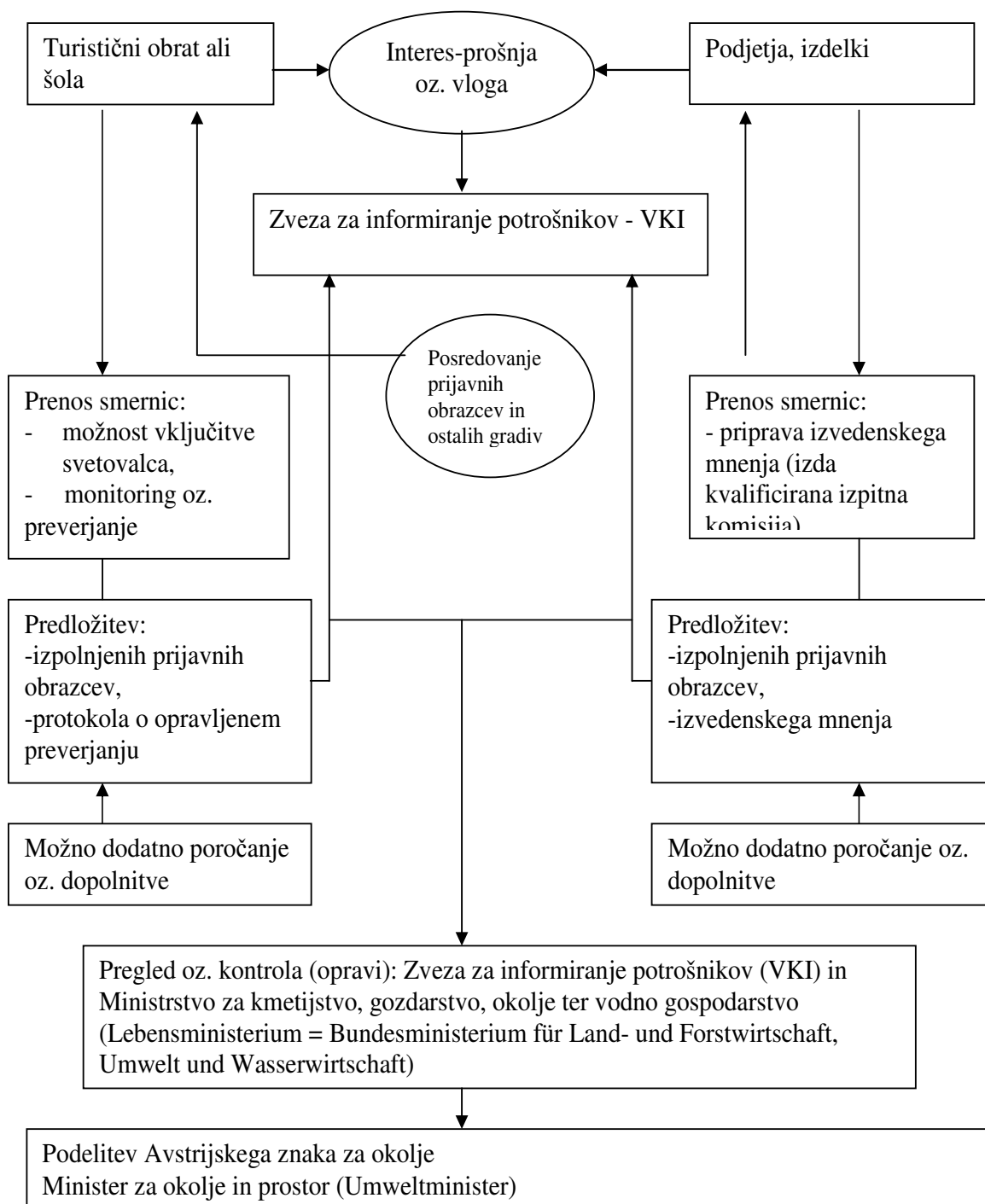
Nato podjetje vrne podpisani izvod pogodbe Zvezi za informiranje potrošnikov (Verein für Konsumenteninformation – VKI), Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje ter vodno gospodarstvo (Lebensministerium = Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft) pa dokončno odobri pogodbo in posreduje vsa potrebna marketinška gradiva (prospekti, zastavice,...).

7. korak

Pri podelitvi Avstrijskega znaka za okolje gre za svečano prireditev, ki jo vodi minister za okolje in prostor (Umweltminister).

Kakšni so stroški pridobitve znaka za okolje v turizmu? (ali obstaja več razredov – kateri so kriteriji: število ležišč; letni prihodek...?)

Organigram št. 2: Od prošnje do podelitve Avstrijskega znaka za okolje

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje ter vodno gospodarstvo (Lebensministerium = Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft). Oktober, 2005. Avstrijski znak za okolje. Dunaj, Avstrija.

Kakšni so stroški letne uporabe znaka za okolje v turizmu (obstaja več razredov – kateri so kriteriji?)

Za uporabo Avstrijskega znaka za okolje je potrebno plačati letno članarino, ki je odvisna od velikosti posameznega obrata oz. podjetja. Dodatno je potrebno poravnati tudi enkratno pristopnino.

- Kategorija 1 – namestitveni obrati (- 20 postelj),
- Kategorija 2 – namestitveni obrati (21 – 100 postelj), gostinski obrati, skupinska prenočišča (koče), kampi, varovane hiše / stanovanja,
- Kategorija 3 – namestitveni obrati (101 – 200 postelj) in
- Kategorija 4 – namestitveni obrati (> 200 postelj).

Tarifna lestvica posameznih kategorij:

Kategorija	Pristopnina za prvo preverjanje / kontrolo	Pristopnina s popustom v primeru nadaljnjih preverjanj oz. kontrol, izvedenih do 31.8.2008	Letna članarina
Kategorija 1	€ 300.-	€ 140.-	€ 90.-
Kategorija 2	€ 470.-	€ 260.-	€ 170.-
Kategorija 3	€ 580.-	€ 320.-	€ 250.-
Kategorija 4	€ 590.-	€ 380.-	€ 380.-

Pristopnina za nadaljnja preverjanja bo s 01.09.2008 v celoti odpadla, saj je z 31.08.2005 pričel veljati nov, spremenjen tarifni sistem, v katerem je v letni članarini že všteti strošek nadaljnjih preverjanj oz. kontrol. Do 01.09.2008 bodo vsa podjetja, ki so bila za obdobje treh let vodena po starem tarifnem sistemu, vključena v novega.

Letne članarine so namenjene oskrbi in svetovanju nosilcev znaka, kakor tudi financiranju vseh potrebnih marketinških aktivnosti. Pristopnine in članarine krijejo tudi stroške, povezane z usposabljanjem presojevalcev in izvajanjem preverjanj oz. kontrol.

Stroške morebitnega svetovanja krijejo podjetja sama, pri čemer je potrebno poudariti, da nekatere zvezne dežele le-te tudi subvencionirajo.

Kako poteka monitoring znaka za okolje v turizmu?

Vsa podjetja, ki nosijo Avstrijski znak za okolje, morajo natančno izpolnjevati zahtevane okoljske smernice, pri čemer se le-te delijo na:

- nujne kriterije,
- predvidene kriterija in
- dodatne pobude.

Podjetja morajo izpolnjevati nujne kriterije, pri predvidenih morajo zbrati določeno število točk (doseči jih morajo najmanj 65 odstotkov od vseh možnih), z dodatnimi pobudami pa si lahko pridobijo celo dodatne točke. Prav zaradi tega je priporočljiva vključitev svetovalca Zveze za informiranje potrošnikov – VKI.

Kot dokazilo, da podjetje izpolnjuje vse zahtevane okoljske smernice, velja uspešno opravljeno preverjanje oz. kontrola, ki je izvedena na licu mesta in se ponovi vsaka štiri leta.

Kako se trži (turistični ponudniki, gostje) znak za okolje v turizmu in katera organizacija na državnem nivoju je zadolžena za to?

S pomočjo spletne strani www.umweltzeichen.at, prospektov Avstrijskega znaka za okolje, podelitev znaka, raznih marketinških aktivnosti (medijska prisotnost, PR, sejmi).

Posredno preko:

www.eco-label-tourism.com/frameset.html

COOP GUKA

(Izbrana marketinška agencija)

Mag. Ernst Leitner & Dr. Andreas Scherlofsky

Kundmanngasse 33, A-1030 Dunaj

T: ++43 1 712 28 18; F: ++43 1 712 28 22; E: wien@gul.at

Ali obstaja združenje ekološki turističnih ponudnikov?

Združenje ekološki turističnih ponudnikov sicer obstaja, čeprav ne v klasičnem smislu. Proizvodi oz. storitve, ki so razdeljeni po ponudbenih skupinah, so si med seboj zelo različni. Njihova skupna točka je ekološka oz. okoljska tematika. Prav iz tega razloga ni mogoče izvajati poenotenih in učinkovitih marketinških aktivnosti za vsa podjetja, ki nosijo Avstrijski znak za okolje.

VSEBINSKA VPRAŠANJA

Katere okoljske segmente loči znak za okolje v turizmu? (avstrijski n.pr. sedem segmentov: vodenje, ekološki management, energijo, vodo, odpadke, zrak, hrup..)

V posebnem katalogu so opredeljena področja, ki so navedena v nadaljevanju in ki omogočajo podelitev ocene posameznemu podjetju v celoti:

- splošno vodenje podjetja, okoljski management,
- energija,
- voda, odpadki, zrak, hrup, stanje v pisarnah,
- čiščenje, kemijske substance, higiena,
- gradnja in bivanje, oprema,
- živila, kuhinja,
- promet in okolica.

Osnovni pogoj za pridobitev Avstrijskega znaka za okolje je upoštevanje vseh zadevnih zakonov in predpisov.

Kateri so minimalni kriteriji, ki jim mora izpolnjevati turistični ponudnik, če želi pridobiti znak za okolje?

Katalogi kriterijev za posamezna področja se nahajajo na spletni strani: www.umweltzeichen.at/filemanager/list/15672/:

UZTB – smernice Avstrijskega znaka za okolje za namestitvene obrate

UZTB – smernice Avstrijskega znaka za okolje za kampe

UZTB – smernice Avstrijskega znaka za okolje za gostinske obrate

Ali obstajajo različni nivoji v kakovosti ekološki ponudbe (glede na doseženo število točk?)

Potrebno je zadostiti osnovnim kakovostnim zahtevam.

Vaše opombe, priporočila, poudarki

Kot dokazilo, da določeno podjetje, ki je vložilo prošnjo za pridobitev Avstrijskega znaka za okolje, izpolnjuje vse predpisane okoljske smernice, velja opravljeno preverjanje oz. kontrola s strani pooblaščenega in usposobljenega presojevalca, ki prihaja iz Zveze za informiranje potrošnikov (VKI).

Priporočila:

- Neodvisni kontrolorji,
- svetovalci / kontrolorji, katerih primarna naloga ni zgolj preverjanje oz. kontrola podjetij pri upoštevanju okoljskih smernic, temveč tudi opravljanje trenerske funkcije »coaching«. Pri tem je izjemno pomembno zagotavljanje pomoči skozi celoten proces vpeljevanja znamke ter omogočanje prepoznavanja razvojnih možnosti za prihodnost posameznega podjetja.

Natančno je potrebno proučiti možnosti glede dolžine veljavnosti znamke. Priporočljiva so preverjanja na krajša obdobja (kontroling enkrat letno), saj je le tako zagotovljen trajnostni učinek in kakovost proizvodov oz. storitev.

V primeru, da bi Slovenija razvila samostojni znak za okolje, je nujno potrebno upoštevati obstoječe EU standarde (EU-Eco-Label). Smiselno je dopolniti znak za okolje tako, da je omogočen razvoj USP.

PRILOGA 3: Ekološki management v turizmu Švice**IDENTIFIKACIJSKA VPRAŠANJA**

Naziv državnega znaka za okolje:
Znak za okolje EU v namestitvenih obratih (EU Eco-Label)
Znak za okolje – logo

Od kdaj obstaja?
Švicarska turistična podjetja, ki imajo interes, lahko od 09.10.2006 dalje zaprosijo za podelitev znaka za okolje EU. Koordinacijo na državni ravni vodi Švicarska turistična organizacija (Schweizer Tourismus-Verband – v nadaljevanju STV).
Katero ministrstvo je zadolženo za ekološko problematiko (eco labelling)?
Z znakom za okolje EU upravlja Komisija znaka za okolje Evropske unije (AUEU ¹), podpirajo pa ga vse države članice, kakor tudi Evropski gospodarski prostor (EGP). Komisijo znaka za okolje Evropske unije sestavljajo predstavniki gospodarskih dejavnosti, organizacij za varstvo okolja ter zvez za informiranje potrošnikov. Zvezni okoljski urad (Bundesamt für Umwelt – v nadaljevanju BAFU) je ob integraciji švicarske zakonodaje s pobudo in cilji Komisije znaka za okolje Evropske unije podprl uvedbo znaka za okolje EU na državnem nivoju.
Katere dejavnosti, panoge, proizvodi, storitve, procesi so vključeni v proces managementa znaka za okolje?
Znak za okolje EU je certificiran za 23 različnih izdelčnih skupin. Ob namestitvenih obratih lahko odlikuje tudi kampe, čistila, električne naprave ali izdelke iz papirja. Znak za okolje EU v namestitvenih obratih se nanaša na naslednje skupine:
<ul style="list-style-type: none"> • hoteli z 1 do 5 zvezdicami, • mladinska prenočišča (youth hostels), • počitniške hiše – apartmaji, • garni hoteli, • turistične kmetije, • planinski domovi in kočje.
Tudi za kampe obstaja poseben znak za okolje EU, vendar je zanj potrebno izdelati uvaljalna orodja, ki bodo olajšala proces pridobivanja znaka.
Ali državna organizacija podeljuje svoj znak za okolje ali je prevzela katerega od mednarodnih?
Za turistične obrate so bili vpeljani kriteriji znaka za okolje EU. Zvezni okoljski urad »BAFU« je uspešno prenesel švicarsko zakonodajo s področja varstva okolja, ter jo poenotil s smernicami Komisije znaka za okolje EU. Z okoljskega vidika sta znak za okolje EU v namestitvenih obratih in švicarski trajnostni znak Kozorog (Schweizer Nachhaltigkeitslabel Steinbock) med seboj usklajena. Podjetja, ki izpolnjujejo kriterije trajnostnega znaka Kozorog (poudarek na gospodarnosti, ekologiji, regionalni prepletenosti, ter zagotavljanju kakovosti na socialnem področju in na področju managementa), so obenem kvalificirana za pridobitev znaka za okolje EU.

Ali obstaja za turizem ločeni sistem podeljevanja znaka za okolje? Katera področja zajema (nastanitve, restavracije, turistične kmetije,..)?
Znak za okolje EU v namestitvenih obratih se nanaša na naslednja turistična podjetja: <ul style="list-style-type: none"> • hotele z 1 do 5 zvezdicami; • mladinska prenočišča (youth hostels); • počitniške hiše – apartmaji; • garni hotele; • turistične kmetije; • planinske domovi in kočje. <p>Tudi za kampe obstaja poseben znak za okolje EU, vendar je zanj potrebno izdelati uvajalna orodja, ki bodo olajšala proces pridobitve znaka.</p>
Predstavite celotno organizacijsko strukturo znaka za okolje, s posebnim poudarkom za področje turizma.
Švica zavzema znotraj EU poseben položaj (ni članica). Ker je prevzela že obstoječe kriterije znaka za okolje EU in jih poenotila z lastno zakonodajo, ni smiselno predstavljati njene organizacijske strukture. Dodatno je potrebno upoštevati dejstvo, da se omenjeni švicarski model nahaja v začetni fazi, zato v tem trenutku ni moč pridobiti končnih rezultatov poteka posameznih faz certificiranja, saj le-te še niso zaključene. Pričakujejo pa tudi dopolnitve organizacijske strukture.
Koliko turističnih ponudnikov je do sedaj že pridobilo znak za okolje v turizmu? Katera področja iz prejšnjega vprašanja so najbolj zastopana?
<ul style="list-style-type: none"> • Ferienart Resort & Spa • Tagungszentrum Boldern • Jugendherberge Baden • Ferienwohnungen Alpenfirm, Saas-Fee • SAC-Hütte, Bergün

ORGANIZACIJSKA VPRAŠANJA

Ali pristojno ministrstvo samo izvaja proces podeljevanja (certificiranja) in monitoringa znaka za okolje ali je za te postopke ustanovilo poseben organ?
Proces certificiranja je organiziran na osnovi tesnega sodelovanja med STV in avstrijsko zvezo VKI ² . STV je odgovorna za posredovanje informacij, izobraževanje ter zagotavljanje finančnih sredstev (zbiranje pristopnin in članarin), avstrijska VKI pa za preverjanje vlog za pridobitev znaka. Načrtovana je vzpostavitev sodelovanja z ustrežno francosko institucijo, ker trenutno STV znotraj Švice ni sposobna pregledati in oceniti vloge, podane v francoskem jeziku. Vloge v francoščini se trenutno še posredujejo direktno v Francijo.
Obstoječi priročnik za uvajanje kriterijev znaka za okolje EU je v Švici zasnovan na način, ki podjetjem omogoča enostavno uvajanje kriterijev brez zunanje pomoči. Možna je vključitev usposobljenega svetovalca ali obisk v okviru STV razpisanih seminarjev. Institucija za preverjanje kriterijev v Franciji:
Association Française de Normalisation (AFNOR Certification)

Mme. Patricia Proia		
Kakšen je vpliv zbornic in ostalih institucij?		
V Švici zbornice in druge institucije nimajo nikakršnega vpliva na proces podeljevanja znaka za okolje EU.		
Kakšno vlogo ima v procesu podeljevanja znaka za okolje v turizmu ministrstvo za turizem oz. pristojno ministrstvo zadolženo za turizem in kakšno nacionalna turistična organizacija?		
STV je pobudnica in izvajalka procesa podeljevanja znaka za okolje EU obenem. Ministrstvo za gospodarstvo oz. Direktorat za turizem (Staatssekretariat für Wirtschaft, Abteilung Tourismus) nista v nobenem pogledu vključena v ta proces.		
Kako je s svetovalci in/ali kontrolorji? Ali zanje obstaja licenciranje?		
Vključevanje svetovalcev in možnost udeležbe na strokovnih seminarjih za podjetja nista obvezni. Preverjanje upoštevanja kriterijev vrši presojevalec oz. kontrolor ³ , ki ga podjetje samo izbere. Priloženi seznam vključuje pristojne svetovalce, ki so usposobljeni za pomoč pri vpeljevanju kriterijev za pridobitev znaka za okolje EU. Strokovnjaki so podjetjem na voljo za pomoč pri prenosu izvajanja kriterijev ter izdelavi potrebnih gradiv, hkrati pa so tudi presojevalci oz. kontrolorji, ki ocenjujejo upoštevanje smernic za podelitev znaka za okolje EU.		
Legenda:		
UZ...izkušnje s svetovanjem podjetjem pri vpeljevanju znaka Znak za okolje EU		
E... dodatna možnost svetovanja s področja energije		
(E)... dodatna možnost svetovanja s področja energije v sodelovanju s tehničnimi pisarnami in drugimi strokovnimi službami		
Švica		
Berater/innen Prüfer/innen	Organisation	Anmerkungen
Domenico Saladino	SALADINO oeko-beratung für hotellerie und restauration via porta cotschna 8 CH-7130 Ilanz Tel.: ++41 +81 925 20 32 Fax: ++41 +81 925 20 32 Mobile: ++41 +79 205 03 69 e-mail: domenico@saladino-eco.ch www.saladino-eco.ch	UZ, (E)
Avstrija		
Berater/innen Prüfer/innen	Organisation	Anmerkungen
Ing. Mag. Reinhard Kachelmaier	Unternehmensberatung Kachelmaier Brünner Str 190/2/10 1210 Wien Tel./Fax: 01 / 292 21 55 e-mail: kachelmaier@utanet.at	E
Ing. Christian Holzinger Mag. Susanne Holzinger	TB-Ing. Holzinger Pottendorferstr. 1 1120 Wien Tel.: 01 / 817 81 81 Fax: 01 / 817 81 81-22 e-mail: office@tb-holzinger.at	E

Kurt Reiter	a! der Reiter Wallrißstraße 4 1180 Wien Tel. : 0664 – 3139730 e-mail: kurti@a-der-reiter.at	
Johanna Lang	Rosenweg 6 4223 Katsdorf Tel. : 0732- 7720 14263 e-mail: lang.johanna@utanet.at	
DI Peter Sattler	Sattler Energie Consulting Marktplatz 4 4810 Gmunden Tel: 07612 / 73799 e-mail: sattler@energie-consulting.at	E
Ing. Egon Rauch MBA	Rauch + Partner Wirtschaftsberatung Paracelsusstraße 27-29 5020 Salzburg Tel: 0662 / 87 86 57 e-mail: rauch.partner@utanet.at	E
Ing. Erwin Bernsteiner	Büro für Umweltfragen Pfaffenbichlweg 3 5422 Bad Dürnberg Tel: 06245 / 83482-2 e-mail: office@umweltfragen.at	UZ, E
Michael Nicolussi MAS Susanne Nicolussi	SU-Unternehmensberatung Sägeäcker 11 6713 Ludesch Tel: 05550 / 4424 e-mail: info@su-unternehmensberatung.at	
Mag. Michael Kögler Mag.a Ingrid Kögler	Kögler Unternehmensberatung Marktstraße 32 6850 Dornbirn Tel.: 0699 – 14196957 e-mail: koegler@ksu.at	
Gabriele Maurer	Umweltpartnerschaft Herdergasse 3 8010 Graz Tel: 0316 / 32 63 32 – 15 e-mail: gabi.maurer@volksbildungswerk-stmk.at	Beratungstätigkeit im Bundesland Steiermark; (E)
DI Richard Obernosterer	Ressourcen Management Agentur Europastraße 8 9524 Villach / St. Magdalen Tel.: 04242 / 9003 - 3210 e-mail: richard.obernosterer@rma.at	E

[Kako poteka in kdo izvaja proces prijavljanja, informiranja in administracije v zvezi z znakom za okolje v turizmu?](#)

Vsako leto so v okviru STV organizirana izobraževanja oz. seminarji na temo pridobivanja znaka za okolje EU. Poseben poudarek je namenjen kriterijem, ki povzročajo v prenosu smernic v prakso največ težav. Udeležencem so predstavljene možnosti, kako v lastnem podjetju zahtevani koncept najenostavneje vpeljati in izvesti. Predavatelji so obenem tudi svetovalci, zato zahteve znaka Znak za okolje EU tudi natančno poznajo.

Cena seminarja:

* za člane STV. Za nečlane 500.- CHF

29.11.2006 11.00-18.00	STV, Bern	Program	CHF vključuje kosilo in priročnik*	350.-
<p>Ali obstaja sistem izobraževanja v procesu znaka za okolje, ločeno za turizem? Kdo, kako pogosto, za koga ga izvaja? Je obvezno; kdo ga plačuje (je subvencionirano?)</p>				
<p>Odgovor podan v okviru prejšnjega vprašanja.</p>				
<p>Stroške izobraževanj krijejo podjetja sama (ni subvencij).</p>				
<p>Kakšna je veljavnost oz. trajanje znaka za okolje v turizmu?</p>				
<p>Tri leta.</p>				
<p>Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu, kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik. Kakšen je sistem točkovanja?</p>				
<p>Proces pridobivanja znaka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priročnik prenesti s spleta ali ga naročiti po pošti • Vpeljati kriterije v skladu z navodili • Vključitev svetovalca ali obisk seminarja (fakultativno) • Preverjanje izvajanja kriterijev v obratu (ocenjevanje) s pomočjo izbranega presojevalca oz. kontrolorja • Oddaja vloge za pridobitev znaka pri STV • Podpis pogodb • Podelitev znaka ter podpis pogodbe za uporabo znaka <p>Podjetje ima možnost samostojno izbrati presojevalca oz. kontrolorja, ki nato oceni ustreznost izvajanja kriterijev v podjetju. Švicarska podjetja lahko izbirajo med švicarskimi in avstrijskimi strokovnjaki. V primeru, da gre pri svetovalcu in presojevalcu za isto osebo, je o tem potrebno obvestiti STV. Po končanem ocenjevanju je potrebno gradiva poslati na STV.</p> <p>Ker mora pogodbo podpisati pristojna institucija, ki je obenem članica EU, sodeluje STV z avstrijskim Ministrstvom za okolje in prostor (Österreichisches Umweltministerium), ki izda vse potrebne obrazce, pogodbe in listine, v katerih so opredeljene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pravice in dolžnosti uporabnika znaka, • določila za uporabo znaka, • določila o prenehanju oz. odvzemu znaka, • pristojbine ter • veljavnost oz. trajanje znaka. <p>V priročniku je zajet povzetek švicarske zakonodaje in je veljaven v vseh kantonih. Bil je izdan na pobudo BAFU, ki skrbi tudi za to, da se vsebina ustrezno dopolnjuje. Naročiti ga je možno zgolj pri STV. Za podjetja je izjemno pomembno upoštevanje vsebine, ki zagotavlja razpoložljivost z najnovejšimi kriteriji za pridobitev znaka. Priročnik je izdan v obsegu regularnega A4 rednika in je dosegljiv (brezplačno) na spletnih straneh STV ali se naroči po pošti.</p>				

Vsebina priročnika:

Uvod

Poglavje 0: Kazalo (pdf 32Kb)

Poglavje 1b: Seznam presojevalce / kontrolorjev (pdf 148Kb)

Poglavje 1c: Znak za okolje EU za Švico (Word 230Kb)

Osnove smernic

Poglavje 2a: Sklep EG (pdf 193Kb)

Poglavje 3a: Odlok EG (pdf 104Kb)

Poglavje 3b: Smernice EG (pdf 3792Kb)

Prošnja / vloga

Poglavje 4: Vloga_obrazci_EU_CH (Word 941Kb)

Kontrolni listi

Poglavje 5a: Seznam porabe (Word 225Kb)

Poglavje 6a: Kontrolni list - odpadki (Word 189Kb)

Poglavje 6b: Kontrolni list - higiena & čiščenje (Word 85Kb)

Poglavje 7a: Deklaracija o porabi elektrike (pdf 127Kb)

Poglavje 7b: Izvršba o toplotni zaščiti (pdf 165Kb)

Poglavje 7c: Pojasnila glede uporabe kurilnega olja in plina (Word 119Kb)

Poglavje 7d: Informacije za goste (Word 105Kb)

Poglavje 7e: Prepustna mesta (Word 38Kb)

Poglavje 7f: Vprašalniki za goste (Word 48Kb)

Poglavje 7g: Okoljski koncept (pdf 120Kb)

Poglavje 7h: Program aktivnosti (pdf 100Kb)

Poglavje 8: Razlaga pojmov (pdf 110Kb)

Kakšni so stroški pridobitve znaka za okolje v turizmu? (ali obstaja več razredov – kateri so kriteriji: število ležišč; letni prihodek...?)

Tiskani priročnik (navodila, ki vključujejo prijavnne obrazce in kontrolne liste)

Člani STV: 149.- CHF

Nečlani: 199.- CHF

1. stopnja

Izobraževanje »Q-coach«:

(2 x 4 ure, vključuje gradiva in kosilo) 490.- CHF

Pristojbina za ocenjevanje obrata (ponder, ki upošteva ustvarjeni letni promet v CHF)

< 250.000.- 290.- CHF

250.000 – 1 mio. 410.- CHF

1 mio. – 10 mio. 750.- CHF

> 10 mio. 1.140.- CHF

2. stopnja

Izobraževanje »Q-trainer«:

(2 x 4 ure, vključuje gradiva in kosilo) 490.- CHF

Pristojbina za ocenjevanje obrata (ponder, ki upošteva ustvarjeni letni promet v CHF)

< 1 mio. 2.600.- CHF

1 – 5 mio. 3.900.- CHF

5 mio – 15 mio. 5.200.- CHF

> 15 mio. 6.500.- CHF

* Stroški za nečlane + 25 %. Cene ne vključujejo DDV.

3. stopnja

Izobraževanje »QM System Organisator«

8 dnevni seminar, vključuje gradiva

Člani*

3.450.- CHF

Nečlani

4.100.- CHF

Možnost: izobraževanje (Q-coach / Q-trainer)

ali udeležba na informativni prireditvi o programu zagotavljanja kakovosti

Panožna navodila

199.- CHF

349.- CHF

Certificiranje

Zunanje svetovanje:

odvisno od potreb posameznega podjetja

ca 10.000.- - 30.000.- CHF

pregled / ocenjevanje: odvisno od števila zaposlenih

ca 3.500.- - 12.000.- **

Pristojbina za 3 leta

(za ocenjevanje in uporabo znamke)

680.- CHF

815.- CHF

* Član pri eni izmed krovnih organizacij

** Primer: do 175 zaposlenih

V cenah ni vključen DDV

Sistem ni razvrščen glede na razrede.

Strošek pridobitve znaka za okolje sestavljata enkratna pristopnina, ki se plača ob prijavi ter letna članarina. Obe pristojbini se nanašata na smernice EU (2000/728/EG) in pravila STV. Dodatno je potrebno poravnati še strošek preverjanja oz. ocenjevanja obrata.

Stroški za člane STV

Vrsta obrata	Pristopnina		Stroški preverjanja / ocenjevanja	Letna članarina	
	VKI/EU	STV		VKI/EU	STV
Mala podjetja (do 10 zaposlenih), planinski domovi in koče	75.- €	CHF 100.-	ca. CHF 2.000	100.- do 25.000,- €	CHF 50.-
Mala in srednje velika podjetja (11 do 250 zaposlenih)	225.- €	CHF 150.-	ca. CHF 2.000	100.- do 25.000,- €	CHF 100.-
Ostala podjetja (> 250 zaposlenih)	300.- €	CHF 200.-	ca. CHF 2.000	100.- do 25.000,- €	CHF 150.-

DDV ni vključen v ceno.

Stroški za nečlane

Vrsta obrata	Pristopnina		Stroški preverjanja / ocenjevanja	Letna članarina	
	VKI/EU	STV		VKI/EU	STV
Mala podjetja (do 10 zaposlenih), planinski domovi in koče	75.- €	CHF 150.-	ca. CHF 2.000	100.- do 25.000,- €	CHF 100.-
Mala in srednje velika podjetja (11 do 250 zaposlenih)	225.- €	CHF 250.-	ca. CHF 2.000	100.- do 25.000,- €	CHF 200.-
Ostala podjetja (> 250 zaposlenih)	300.- €	CHF 400.-	ca. CHF 2.000	100.- do 25.000,- €	CHF 350.-

DDV ni vključen v ceno.

Pojasnilo k pristopnini*

Višina pristopnine se določa glede na število zaposlenih v podjetju:

< mala podjetja (do 10 zaposlenih), planinski domovi in koče	75.- EUR + 100.- CHF
< mala in srednje velika podjetja (11 do 250 zaposlenih)	225.- EUR + 150.- CHF
< podjetja z več kot 250 zaposlenimi	300.- EUR + 200.- CHF

* Cene veljajo za člane STV, DDV ni vključen.

Letna članarina znaša 0,075 % letnega prometa, ki predstavlja znesek, ki ga dobimo, če ceno nočitve (upoštevata se povprečna cena nočitve vključno z vsemi storitvami, ki se ne zaračunajo posebej) pomnožimo s številom nočitev.

Popusti

- < minus 25 % za mala ter mala in srednje velika podjetja
 - < minus 15 % za podjetja, ki že imajo podeljen certifikat EMAS oz. ISO 14'000
 - < 30 % za uporabnike znaka za okolje, ki ustreza standardu ISO 14'025 (v Švici je to trenutno le znak Kozorog)
- => najvišji možni popust znaša 50 %

Primer izračuna letne članarine:

Podjetje:

- v razredu malih in srednje velikih podjetij,
- uporabnik znaka za okolje,
- povprečna cena nočitve znaša 60 EUR,
- število nočitev: 15.000 letno.

Ugotavljanje letnega prometa:

60 € x 15.000 nočitev / leto = 900.000 € prometa / leto

=> 0,075 % = 675 €

Uveljavljanje popustov: za mala in srednje velika podjetja (- 25 %) + znak za okolje (- 30 %)

=> minus 50 % popusta (najvišji možni delež)

= 337,50.- € + pristopnina za člane STV: 100.- CHF*

* za člane STV, sicer 200 CHF

[Kako poteka monitoring znaka za okolje v turizmu?](#)

Proces pridobivanja znaka

1. korak:	Priročnik prenesti s spleta ali ga naročiti po pošti
2. korak	Vpeljati kriterije v skladu z navodili
3. korak	Vključitev svetovalca ali obisk seminarja (fakultativno)
4. korak	Preverjanje izvajanja kriterijev v obratu (ocenjevanje) s pomočjo izbranega presojevalca oz. kontrolorja
5. korak	Vložitev prošnje za dodelitev znaka pri STV
6. korak	Podpis pogodb
7. korak	Podelitev znaka ter podpis pogodbe za uporabo znaka

Ocenjevanje obrata

Podjetje ima možnost samostojno izbrati presojevalca, ki nato oceni ustreznost izvajanja kriterijev v podjetju. Švicarska podjetja lahko izbirajo med švicarskimi in avstrijskimi strokovnjaki. V primeru, da gre pri svetovalcu in presojevalcu za isto osebo, je o tem potrebno obvestiti STV. Po končanem ocenjevanju je potrebno gradiva poslati na STV.

[Kako se trži \(turistični ponudniki, gostje\) znak za okolje v turizmu in katera organizacija na državnem nivoju je zadolžena za to?](#)

www.swisstourfed.com

www.eco-labe-tourism.com/frameset/frameset.html

[Ali obstaja združenje ekoloških turističnih ponudnikov?](#)

Takšno združenje ne obstaja in tudi ni načrtovano.

VSEBINSKA VPRAŠANJA

[Katere okoljske segmente loči znak za okolje v turizmu? \(avstrijski n.pr. sedem segmentov: vodenje, eko management, energijo, vodo, odpadke, zrak, hrup..\)](#)

Energija

- Energetsko varčne naprave
- Uporaba elektrike iz obnovljivih energetskih virov
- Toplotna izolacija
- Sistemi za avtomatično izklapljanje (luči, kurjave,...)
- Avtomatično spremljanje porabe energije

Voda

- Varčne vodne pipe in tuši
- Varčni pomivalni in pralni stroji, WC-ji,...
- Prilagodljivo menjavanje brisač in posteljnine
- Primerno ravnanje z odpadnimi vodami

Izobraževanje zaposlenih

- Okoljska tematika

- Primerno odmerjanje čistil in pralnih sredstev
- Učinkovit management odpadkov, voda, energije in ostalih virov
- Vzdrževanje naprav

Informiranje gostov

- Okoljska dejstva in novosti
- Izvedeni okoljski ukrepi, ki pripomorejo k izboljšanju bivanja
- Možnosti varčevanja z vodo in energijo
- Ločevanje odpadkov
- Ponudba javnih prevoznih sredstev

Ekološka nabava

- Varčne naprave (energija, voda)
- Izdelki, ki nosijo znak za okolje
- Steklenice za večkratno uporabo
- Brez steklenic, toaletnih potrebščin, skodelic, krožnikov ali pribora za enkratno uporabo

Nevarne kemične snovi

- Barve in premazi sten, laki in čistila z znakom za okolje
- Uporaba kemičnih snovi zgolj v nujnih primerih
- Spremljanje rokov za uporabo

Odpadki

- Ločevanje odpadkov
- Pravilno ravnanje z odpadki
- Preprečevanje uporabe izdelkov za enkratno uporabo in nevarnih snovi
- Ločevanje in primerno odlaganje nevarnih snovi

Razno

- Cone za nekadilce
- Državni znak za okolje
- Bioklimatska gradnja
- Živila iz regionalne in ekološke pridelave
- Uporaba naravnih in obnovljivih virov energije
- Toplotne črpalke, toplovodno ogrevanje in rekuperacija toplote
- Uporaba porabnih voda in deževnice
- EMAS ali ISO 14001

Kateri so minimalni kriteriji, ki jim mora izpolnjevati turistični ponudnik, če želi pridobiti znak za okolje ?

Znak za okolje EU zahteva upoštevanje nujnih kriterijev

Ali obstajajo različni nivoji v kakovosti ekološke ponudbe (glede na doseženo število točk?)

Potrebno je zadostiti osnovnim zahtevam za zagotavljanje kakovosti.

Vaše opombe, priporočila, poudarki

Priporočljiv je razmislek glede možnosti podjetij pri izbiri presojevalcev.

PRILOGA 4: Ekološki management v turizmu na Danskem**IDENTIFIKACIJSKA VPRAŠANJA**

Naziv državnega znaka za okolje:
Swan (Nordic Eco-label) Flower (European Eco-label).
Znak za okolje Swan (Labod) je skandinavski ekološki simbol s podružnicami (izpostavami) v vseh skandinavskih državah. Kot so se skandinavske države povezale in ustanovile uradni sistem podeljevanja skandinavskega znaka za okolje, so se tudi države v okviru Evropske unije dogovorile o skupnem evropskem znaku za okolje. Znak za okolje EU deluje podobno kot skandinavski znak za okolje Swan (Labod). Proizvajalci morajo uporabiti vzorce in dokumentacijo, da dokažejo skladnost svojih proizvodov in storitev s kriteriji na področju okolja, zdravja in kakovosti. Te zahteve predpisujejo državne organizacije članic EU pod nadzorom Evropske komisije.
Znak za okolje – logo

Od kdaj obstaja?
<p>Interes do okoljske naravnosti je postal v skandinavskih državah izrazit v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Povečale so se potrebe po nepristranskem, neodvisnem okoljskem simbolu. Leta 1989 se je skandinavski ministrski svet odločil podpreti uvedbo skupnega, uradnega skandinavskega ekološkega znaka za okolje. Laboda kot simbol skandinavskega ministrskega sveta je bil izbran kot simbol znaka za okolje.</p> <p>Poslanstvo skandinavskega znaka za okolje Swan (Labod) je v zmanjševanju potrošniškega obremenjevanja okolja. Z neobvezno uporabo ekološkega znaka za okolje želijo poudariti »zeleno« zavest uporabnikov in kupcev v želji, da prispevajo k boljšemu in bolj zdravemu okolju. S procesom podeljevanja znaka za okolje želijo vzpodbuditi proizvajalce, da razvijajo okolju prijazne proizvode in storitve.</p> <p>V nadaljevanju bomo navedli, s katerimi argumenti institucija skandinavskega znaka za okolje promovira svojo dejavnost in zakaj jo proizvajalci oziroma ponudniki izbirajo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaradi velike naklonjenosti prebivalcev skandinavskih držav do tega znaka (raziskava iz leta 2000 je pokazala, da ji zaupa 91 odstotkov Švedov, 85 odstotkov Norvežanov, 75 odstotkov Fincev in 56 odstotkov DANCEV); • zaradi stroškovne učinkovitosti in preprostega načina komuniciranja o okoljskih aktivnostih z gosti in zaposlenimi; • zaradi področij, na katerih lahko zmanjšujejo stroške kot n.pr. pri zmanjševanju porabe energije, vode in kemičnih izdelkov in pri zmanjševanju količine odpadkov; • zaradi vse večjega števila turistov, ki želijo potovati in prenočevati v objektih, ki poslujejo na okolju prijazen način; • zaradi sistema ekološkega managementa, ki je prilagojen hotelskemu poslovanju; ekološke zahteve razvrščajo po glavnih ekoloških parametrih. To pomeni, da je znak za okolje simbol za kakovost in skrbi za visoke standarde okoljskega ravnanja;

<ul style="list-style-type: none"> • ekološka tematika je zelo kompleksna in zahteva dolgo dobo prilagajanja; proces pridobivanja znaka za okolje lahko služi kot vodnik v tem delu; • zaradi ugleda in kriterijev, ki uvrščajo skandinavski znak za okolje v vrh svetovnih znakov za okolje za hotele.
<p>Katero ministrstvo je zadolženo za ekološko problematiko (eco labelling)?</p>
<p>Ministrstvo za okolje Kraljevine Danske. Leta 1971 je Danska kot prva država na svetu ustanovila Ministrstvo za okolje.</p>
<p>Katere dejavnosti, panoge, proizvodi, storitve, procesi so vključeni v proces managementa znaka za okolje?</p>
<p>Skandinavski znak za okolje Swan (Labod) jamči, da je proizvod ali storitev dobra ekološka izbira. Zeleni simbol je bil dodeljen 60 izdelčnim skupinam, za katere bi bila uporaba znaka za okolje priporočljiva in koristna. Trenutno se že večina proizvodov in storitev – od tekočine za pranje do pohištva in hotelov – ponaša z znakom za okolje Swan (Labod). Izpolnjevanje določenih kriterijev za proizvode in storitve preverjajo v neodvisnih laboratorijih, s certificiranjem in občasnim kontroliranjem. Izdelčna področja (12) znaka za okolje Swan (Labod) so:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gradnja in izdelki za dekoriranje • Avtomobili • Domače kemikalije • Domače ogrevanje • Stroji • Pisarniška oprema • Ostala merila • Papirnati in celulozni izdelki • Storitve • Razno drobno blago • Seznam nevarnih kemikalij
<p>Ali državna organizacija podeljuje svoj znak za okolje ali je prevzela katerega od mednarodnih?</p>
<p>V okviru danskega združenja za standardizacijo (Danish Standards Association) deluje v Kopenhavnu »Ecolabeling Denmark«, ki je odgovoren za vodenje administracije za oba uradno priznana znaka za okolje na Danskem: Swan – Labod (Nordic Eco-label) in Flower (European Eco-label). »Ecolabeling Denmark« deluje neodvisno od proizvajalcev, tržnih znamk in finančnih interesov. »Ecolabelling Denmark« je pravni subjekt, ki deluje skladno z dansko zakonodajo. Prijavna dokumentacija je predmet stroge in visoke zaupnosti, ki se nanaša na prijavitelja in »Ecolabelling Denmark«. V procesu preverjanja kriterijev je zagotovljena popolna anonimnost.</p> <p>Namen podeljevanja znaka za okolje je minimirati negativne vplive proizvodov in storitev na okolje in zdravje ljudi. Kriteriji so razviti za izdelčna področja. Predpisani kriterijemeljijo na ugotavljanju vplivov skozi celoten življenjski cikel izdelka (od surovin do izdelka), njegove uporabe in odpadkov. Ko so kriteriji vpeljani, lahko dobavitelji proizvodov ali storitev zaprosijo za uporabo znaka zanje. Uporaba znaka za okolje je prostovoljna.</p>
<p>Ali obstaja za turizem ločeni sistem podeljevanja znaka za okolje? Katera področja zajema (nastanitve, restavracije, turistične kmetije...)?</p>
<p>V okviru storitev (enega izmed 12 izdelčnih področij) obstaja pri znaku za okolje Swan – Labod (Nordic Eco-label) sedem podpodročij, med katerimi so tudi hoteli in mladinski hoteli »youth hostels«.</p>

Predstavite celotno organizacijsko strukturo znaka za okolje, s posebnim poudarkom za področje turizma.

Skandinavske države koordinirano delujejo pri uporabi skandinavskega znaka za okolje Swan. Skupno koordinacijo vodi Skandinavski odbor za podeljevanje znaka za okolje (Nordic Ecolabelling Board, NMN), ki je izdelal in sprejel sistem regulativ. NMN določi, kateri izdelki in po katerih kriterijih bodo lahko pridobili certifikat znaka za okolje Swan. Odločitve, ki jih sprejema NMN, morajo biti vselej soglasne. Skupine strokovnjakov iz skandinavskih držav razvijajo in načrtujejo kriterije. Predstavniki teh skupin prihajajo iz vladnih organov, okoljskih organizacij, trgovine in industrije. Preden NMN finalizira kriterije, jih večstransko preveri. Ko so kriteriji pripravljeni, jih imajo proizvajalci pravico uporabljati na izdelkih, ki pripadajo določeni kategoriji. Podeljevanje licenc vodijo državne podružnice (izpostave) (n.pr. na Danskem »Ecolabeling Denmark«).

Kriteriji skandinavskega znaka za okolje Swan variirajo med različnimi izdelki. Skupni kriteriji za vse izdelčne skupine pa so naslednji:

- pozornost je namenjena vplivu izdelka na okolje od surovin do odpadkov – skozi celoten življenjski cikel izdelka.
- Kriteriji za pridobitev znaka za okolje se nanašajo na kakovost in izvajanje. Izdelki morajo biti vsaj tako dobri kot primerljivi izdelki na trgu.
- Kriteriji se postopno zvišujejo (ostrijo), kar jamči, da ima izdelek, ki se ponaša z znakom za okolje Swan (Labod), vedno najvišjo stopnjo okoljske naravnosti.

Koliko turističnih ponudnikov je do sedaj že pridobilo znak za okolje v turizmu? Katera področja iz prejšnjega vprašanja so najbolj zastopana?

V skupini »hoteli in mladinski hoteli (youth hostels)« je doslej pridobilo licenco 324 obratov.

ORGANIZACIJSKA VPRAŠANJA

Ali pristojno ministrstvo samo izvaja proces podeljevanja (certificiranja) in monitoringa znaka za okolje ali je za te postopke ustanovilo poseben organ?

Ministrstvo za okolje je za vodenje administracije za oba uradno priznana znaka za okolje pooblastilo kot pristojno telo »Ecolabeling Denmark«, ki deluje v okviru danskega združenja za standardizacijo (Danish Standards Association).

Kakšen je vpliv zbornic in ostalih institucij?

Vpliv se ne omenja, verjetno je zelo majhen, saj gre za neodvisno združenje.

Kašno vlogo ima v procesu podeljevanja znak za okolje v turizmu ministrstvo za turizem oz. pristojno ministrstvo zadolženo za turizem in kakšno nacionalna turistična organizacija?

V okviru Ministrstva za gospodarske in poslovne zadeve deluje devet agencij, med katerimi je tudi danska turistična organizacija Visitdenmark (www.visitdenmark.com), ki na svojih spletnih straneh in v katalogih promovira dansko turistično ponudbo. Ni zaslediti poudarka promocije na ekološki ponudbi.

Kako je s svetovalci in/ali kontrolorji? Ali zanje obstaja licenciranje?

ni informacij

Kako poteka in kdo izvaja proces prijavljanja, informiranja in administracije v zvezi z znakom za okolje v turizmu?

Za vso administracijo v zvezi z obema znakoma za okolje skrbi »Ecolabeling Denmark«. Prošnjo za uporabo znaka za okolje Swan (Labod) pošlje turistični ponudnik v formalni obliki z vso zahtevano dokumentacijo sekretariatu v skandinavski državi, v kateri ima sedež. Postopek za pridobitev uporabe znaka za okolje Swan (Labod) je plačljiv. Preden se turistični

ponudnik uradno prijavi, je zaželeno, da sam preveri, ali izpolnjuje zahteve. Prijavni obrazec lahko izpolni turistični ponudnik sam, ali pa pooblasti ustrezno institucijo. Pomembno je, da je vsa dokumentacija, kot npr. kalkulacije, certifikati, poročila o merjenjih, prodajnih statistikah in ostalo priložena in na razpolago za preverjanje in pregledovanje v procesu pridobivanja znaka za okolje.

[Ali obstaja sistem izobraževanja v procesu znaka za okolje, ločeno za turizem? Kdo, kako pogosto, za koga ga izvaja? Je obvezno; kdo ga plačuje \(je subvencionirano?\)](#)

V okviru ekološkega managementa kot enega izmed treh področij preverjanja usklajenosti prijavitelja z zahtevnimi kriteriji, je področje izobraževanja in usposabljanja (treningov) zaposlenih. Vsak zaposleni, ki je vključen v dnevno operativno delo, mora obvladati znanja, ki jih zahteva postopek licenciranja. Vsak zaposleni mora biti letno informiran o okoljskem delu v hotelu in rezultatih merjenja v primerjavi s kriteriji znaka za okolje Swan (Labod). Vsak zaposleni mora biti usposobljen za izvajanje splošnih okoljskih zadev in še posebej za okoljske zadeve, ki se nanašajo na njegovo delo. Namen treningov je v zaposlenih vzbuditi zavest o možnih okoljskih vplivih na njihovo delo in katere okoljske učinke izboljšanja lahko v podjetju dosežejo, če si za to prizadevajo. Sodelovanje zaposlenih na treningih mora biti dokumentirano. V proces treninga in izobraževanja morajo biti vključeni (dokumentirano) tudi zaposleni pri dobaviteljih, ki so dnevno prisotni v hotelu.

[Kakšna je veljavnost oz. trajanje znaka za okolje v turizmu?](#)

Znak za okolje Swan (Labod) običajno velja tri leta, saj se v tem obdobju revidirajo tudi kriteriji, zato morajo ponudniki zaprositi za obnovitev licence. Na ta način so v »Ecolabelling Denmark« prepričani, da bodo izdelki bolj ekološko primerni.

[Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu, kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik. Kakšen je sistem točkovanja?](#)

Ker so stroški certificiranja odvisni od vrste poslovnega procesa v turističnem objektu, so odgovorni za znak za okolje Swan (Labod) oblikovali tri razrede, v katere uvrstijo vsakega prijavitelja. Ti razredi so naslednji:

Razred A: Izpolnjen mora biti eden od pogojev:

- prijaviteljev prihodek iz gostinstva znaša več kot 45 % njegovega celotnega prihodka iz dejavnosti gostinstva in nastanitve,
- izkoriščenost namestitvenih kapacitet je višja od 60 %.

Razred B: Če niso izpolnjeni pogoji iz razreda A, mora biti izpolnjen najmanj eden izmed naslednjih pogojev:

- prijaviteljev prihodek iz gostinstva znaša med 15 do 45 % njegovega celotnega prihodka iz dejavnosti gostinstva in nastanitve,
- izkoriščenost namestitvenih kapacitet je med 40 in 60 %,
- v ponudbi je bazenski kompleks.

Razred C: ostali prijavitelji

Prijava je možna, če prijavitelj pri svoji dejavnosti dosega **mejne vrednosti v štirih ocenjevalnih kategorijah:**

1. poraba energije (merilo: letna poraba za ogrevanje in elektriko/skupno št. kvadratnih metrov), to kategorijo je možno modificirati, saj je potrebno upoštevati lego objekta v določenem klimatskem pasu,
2. poraba vode (merilo: liter/gosta na noč)
3. poraba kemičnih sestavin za čiščenje (merilo: gram / gosta na noč)
4. okoljski management (merilo: kg odpadkov/ gosta na noč)

Kategorija:	enota	A razred	B razred	C razred
Poraba energije (jug Skandinavije)	kWh	280	250	235
Poraba energije (sever Skandinavije)	kWh	460	430	415
Poraba vode	l/gosta na noč	300	250	200
Poraba kemičnih sredstev	g/gosta na noč	35	30	25
Odpadki	kg/gosta na noč	1,5	1,0	0,5

Splošne zahteve, ki jih mora izpolnjevati vsak prijavitelj (hotel ali mladinski hotel):

- izpolnjeni morata biti dve od štirih mejnih vrednosti,
- izpolnjene morajo biti vse obvezne zahteve,
- izpolnjenih mora biti najmanj 60 odstotkov možnih točk, ki jih prijavitelj zbira na osnovi izpolnjevanja kriterijev na področju izvajanja dejavnosti in vzdrževanja,
- izpolnjenih mora biti najmanj 65 odstotkov možnih točk, ki jih prijavitelj zbira na osnovi izpolnjevanja kriterijev na vseh ostalih področjih,
- izpolnjene morajo biti vse zahteve okoljskega managementa,
- zahteve se preverjajo pri prijavitelju.

Celoten sistem ocenjevanja zajema naslednja tri področja:

I. Štiri mejne vrednosti za:

- energetska poraba,
- porabo vode,
- kemične izdelke,
- upravljanje z odpadki.

II. Obvezne zahteve in točke, ki jih prijavitelj zbira na osnovi izpolnjevanja kriterijev, zajemajo naslednja področja dejavnosti prijavitelja:

- izvajanje dejavnosti in vzdrževanje,
- porabo energije in okolju prijaznih izdelkov,
- pohištvo, montažo in opremo ter ostalo opremo,
- hotelske sobe,
- kuhinjo in jedilnico,
- čiščenje in pranje,
- odpadke,
- transport,
- uradne zahteve, varnost in higiena,
- posebne zahteve za hotele z restavracijami,
- posebne zahteve za hotele s konferenčnimi sobami,
- posebne zahteve za hotele z bazeni,
- posebne zahteve za hotele z vrtom,
- dodatne posebne zahteve in spremembe za mladnske hotele.

III. Ekološki - okoljski management

Kakšni so stroški pridobitve znaka za okolje v turizmu? (ali obstaja več razredov – kateri so kriteriji: število ležišč; letni prihodek...?)
Vstopni prispevek – postopek za pridobitev certifikata: 3.500 danskih kron (469,57€)
10 danskih kron (DKK) = 1.34163 Euro (EUR)
Kakšni so stroški letne uporabe znak za okolje v turizmu (obstaja več razredov – kateri so kriteriji?)
Stroški letne uporabe: 0,4 odstotkov prometa oz. prihodka; maksimalni strošek je 250.000 danskih kron
Kako poteka monitoring znak za okolje v turizmu?
V vseh skandinavskih državah je postopek enak.
Kako se trži (turistični ponudniki, gostje) znak za okolje v turizmu in katera organizacija na državnem nivoju je zadolžena za to?
Proizvodi in storitve, ki so pridobili skandinavski znak za okolje Swan (Labod), se morajo tržiti skladno s pripravljenimi »Pravili za podeljevanje skandinavske znaka za okolje izdelkom«. Če je certifikacijski organ izpeljal proces preverjanja zahtev za hotele, potem se mora turistični ponudnik tržiti z skandinavskim znakom za okolje Swan (Labod), ki mu doda naziv »hotel«. Enako velja za mladinske hotele. Tudi za bolj specifične nazive je zadolženo združenje »Nordic ecolabelling«.
V okviru izpolnjevanja zahtev iz ekološkega managementa morajo v hotelu poskrbeti tudi za obveščanje in informiranje gostov, ki morajo biti informirani o:
<ul style="list-style-type: none"> • tem, da prebivajo v hotelu, ki ima pridobljen naziv skandinavskega znaka za okolje Swan (Labod) in da zaradi tega prispevajo k zmanjševanju negativnih vplivov na okolje; • okoljski politiki hotela in delu prispevku hotela k varovanju okolja; • tem, kako lahko sami prispevajo k nadaljnjim okoljskim izboljšavam kot je n.pr. varčevanje z energijo, večkratna uporaba brisač in podobno.
Ali obstaja združenje ekološki turističnih ponudnikov?
nismo zasledili

VSEBINSKA VPRAŠANJA

Katere okoljske segmente loči znak za okolje v turizmu?
Že razloženo v organizacijskem vprašanju Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu in kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik.
Kateri so minimalni kriteriji, ki jim mora izpolnjevati turistični ponudnik, če želi pridobiti znak za okolje?
Že razloženo v organizacijskem vprašanju Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu in kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik.
Ali obstajajo različni nivoji v kakovosti ekološki ponudbe (glede na doseženo število točk?)
Ne, samo za različne vrste hotelov (z restavracijo, kongresno dejavnostjo, z bazeni, z vrtom) in mladinskih hotelov.

Opombe, priporočila, poudarki
Vpliv skandinavskega znaka za okolje Swan (Labod) je zelo močan. Značilna je sinergija delovanja med podružnicami (izpostavami) v posameznih državah, pri čemer velja temeljno načelo uporabe pravne zakonodaje, ki velja v državi, v kateri ima sedež prijavitelj. Znak za okolje ima dolgoletno tradicijo in zelo osveščeno in pozitivno okoljsko naravnano publiko, ki

zaupa temu znaku za okolje in ga ceni. Velika naklonjenost je tudi posledica temeljnega načela, ki ga upošteva Skandinavski odbor za podeljevanje znaka za okolje (Nordic Ecolabelling Board, NMN) – nenehno izboljševanje in ostrenje kriterijev oziroma standardov.

Kako se razvijajo kriteriji za skandinavski znak za okolje Swan (Labod)? Ko razvijajo kriterije za novo izdelčno skupino, upoštevajo vpliv izdelka na okolje v njegovem celotnem življenjskem ciklu. Pri izbiri izdelčnih skupin upoštevajo:

- pomembnost – določajo skladno s specifičnimi okoljskimi problemi, ki so povezani z izdelčno skupino in tudi v skladu s tem, kako široko je področje delovanja;
- potencial – ocenjujejo ga glede na možne okoljske koristi znotraj izdelčne skupine;
- kontroliranje – merilo, kako izdelek, aktivnost ali problem vpliva na znak za okolje.

Skupine ekspertov iz skandinavskih držav, ki vključujejo predstavnike posameznih sektorjev industrije, skupaj razvijajo in načrtujejo kriterije. Vsak predlog večstransko preverijo. Potem kriterije preverijo pri ustreznih institucijah in strokovnjakih v skandinavskih državah. Kriterije dokončno oblikuje in potrdi Skandinavski odbor za podeljevanje znaka za okolje (Nordic Ecolabelling Board, NMN). Podeljevanje licenc vodijo državne podružnice (izpostave) (n.pr. na Danskem »Ecolabeling Denmark«). Kot se razvijajo izdelki in nove znanstvene najdbe in izboljšave, se razvijajo tudi kriteriji znaka za okolje Swan (Labod). Približno vsaka tri leta revidirajo dokument s kriteriji in oblikujejo nove, revidirane kriterije. Na ta način skrbi znak za okolje Swan (Labod) za nenehne okoljske izboljšave.

PRILOGA 5: Ekološki management v turizmu Madžarske**IDENTIFIKACIJSKA VPRAŠANJA**

Naziv državnega znaka za okolje: Madžarska
Környezetbarát-Termék – Environmentally Friendly Label
Znak za okolje – logo

Od kdaj obstaja?
Sistem je bil vpeljan leta 1993, dokončno vzpostavljen pa leta 1997 z ustanovitvijo HELO (Hungarian Eco-labelling Organisation)
Katero ministrstvo je zadolženo za ekološko problematiko (eco labelling)?
Ministrstvo za okolje in vodno gospodarstvo, ki je hkrati izvršilno telo madžarske za okolju prijazne oznake z naslednjimi pristojnostmi: <ul style="list-style-type: none"> • razvoj sistemske strategije • razvoj zakonskih osnov • nadzor in strateško upravljanje Hungarian Eco-Labelling Organisation (HELO) • sklicevanje komiteja za vrednotenje • odločanje o uporabi oznake • koordinacija in sodelovanje med EU ekološkim sistemom in madžarskim sistemom
Katere dejavnosti, panoge, proizvodi, storitve, procesi so vključeni v proces managementa znaka za okolje?
V sistem certificiranja je vključenih 51 dejavnosti oz. skupin izdelkov, izvzeti so tehnologija, prehrabeni napitki oz. pijače, farmacevtski in medicinski izdelki ter karcinogene in genetsko spremenjene substance ter okolju in potrošnikom nevarni izdelki.
Ali državna organizacija podeljuje svoj znak za okolje ali je prevzela katerega od mednarodnih?
Madžarska je že pred vstopom v EU podeljevala svoj znak »okolju prijazno«. Kljub prilagoditvi madžarskih predpisov EU smernicam, ostaja znak nespremenjen.
Ali obstaja za turizem ločeni sistem podeljevanja znaka za okolje? Katera področja zajema (nastanitve, restavracije, turistične kmetije,..)?
Sistem podeljevanja znaka za okolje je enak kot za vse ostale dejavnosti oz. podskupine proizvodov in storitev. Razlika je le v naboru oz. strukturi kriterijev, ki jih morajo izpolnjevati turistični ponudniki. Znak za okolje v turizmu je namenjen le za komercialne nastanitvene obrate (hoteli, počitniške hišice, apartmaji, mladinski hoteli, penzioni, kampi).
Predstavite celotno organizacijsko strukturo znaka za okolje, s posebnim poudarkom za področje turizma
Za turistične nastanitvene obrate je predpisanih 47 kriterijev, ki so ovrednoteni s točkami v razponu med 1 in 3. Predmet samoocenjevanja in preverjanja s strani zunanjega presojevalca v postopku preverjanja izpolnjevanja pogojev za pridobitev madžarskega ekološkega turističnega znaka za okolje so: <ul style="list-style-type: none"> • skladnost z okoljem (ločeno glede na lokacijo objekta – mesto: za mestno arhitekturo; podeželje: podeželska arhitektura, kjer se upošteva tudi tradicija uporabe gradbenih materialov in zasaditve z

rastlinami iz okolice; naravno okolje: v primeru, da je objekt sam v okolju, ne sme kaziti razgleda, ohraniti je potrebno originalno floro);

- poraba energije

(regulacija klima naprav; izolacija oken; možnost avtomatičnega izklapljanja vira energije, ko gost zapusti sobo oz. pisno opozorilo na to; uporaba varčnih svetil; uporaba LED osvetljevanja na hodnikih; prižiganje in ugašanje na senzorje, ostalo);

- poraba vode

(omejena poraba vode pri pipah, pri tušu in za izplakovanje; avtomatično splakovanje v skupnih sanitarijah; varčna uporaba vode v skupnih prostorih, skupna uporaba kopalnic in sanitarij; sistem obveščanja v primeru puščanja pip; zamenjava posteljnega perila; menjava brisač; uporaba nepitne vode za sanitarno vodo; zalivanje rož in trave; druge vrste zmanjšanja porabe vode; predhodno čiščenje odpadnih vod – lovilci maščob...);

- čiščenje

(okolju prijazen sistem čiščenja; okolju prijazna čistila)

- odpadki

(lokacija košev za odpadke; sortiranje odpadkov; nevarni odpadki; prevoz odpadkov; povratna embalaža; milo in kozmetični artikli; prepoved uporabe pribora za enkratno uporabo; serviranje artiklov za zajtrk)

- zaščita pred hrupom

(košnja trave; maksimalna glasnost TV in radia)

- ostale storitve

(prepoved kajenja v javnih prostorih, ureditev posebnega prostora za kadilce; najmanj 1/3 sob za nekadilce; priporočilo uporabe javnega prevoza; informacije o kulturnih in naravnih znamenitostih; organizacija izletov; izposoja koles)

- vodenje in upravljanje

(izdelan program kontrole gretja, uporabe elektrike in vode; rabljena oprema se podarja dobrodelnim organizacijam; izobraževanje zaposlenih; informacije za goste; ostalo)

- pridobitev standarda ISO 9001 in ISO 14001.

Koliko turističnih ponudnikov je do sedaj že pridobilo znak za okolje v turizmu? Katera področja iz prejšnjega vprašanja so najbolj zastopana?

Madžarskega znaka za okolje ni prejel še noben turistični nastanitveni obrat. Znak za okolje EU je prejel en nastanitveni obrat, vendar tega nosilca pravice do uporabe znaka za okolje EU ni zaslediti na seznamu HELO oz. pristojnega madžarskega ministrstva, ki objavlja na spletnih straneh seznam nosilcev znaka za okolje. Na drugi strani pa na seznamu »EU Eco-label« ni zaslediti nobenega drugega madžarskega nosilca pravice madžarske znaka za okolje v nobeni od podskupin dejavnosti. Iz seznama podeljenih znakov za okolje je razvidno, da je na Madžarskem pridobilo pravico do uporabe znaka za okolje 32 nosilcev in sicer za 355 različnih produktov (Környezetbarát termék védjegyhasználati joggal rendelkező termékek – 28.8.2006; vir: <http://www.kornyezetbarat-termek.hu/15vh.htm>).

ORGANIZACIJSKA VPRAŠANJA

Ali pristojno ministrstvo samo izvaja proces podeljevanja (certificiranja) in monitoringa znaka za okolje ali je za te postopke ustanovilo poseben organ?

Ministrstvo za okolje in regionalni razvoj je leta 1997 ustanovilo »Hungarian Eco-labelling Organisation – HELO (Környezetbarát-Termék Kht)«. Ta organizacija je v 100 odstotni lasti tega ministrstva.

Kakšen je vpliv zbornic in ostalih institucij?

V okviru madžarskega sistema znaka za okolje deluje tudi tkim. komite za vrednotenje, ki izdaja mnenja in vrednotenje novih skupin produktov. Člani tega odbora so ministrstva za notranje zadeve, za kmetijstvo in razvoj podeželja, za gospodarstvo in transport, zdravje, socialne zadeve in družino, za šolstvo, za okolje in vodno gospodarstvo pa tudi organizacije za zaščito potrošnikov, akademija znanosti, državni komite za tehnološki razvoj, gospodarska interesna združenja, obrtna združenja, organizacije za varstvo potrošnikov, madžarska inženirska zbornica, okoljevarstvene skupine in HELO. Pristojnost komiteja je tudi razvoj in postavljanje kriterijev in vpeljava v prakso ter sodelovanje z znakom za okolje EU. Poleg uradnega državnega sistema znaka za okolje izdaja Madžarsko združene hotelirjev plakete "Green Hotel 2003 – Zöld Szalloda 2003". Plaketo podeljujejo na osnovi javnega razpisa članom združenja Madžarsko združenje hotelirjev (Hotel Association of Hungary, vir: www.hah.hu oz. www.okoturizmus.hu).

Kašno vlogo ima v procesu podeljevanja znaka za okolje v turizmu ministrstvo za turizem oz. pristojno ministrstvo zadolženo za turizem in kakšno nacionalna turistična organizacija?

Madžarsko ministrstvo za turizem in NTO imata le posreden vpliv na podeljevanje znaka za okolje in sicer v odvisnosti od njunega delovanja v okviru madžarskega komiteja za vrednotenje znaka za okolje. NTO je pričela v letu 2005 turističnim ponudnikom podeljevati tkim. znak kakovosti ponudbe v obliki letnega razpisa, na katerega se lahko prijavijo namestitveni obrati, restavracije in drugi turistični ponudniki.

Kako je s svetovalci in/ali kontrolorji? Ali zanje obstaja licenciranje?

Organizacija HELO ima lastne pooblašene strokovnjake za preverjanje izpolnjevanja kriterijev oz. po potrebi naroča storitve zunanjih strokovnjakov.

Kako poteka in kdo izvaja proces prijavljanja, informiranja in administracije v zvezi z znaka za okolje v turizmu?

Znak za okolje v turizmu je sestavni del madžarskega znaka za okolje, zato je sam postopek podelitve znaka enak, kot velja za ostale dejavnosti; tudi organi so isti kot za ostale dejavnosti, t.j. ministrstvo za okolje in vodno gospodarstvo oz. pooblašena organizacija HELO.

Prijavitelj mora izpolnjevati naslednje procesne pogoje:

- popolna vloga – prijavni obrazec;
- zahtevane priloge k prijavnemu obrazcu;
- zahtevani predpogoji, ki jih določa certifikacijski sistem;
- opis distribucijske mreže (naslovi, telefonske številke) in prodajnih mest;
- vse specifično – tehnične podatke na zahtevo HELO.

Prijavitelj mora izpolnjevati naslednje vsebinske pogoje:

- vsak izdelek, embalaža in storitev mora ustrezati veljavnim standardom;
- prijavitelj predloži dodatne tehnološke teste (na račun prijavitelja) – dokazilo ujemanja z zahtevanimi standardi;
- HELO na svoje stroške izvede strokovno evalvacijo vloge.

Pogoji uporabe na osnovi pogodbe med prijaviteljem in HELO:

- določi se obdobje uporabe, ustreznost s standardi;
- način uporabe oznake;
- pravice HELO oz. podizvajalca, da nadzoruje izpolnjevanje pogodbenih obveznosti;
- višina plačila pristojbine za uporabo znaka za okolje;

- določen je način objave podatkov;
- definirani so velikost, barva in načina uporabe znaka za okolje;
- določene so zahteve glede oglaševanja (predpisan tekst za objavo v promocijskem materialu, ki je namenjen neposrednemu potrošniku);
- predložiti je potrebno slike, vzora certificiranega izdelka;
- določene posledice morebitne kršitve pogodb.

Ali obstaja sistem izobraževanja v procesu znaka za okolje, ločeno za turizem? Kdo, kako pogosto, za koga ga izvaja? Je obvezno; kdo ga plačuje (je subvencionirano?)

V procesu pridobitve in uporabe znaka za okolje ne obstaja sistem izobraževanja. Pač pa tovrstno izobraževanje organizira Madžarsko združenje hotelirjev za zainteresirane člane za pridobitev znaka »Zeleni hotel«.

Kakšna je veljavnost oz. trajanje znaka za okolje v turizmu?

Pet let.

Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu, kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik. Kakšen je sistem točkovanja?

Znak za okolje v turizmu je namenjen le za komercialne nastanitvene obrate (hoteli, počitniške hišice, apartmaji, mladinski hoteli, penzioni, kampi), predpogoj je izdano uporabno dovoljenje in kategorizacija za določeno kategorijo nastanitvenega obrata (po dekretu ministrstva za industrijo, trgovino in turizem, št. 45/1998 (VI.24) oz. označeni s sistemom zvezdic. Turistični nastanitveni obrati so ena od kategorij za podeljevanje madžarskega znaka za okolje, zato je sistem podeljevanja enak kot za ostale kategorije. Kriteriji za te nastanitvene obrate so sestavni del znaka za okolje (podskupina). Nastanitveni obrati so uvrščeni v 8 ocenjevalnih skupin, za vsako skupino pa je določeno doseganje naslednjega minimalnega števila točk:

Z.št.	Vrsta nastanitvenega obrata:	Določeno število minimalnih točk:	Maksimalno možno število točk:
1.	hotel (4 oz. 5 zvezdic)	60	85
2.	hotel (3 zvezdice)	55	85
3.	hotel (1, 2 zvezdici)	50	79
4.	sobe (sobodajalci)	45	77
5.	počitniška hiša (apartmaji)	45	77
6.	gostišče - tourist hostel	40	65
7.	prenočišče za mlade - Youth hostel	40	65
8.	kamp	35	51

Kakšni so stroški pridobitve znaka za okolje v turizmu? (ali obstaja več razredov – kateri so kriteriji: število ležišč; letni prihodek...?)

Ob prijavi se plača pristojbina v višini 150.000,- HUF + 12 odstotkov DDV. Če je letna bruto realizacija – promet, nižji od 1 mrd HUF, se prizna 25 odstotkov popusta.

Pristojbina za podaljšanje pravice uporabe znaka za okolje znaša 100.000,- HUF + 12 odstotkov DDV (dokazilo o plačilu se priloži vlogi, plačilo se ne vrača).

Stroške ocenjevanja – certificiranja nosi HELO, stroške morebitnih laboratorijskih testov in zahtevanih zunanjih strokovnjakovih ocen krije prijavitelj.

Kakšni so stroški letne uporabe znaka za okolje v turizmu (obstaja več razredov – kateri so kriteriji?)

Stroški letne uporabe znašajo 0,2 odstotkov letne neto realizacije s prodajo oz. prometom storitev, vendar je najnižji znesek 120.000,- HUF. Tisti uporabniki, ki ne prejemajo nobenih okoljevarstvenih popustov in pri katerih neto promet presega 1 mrd HUF, se letna pristojbina

izračunava na osnovi doseženega prometa med 0,5 in 2 0/00:

Neto promet (v mrd HUF)	Letna pristojbina (0/00)
pod 1.0	2; vendar najmanj 30,000 ft./četrletje
med 1.0 in 10	1
med 10 in 20	0.5
nad 20	0

Kako poteka monitoring znaka za okolje v turizmu?

Monitoring znaka za okolje v turizmu bi teoretično potekal pod enakimi pogoji, kot veljajo za ostale nosilce znak za okolje, kar je opredeljeno v pogodbi o uporabi tega znaka. Ker noben nastanitveni obrat na Madžarskem tega znaka še ni pridobil, je tudi odgovor na naslednja vprašanja negativen.

Kako se trži (turistični ponudniki, gostje) znak za okolje v turizmu in katera organizacija na državnem nivoju je zadolžena za to?

-

Ali obstaja združenje ekološki turističnih ponudnikov?

-

VSEBINSKA VPRAŠANJA

Katere okoljske segmente loči znak za okolje v turizmu? (avstrijski n.pr. sedem segmentov: vodenje, ekološki management, energijo, vodo, odpadke, zrak, hrup..)

Segmenti ocenjevanja so odvisni od vrste nastanitvenega obrata. Prijavitelji morajo doseči predpisano število točk iz posameznih elementov ocenjevanja (skupaj 47, ki so odvisni od vrste nastanitvenega obrata), ki jih preverjajo zunanji (imenovani) ocenjevalci oz. jih morajo »dokazati« z razpoložljivo dokumentacijo prijavitelji v postopku preverjanja na področju:

- skladnosti objekta z okoljem (integracija objekta v okolje)
- ocene vpliva objekta na okolje iz vidika porabe energije, vode, uporabe škodljivih materialov, ravnanja za odpadki, onesnaževanja vode, onesnaževanja zraka in hrupa.

Kateri so minimalni kriteriji, ki jim mora izpolnjevati turistični ponudnik, če želi pridobiti znak za okolje?

Nastanitveni obrati so uvrščeni v 8 ocenjevalnih skupin, za vsako skupino pa je določeno doseganje naslednjega minimalnega števila točk:

Z.št.	Vrsta nastanitvenega obrata:	Določeno število minimalnih točk:	Maksimalno možno število točk:
1.	hotel (4 oz. 5 zvezdic)	60	85
2.	hotel (3 zvezdice)	55	85
3.	hotel (1, 2 zvezdici)	50	79
4.	sobe (sobodajalci)	45	77
5.	počitniška hiša (apartmaji)	45	77
6.	gostišče - tourist hostel	40	65
7.	prenočišče za mlade - Youth hostel	40	65
8.	kamp	35	51

Sestavni del kriterijev za podelitev znaka za okolje je pregledna tabela, iz katere je razvidno, katere elemente mora izpolnjevati posamezni tip nastanitvenega obrata oz. posamezna kategorija nastanitvenega obrata. Iz te tabele je razvidno tudi, katere elemente ocenjuje zunanji ocenjevalec (ekspert):

Ref.	Name	Hotel 4* - 5*	Hotel 3* - 3*	Hotel 1* - 2*	Guest house	Vacation house	Tourist hostel	Youth hostel	Camping site	Certification
3211	Town environment	2	2	2	2	2	N	N	N	Checked by expert at certification
3212	Countryside	2	2	2	2	2	2	2	N	Checked by expert at certification
3213	Natural environment	2	2	2	2	2	2	2	2	Checked by expert at certification
3221	Heating and cond. In teame	2	2	2	2	2	2	2	N	Applicant's statement, checked on site
3222	Heat and cond. Regulated	2	2	2	2	2	2	2	N	Applicant's statement, checked on site
3223	Window insulation	3	3	2	2	2	2	2	N	Applicant's statement, checked on site
3224	Lights auto switch-off	2	2	2	2	2	N	N	N	Applicant's statement, checked on site
3225	Lights manual switch-off	2	2	2	2	2	2	2	N	Applicant's statement, checked on site
3226	Low energy lamps	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3227	Use of LED-s	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3228	Kinesthetic lighting	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3229#	Other energy saving	Optional solutions (2-2)								Applicant's statement
3231	Faucet, shower, 10 lit/min	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3232	WC flushing, 6 lit/occasion	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3233	Urinal flushing	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3234	Water saving by guest	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3235	Repair of dripping taps	1	1	1	1	1	1	1	1	Applicant's statement, checked on site
3236	Replacement of bedsheets	3	3	N	N	N	N	N	N	Applicant's statement, checked on site
3237	Replacement of towels	3	3	3	N	N	N	N	N	Applicant's statement, checked on site
3238	WC flushing with non-drinking water	3	3	3	3	3	3	3	3	Applicant's statement, checked on site
3239	Watering of flowers at given teames	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement

32310#	Decrease of water consumption	Optional solution (2-2)								Applicant's statement, checked on site
32311#	Wastewater management	Optional solution (2-2)								Checked by expert at certification
3241	Eco cleaning agents	3	3	3	3	3	3	3	3	Applicant's statement
3242	Selection of chemicals	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3251	Existence of waste basket	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3252	Selective waste collection	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement
3253	Separation of hazardous waste	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3254#	Transportation of waste	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3255	Soap in paper	2	2	2	2	2	N	N	N	Applicant's statement, checked on site
3256	Shampoo dispenser	2	2	2	2	2	N	N	N	Applicant's statement, checked on site
3257	Cups, plates, knives and forks	2	2	2	2	2	2	2	N	Applicant's statement, checked on site
3258	Breakfast	2	2	2	2	2	N	N	N	Applicant's statement
3261	Noisy lawn mowing	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement,
3262	Loud radio and TV	2	2	2	2	2	N	N	N	Applicant's statement, checked on site
3271#	Non-smoking facility	2	2	2	2	2	2	2	N	Applicant's statement, checked on site
3272	Non-smoking room	2	2	2	2	2	2	2	N	Applicant's statement,
3273#	Prop. of public transport	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3274#	Assist. individual trips	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement,
3275#	Organized program	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement, checked on site
3276	Bicycle rental	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement,
3281	Water-energy planning	3	3	3	3	3	3	3	3	Applicant's statement,
3282#	Giving away equipment	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement,
3283	Employee training	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement,
3284	Guest information	2	2	2	2	2	2	2	2	Applicant's statement,
3285#	Accommodation management	Optional solution (2-2)								Applicant's statement, checked on site
329#	Quality assurance system	EMAS 3 points; ISO 14001 2 points								Registration / certification
	Max. total	85	85	79	77	77	65	65	51	

if all requirements specified are met, a max. of 10 points may be awarded

N not applicable

Ali obstajajo različni nivoji v kakovosti ekološki ponudbe (glede na doseženo število točk?)
--

Ne

Vaše opombe, priporočila, poudarki

<p>Madžarska je imela sistem certificiranja in znak za okolje že pred vstopom v EU, zato je morala svoj sistem prilagoditi sistemu EU v procesu harmonizacije predpisov. Sistem podelitve okoljskega znaka za turizem je enak kot za vse ostale prijavitelje na Madžarskem. Presenetil nas je izid poizvedovanja o številu podeljenih certifikatov – nobeden izmed madžarskih nastanitvenih obratov doslej še ni uspel pridobiti tega znaka oz. sploh ni izrazil interesa za pridobitev državnega znaka za okolje. Tudi na seznamu nosilcev znaka za okolje, ki je objavljen na spletnih straneh HELO, ni zaslediti nobenega turističnega ponudnika. Edino iz tabele »Ecolabel Companies by Country and Product Group (April 2006)« (Vir: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm), je razvidno, da je na Madžarskem en nastanitveni objekt prejel znak za okolje EU (vir: www.ecolabel.com/productDetails.asp?id=656).</p>

<p>Po analiziranju madžarskega ekološkega sistema v turizmu lahko ugotovimo, da gre za »mrtev« sistem kategorizacije, ker ni zaživel v praksi. Verjetno ta državni turistični znak za okolje ni zanimiv za turistično gospodarstvo, saj je v velikem deležu usmerjeno na mednarodno turistično tržišče, s tem pa se izgubi pomen domačega znaka za okolje.</p>
--

PRILOGA 6: Ekološki management v turizmu na Irskem**IDENTIFIKACIJSKA VPRAŠANJA**

Naziv državnega znaka za okolje:
Flower (European Eco-label).
Irška nima lastne državne znaka za okolje za hotele. Preko svoje državne ustanove National Standard Authority of Ireland priporoča uporabo EU marjetice
Znak za okolje – logo

Od kdaj obstaja?
NSAI je najvišje irsko državno telo - agencija za standardizacijo, ustanovljena leta 1996. Deluje v okviru Ministrstva za podjetja, trgovino in delo, njeno poslanstvo je objavljane državnih standardov. Gre za ustanovo, ki razvija in objavlja standarde, ki zadovoljujejo naslednje kriterije, ki se nanašajo na proizvode in storitve: <ul style="list-style-type: none"> • kakovost; • obliko /design/; • izvedbo /način izvajanja/; • varnost; • vpliv na okolje. NSAI ima nalogo razvijati in promovirati irske, evropske in mednarodne standarde. To dosega: <ul style="list-style-type: none"> • z razvojem državnih pozicij in z dogovarjanjem, pri čemer pa upošteva najboljše prakse izvajanja, proizvodnje, varnosti in vplivov na okolje; • s procesom svetovanja in javnega razlaganja; • z zastopanjem irskih interesov pri razvoju EU in mednarodnih standardov; • s trženjem, promocijo ter objavljanim /publiciranjem/ uporabe standardov. Da bi navedene aktivnosti lahko učinkovito izvajala, ima razvite Svetovalne svete za standarde. Standardi, ki spadajo v pristojnost NSAI so: ISO 9001, ISO 14001, ISO 13485, OHSAS 18001, CMDCAS, CE marking, TL 9000, AS 9100, vključno z ECMP.
Katero ministrstvo je zadolženo za ekološko problematiko (eco labelling)?
Ministrstvo za podjetja, trgovino in delo
Katere dejavnosti, panoge, proizvodi, storitve, procesi so vključeni v proces managementa znaka za okolje?
Znak za okolje EU za področje turističnih nastanitvenih dejavnosti zajema naslednja področja: <ul style="list-style-type: none"> • energijo <ul style="list-style-type: none"> ○ energijsko učinkovito električna oprema ○ električna energija iz obnovljivih virov ○ primerna termična izolacija

- avtomatični sistem prižiganja – ugašanja
- sistematično zbiranje podatkov o porabi
- vodo
 - varčevalne pipe in tuši
 - energetska in z vodo varčevalni pralni stroji
 - prilagodljiva menjava brisač
 - primerno ravnanje z odpadnimi vodami
- zaposlene – usposabljanje o
 - okoljskih problemih
 - pravilnem doziranju detergentov in čistil
 - učinkovitem managementu na področju odpadkov, vode, energije in drugih resursov
 - vzdrževanju in servisiranju opreme
- informiranje gostov o
 - lokalnih okoljskih dejstvih in novostih
 - okoljskih merah, ki so bile upoštevane pri nastanitvenih kapacitetah
 - načinih varčevanja z vodo in energijo
 - načinih ločevanja odpadkov
 - načinih javnega transporta
- ekološko preskrbo – oskrbo
 - opremo za učinkovito rabo vode in energije
 - izdelke, ki so že pridobili znak za okolje EU
 - vračljivo embalažo (steklenice)
 - izogibanje embalaži za enkratno uporabo
- nevarne kemične substance
 - notranje barve, laki in detergenti z ekološki oznakami
 - primerna raba kemičnih substanc
 - zbiranje podatkov o rabi kemikalij
- odpadke
 - ločevanje odpadkov
 - primerno odstranjevanje odpadkov
 - izogibanje izdelkom, ki povzročajo nevarne odpadke
 - ločevanje in primerno odstranjevanje nevarnih odpadkov
- drugo
 - nekadilska območja
 - državni znak za okolje
 - bioklimatska arhitektura
 - hrana z lokalnih kmetij
 - uporaba fotovoltaične energije in energije vetra
 - toplotne črpalke, povratna voda, ogrevanje
 - uporaba deževnice in raciklažne vode
 - pridobljeni standardi EMAS ali ISO 14001

Kriteriji za pridobitev znaka so razdeljeni na obvezne in neobvezne.

Ali državna organizacija podeljuje svoj znak za okolje ali je prevzela katerega od mednarodnih?
NSAI ne podeljuje svojega znaka za okolje, temveč potencialne kandidate vzpodbuja k pridobivanju znaka za okolje EU.
Ali obstaja za turizem ločeni sistem podeljevanja znaka za okolje? Katera področja zajema (nastanitve, restavracije, turistične kmetije,..)?
Na državni ravni teh znakov ni, ker je vse podrejeno znaku za okolje EU. Za nastanitve se uporablja znak za okolje EU za turistične namestitve »EU Eco label for tourist accomodation«.
Predstavite celotno organizacijsko strukturo znaka za okolje, s posebnim poudarkom za področje turizma
Ni posebnih podatkov, razen dejstva, da je za izvedbo sistema znaka za okolje EU pristojna ustanova NSAI – g. Pat Hayes. Proces prijave in preverjanja za znak za okolje EU za turistične namestitve se izvaja pri NSAI, kjer je Operations Certificationa Management, za katerega je odgovorna ga. Mary Madigan.
Koliko turističnih ponudnikov je do sedaj že pridobilo znak za okolje v turizmu? Katera področja iz prejšnjega vprašanja so najbolj zastopana?
Ni podatkov

ORGANIZACIJSKA VPRAŠANJA

Ali pristojno ministrstvo samo izvaja proces podeljevanja (certificiranja) in monitoringa znaka za okolje ali je za te postopke ustanovilo poseben organ?
Ministrstvo za podjetja, trgovino in delo je ustanovilo državno agencijo NSAI, ki izvaja na področju podeljevanja različnih standardov tudi certificiranje znotraj lastnih organizacijskih oddelkov.
Kakšen je vpliv zbornic in ostalih institucij?
Ni zaslediti vpliva.
Kašno vlogo ima v procesu podeljevanja znaka za okolje v turizmu ministrstvo za turizem oz. pristojno ministrstvo zadolženo za turizem in kakšno nacionalna turistična organizacija?
Ni podatkov
Kako je s svetovalci in/ali kontrolorji? Ali zanje obstaja licenciranje?
Ni informacij
Kako poteka in kdo izvaja proces prijavljanja, informiranja in administracije v zvezi z znak za okolje v turizmu?
Proces pridobivanja znaka: <ul style="list-style-type: none"> • Priročnik prenesti s spleta ali ga naročiti po pošti • Vpeljati kriterije v skladu z navodili • Vključitev svetovalca • Preverjanje izvajanja kriterijev v obratu (ocenjevanje) s pomočjo izbranega presojevalca ali samostojno • Oddaja vloge za pridobitev znaka • Podpis pogodbe • Podelitev znaka ter podpis pogodbe za uporabo znaka <p>Na takšen način zagotovijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konsistentnost, • izboljšanje kakovosti • jasnost

<ul style="list-style-type: none"> • skladnost s standardom ISO 9000. <p>Postopek presoje se izvaja na sedežu državne agencije NSAI in na sedežu dveh regionalnih agencij NSAI, pristojno telo pa je Certification Department.</p>
<p>Ali obstaja sistem izobraževanja v procesu znaka za okolje, ločeno za turizem? Kdo, kako pogosto, za koga ga izvaja? Je obvezno; kdo ga plačuje (je subvencionirano?)</p>
<p>Ne obstaja.</p> <p>Del celovitega sistema NSAI so tudi svetovanja, ki se odvijajo kot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • delavnice v podjetjih, • javne delavnice, • oblike preverjanja ustreznosti po tretji osebi;
<p>Kakšna je veljavnost oz. trajanje znaka za okolje v turizmu?</p>
<p>Ni podatka.</p>
<p>Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu, kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik. Kakšen je sistem točkovanja?</p>
<ul style="list-style-type: none"> • vzpostavitev stika s pristojnim državnim telesom (NSAI) <ul style="list-style-type: none"> ○ pridobitev informacij o postopku prijave ○ razpošiljanje prijavnega paketa listin ○ državno telo podeljuje znak • pridobitev prijavnne dokumentacije <ul style="list-style-type: none"> ○ verifikacijski list ○ uporabniški priročnik, prijavitelja vodi skozi celoten proces prijave • izpolnjevanje zahtevanih kriterijev <ul style="list-style-type: none"> ○ podroben pregled izpolnjevanja pogojev za pridobitev znaka ○ predložitev potrebne dokumentacije <ul style="list-style-type: none"> ▪ lastna izjava prijavitelja ▪ izjave in drugi ustrezni dokumenti kvalificiranih strokovnjakov • verifikacijski proces in plačilo prijavnine <ul style="list-style-type: none"> ○ pristojno državno telo izvede verifikacijo poslane dokumentacije ○ preveri plačilo pristopnine • uradna podelitev • pravica do uporabe znaka pri trženju
<p>Kakšni so stroški pridobitve znaka za okolje v turizmu? (ali obstaja več razredov – kateri so kriteriji: število ležišč; letni prihodek...?)</p>
<p>Stroški prijave se plačajo ob prijavi v shemo. Osnovni stroški znašajo od 300 EUR do največ 1.300 EUR. Mala podjetja z do 10 zaposlenimi in gorske kočje imajo popust do 75odstotkov. Do 25odstotkov popusta imaj mala in srednja podjetja.</p>
<p>Kakšni so stroški letne uporabe znaka za okolje v turizmu (obstaja več razredov – kateri so kriteriji?)</p>
<p>Letni prispevek je vezan na obseg prodaje oz. število doseženih nočitev in znaša 0,15 odstotkov od povprečne cene za nočitev, pomnožene s številom nočitev. Možen je dodatni popust do 50 odstotkov na izračunani znesek</p>

Kako poteka monitoring znaka za okolje v turizmu?
Ni podatkov.
Kako se trži (turistični ponudniki, gostje) znak za okolje v turizmu in katera organizacija na državnem nivoju je zadolžena za to?
Ni posebne informacije – kot je razvidno iz predstavljenega procesa, lahko podjetje od podelitve znaka tega uporablja za lastne trženjske potrebe. Državno telo torej s podelitvijo znaka podeljuje tudi pravico do njegove uporabe v trženju.
Ali obstaja združenje ekološki turističnih ponudnikov?
Zaenkrat ni znano.

VSEBINSKA VPRAŠANJA

Katere okoljske segmente loči znak za okolje v turizmu? (avstrijski n.pr. sedem segmentov: vodenje, ekološki management, energijo, vodo, odpadke, zrak, hrup..)
Že razloženo v organizacijskem vprašanju Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu, kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik.
Kateri so minimalni kriteriji, ki jim mora izpolnjevati turistični ponudnik, če želi pridobiti znak za okolje?
Že razloženo v organizacijskem vprašanju Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu, kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik.
Ali obstajajo različni nivoji v kakovosti ekološki ponudbe (glede na doseženo število točk?)
Ni znano

Vaše opombe, priporočila, poudarki
Po trenutno razpoložljivih podatkih Irska na tem področju sledi okoljski shemi znaka za okolje EU. Trenutno ni zaznane državne specifike.

PRILOGA 7: Ekološki management v turizmu na Hrvaškem**IDENTIFIKACIJSKA VPRAŠANJA**

Naziv državnega znaka za okolje:
Flower (European Eco-label).
Hrvaška zaenkrat nima lastnega državnega znaka za okolje za hotele.
Znak za okolje – logo (posnemite s spleta)
Hrvaška zaenkrat ni vključena v okoljsko shemo znaka za okolje EU.
Pripravlja svojo oznako za kakovost v hrvaškem hotelirstvu, ki se bo imenovala znak kakovosti (» oznaka kvalitete «, kratko OK).
Od kdaj obstaja?
Zaenkrat še ne obstaja, jo pa razvijajo.
Pri pripravi projekta OK, ki vključuje tudi vprašanja varstva okolja, na Hrvaškem povzemajo pozitivne izkušnje držav EU. Pri koncipiranju projekta so vključili primer dobre prakse ekoloških hotelov na Bavarskem. Osnova projekta OK je uvajanje modela EFQM za kakovost in poslovno odličnost.
Katero ministrstvo je zadolženo za ekološko problematiko (eco labelling)?
Ministrstvo za morje, turizem, promet in razvoj - Odsek za postopek kategorizacije.
Znotraj tega oddelka so vključeni:
<ul style="list-style-type: none"> • Odsek za postopek kategorizacije, • Odsek za kvaliteto in standardizacijo, • Oddelke za mednarodno turistično sodelovanje.
S problematiko varovanja okolja se ukvarja tudi Agencija za varovanje okolja (Agencija za zaščito okoliša) in Uprava za razvoj turizma.
Katere dejavnosti, panoge, proizvodi, storitve, procesi so vključeni v proces managementa znaka za okolje?
Agencija za varovanje okolja (Agencija za zaščito okoliša) je pristojna za vprašanja, povezana s področji:
<ul style="list-style-type: none"> • tla, • zrak, • voda, • odpadki, • morje, • biološka raznovrstnost.
Ali državna organizacija podeljuje svoj znak za okolje ali je prevzela katerega od mednarodnih?
Zaenkrat še ne, bo pa predvidoma podeljevala znak kakovosti (»oznaku kvalitete«).
Ali obstaja za turizem ločeni sistem podeljevanja znaka za okolje? Katera področja zajema (nastanitve, restavracije, turistične kmetije,..)?
Na državni ravni podeljevanja teh znakov ni zaslediti V pripravi je Pravilnik o znaku »OK«. Pridobitev znaka bo dosegljiva le obratom s 3, 4 in 5 zvezdicami in bo prostovoljna.

Predstavite celotno organizacijsko strukturo znaka za okolje, s posebnim poudarkom za področje turizma
Postopek ugotavljanja izpolnjevanja kriterijev znaka kakovosti, ki ga ne moremo pojmovati kot »čisti« znak za okolje, bo v pristojnosti Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka.
Koliko turističnih ponudnikov je do sedaj že pridobilo znak za okolje v turizmu? Katera področja iz prejšnjega vprašanja so najbolj zastopana?
Sistem še ni v uporabi.

ORGANIZACIJSKA VPRAŠANJA

Ali pristojno ministrstvo samo izvaja proces podeljevanja (certificiranja) in monitoringa znaka za okolje ali je za te postopke ustanovilo poseben organ?
Postopek ugotavljanja izpolnjevanja kriterijev bo v pristojnosti Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka – Odjel za kategorizacijo i kvaliteto – Povjerenstvo Ministarstva, ki bo strokovni organ za podeljevanje znaka. Hotel, ki bo pridobil OK, bo licenco lahko obnovil čez 3 leta. Projekt je naravnano stimulatивно in ne represivno. Postopek bodo oblikovali kot proces, ki bo stimuloval hotelske managerje, da se bodo vključevali na področje kakovosti in varovanja okolja.
Kakšen je vpliv zbornic in ostalih institucij?
Predvidevajo sodelovanje s hotelirsko stroko ter s strokovnjaki za varovanje okolja in z ustanovami, ki se ukvarjajo s kakovostjo.
Kašno vlogo ima v procesu podeljevanja znaka za okolje v turizmu ministrstvo za turizem oz. pristojno ministrstvo, zadolženo za turizem in kakšno nacionalna turistična organizacija?
Pristojno ministrstvo ima s svojim oddelkom za kategorizacijo ključno vlogo v celotnem procesu, vloge drugih ustanov pa zaenkrat niso definirane. To ministrstvo vodi celotno iniciativo v zadnjih 10 letih.
Kako je s svetovalci in/ali kontrolorji? Ali zanje obstaja licenciranje?
Ni informacij – razen dejstva, da za goste in zaposlene predvidevajo izvedbo preverjanja zadovoljstva. Pričakujejo, da bo celoten sistem vzpodbudil nastanek posebnih svetovalnih podjetij s tega področja.
Kako poteka in kdo izvaja proces prijavljanja, informiranja in administracije v zvezi z znakom za okolje v turizmu?
Predvidene so naslednje zahteve za pridobitev OK: <ul style="list-style-type: none"> • izjava uprave, • doseženi kriteriji na področju varovanja okolja, • dosežna raven varnosti, • področja in raven preseganja posameznih standardov, • kakovost opremljenosti, naprav in opreme, • izdelan priročnik, • merjenje zadovoljstva zaposlenih, • merjenje zadovoljstva gostov.
Ali obstaja sistem izobraževanja v procesu znaka za okolje, ločeno za turizem? Kdo, kako pogosto, za koga ga izvaja? Je obvezno; kdo ga plačuje (je subvencionirano?)
Sam pravilnik bo imel izobraževalno funkcijo, a bo verjetno stimuloval oblikovanje svetovalnih podjetij za posamezna področja, ki jih bo obdeloval.
Kakšna je veljavnost oz. trajanje znaka za okolje v turizmu?
Predvidoma 3 leta.

Kako poteka proces pridobivanja znaka za okolje v turizmu, kakšne pogoje mora izpolnjevati turistični ponudnik. Kakšen je sistem točkovanja?
Ni podatka.
Kakšni so stroški pridobitve znakov za okolje v turizmu? (ali obstaja več razredov – kateri so kriteriji: število ležišč; letni prihodek...?)
Podatek ni znan; podjetja bodo sama nosila vse stroške, ki so povezani s pridobitvijo in ohranjanjem OK.
Kakšni so stroški letne uporabe znaka za okolje v turizmu (obstaja več razredov – kateri so kriteriji?)
Še ni določeno.
Kako poteka monitoring znaka za okolje v turizmu?
Ni znano – velja načelo, da bo sistem stimulativen in ne represiven.
Kako se trži (turistični ponudniki, gostje) znak za okolje v turizmu in katera organizacija na državnem nivoju je zadolžena za to?
Vsak lastnik licence OK bo znak kakovosti lahko tržil.
Ali obstaja združenje ekološki turističnih ponudnikov?
Ni znano – glede na stanje projekta pa je to malo verjetno.

VSEBINSKA VPRAŠANJA

Katere okoljske segmente loči znak za okolje v turizmu? (avstrijski n.pr. sedem segmentov: vodenje, ekološki management, energijo, vodo, odpadke, zrak, hrup.)
OK znak predvideva: <ul style="list-style-type: none"> • celoviti pristop - upravljanje z varovanjem okolja; • programi (gospodarjenja z...) in študije (vplivov na okolje), s katerimi razpolaga hotel • ostali elementi: <ul style="list-style-type: none"> ○ okolje in prostor ○ energija ○ voda ○ zrak ○ odpadki ○ čiščenje ○ priznanja – promocija z informiranjem.
Kateri so minimalni kriteriji, ki jim mora izpolnjevati turistični ponudnik, če želi pridobiti znak za okolje?
Podrobnejšega nabora kriterijev ni bilo možno pridobiti.
Ali obstajajo različni nivoji v kakovosti ekološki ponudbe (glede na doseženo število točk?)
Zaenkrat ni znano, predvidevajo pa, da bi znak OK v bodoče (ko bo sprejet) podeljevali v 3 stopnjah.
Vaše opombe, priporočila, poudarki
Pomembne so naslednje posebnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Hrvaška želi svojo okoljsko politiko prilagoditi okoljski shemi Evropske unije, znaku za okolje EU; • postopek je naravnan stimulatивно; • v postopku ocenjevanja je mogoče doseči maksimalno 103 točke, vendar je pogoj za pridobitev znaka kakovosti minimalno 10 točk.

PRILOGA 8: Vprašalnik za hotele**Spoštovani!**

Center za interdisciplinarne in multidisciplinarne raziskave in študije Univerze v Mariboru - Znanstveni inštitut za regionalni razvoj pri Univerzi v Mariboru (CIMRS-ZIRRUM) je izvajalec projekta Programa ekološke ureditve in posodobitve slovenskih hotelov in izdelave gradiv za implementacijo, ki ga je naročilo Ministrstvo za gospodarstvo RS. V ta namen moramo izdelati analizo stanja v slovenskih hotelih na tem področju in zbrati podatke, za katere vas prosimo, da nam jih posredujete. Vprašalnik je pripravljen tako, da vam ne bo vzel preveč dragocenega časa.

Za sodelovanje se Vam v iskreno zahvaljujemo.

1. SPLOŠNI PODATKI O PODJETJU, HOTELU

Ime podjetja in naslov:

--

Prosimo, da navedete za vse hotele v sklopu vašega podjetja naslednje podatke:

Ime hotela	Kategorija	Število ležišč	Število zaposlenih

2. VAŠE MNENJE O POBUDI ZA UVAJANJE EKO STANDARDOV IN ZNAK ZA OKOLJEA V SLOVENSКИH HOTEЛИH

Prosimo, označite, v kolikšni meri se strinjate z navedenimi trditvami, pri čemer pomeni 1 - nikakor se ne strinjamo, 2 - pretežno se ne strinjamo, 3 - niti se ne strinjamo, niti se strinjamo, 4 – pretežno se strinjamo, 5 – popolnoma se strinjamo.

Trditev	1	2	3	4	5
V našem podjetju posvečamo veliko pozornost ekološki problematiki					
Poznamo znak za okolje EU – marjetica.					
Hoteli z znakom za okolje so bolje pozicionirani na trgu.					
Slovenija naj prevzame enega izmed mednarodno uveljavljenih znakov za okolje za hotele.					
Trditev	1	2	3	4	5
Slovenija naj prevzame znak za okolje EU –marjetico.					
Slovenija naj uvede svoj znak za okolje za hotele.					

Znak za okolje je lahko eden od znakov specializacije v državnem sistemu kategorizacije nastanitvenih objektov.					
Podeljevanje znaka za okolje lahko pripomore k večjemu ugledu in prepoznavnosti slovenskega turizma.					
Uvedba znaka za okolje v hotelu bi pomenila za naše podjetje velik strošek.					
Z uvedbo znaka za okolje bi lahko povišali cene proizvodov in storitev.					
Rezultat uvedbe znaka za okolje bi pomenila za naš hotel dvig kakovosti ponudbe.					
Vključili se bomo v sistem znaka za okolje v turizmu, če bo izdelan za Slovenijo.					

Kakšna bi po vašem mnenju bila vloga države v procesih uvajanja, izvajanja in kontrole znaka za okolje v slovenski turizmu? Odgovor kratko utemeljite.

3. POLITIKA PODJETJA NA PODROČJU EKOLOŠKE PROBLEMATIKE

Kdo je odgovorna oseba za okoljsko in ekološko problematiko v hotelu in njena funkcija?

Ali je ekološka problematika del poslovne politike vašega podjetja in je vključena v vse strateške dokumente? Označite, prosimo, pravilni odgovor.

DA	NE
----	----

Če je v vašem podjetju povezanih več hotelov, ali vodite enotno ekološko politiko za vse hotele? Označite, prosimo, pravilni odgovor.

DA	NE
----	----

Ali ste že pridobili katerega od okoljskih standardov ali standardov kakovosti? Če da, jih, prosimo, naštejite.

Katere ostale standarde imate vpeljane v podjetju (hotelu) in za katere dejavnosti? Prosimo, naštejte jih.

standard	dejavnost

V nadaljevanju je tabela, v kateri so po segmentih navedena posamezna področja ekološkega managementa. Prosimo, označite ustrezne trditve.

	PODROČJE EKOLOŠKEGA MANAGEMENTA	TRDITVE		
		DA	Delno	NE
A	VODENJE PODJETJA			
	Imamo izdelan koncept reševanja ekoloških vprašanj z akcijskim načrtom.			
	Izvajamo ekološko knjigovodstvo.			
	Vsako leto izdelamo ekološko poročilo.			
	Uvajamo ekološki management, da bi zmanjšali ekološke takse.			
B	ENERGIJA			
	Uporabljamo energetske bolj varčne opreme.			
	Uporabljamo naprave za avtomatično ugašanje – luči, ogrevanja, klimatizacije.			
	Uporabljamo električno energijo iz obnovljivih virov.			
	Ne uporabljamo težkih olj in premoga.			
	Prezračevalni in klimatski sistemi so redno pregledani, čiščeni; imajo kakovostne filtre.			
	Vodimo tekoče evidence o porabi energije.			
C	VODA			
	Uporabljamo tuše in vodovodne pipe z omejeno pretočnostjo vode.			
	Imamo pralne stroje, WC kotličke, pisoarje ... z omejeno količino porabljene vode.			
	Skrbimo za čiščenje in ravnanje z odpadnimi vodami.			
	Uporabljamo deževnico in reciklažno vodo.			
	Vodimo tekoče evidence o porabi vode in odpadnih vodah.			
D	ODPADKI			
	V vseh dejavnostih ločeno zbiramo odpadke.			
	Skrbimo za okolju prijazno odstranjevanje nevarnih odpadkov.			
	Vodimo tekoče evidence o odpadkih, nevarnih odpadkih, kemikalijah.			
E	HRUP			
	Hotel leži blizu zunanjih povzročiteljev hrupa (cesta, naselje, ostali izvori hrupa).			
	Izvajamo protihrupno zaščito.			
	Hotel je dodatno notranje zvočno izoliran.			

		DA	Delno	NE
F	GRADNJA, OPREMA HOTELOV			
	Hotel je zgrajen skladno s standardi bio klimatske arhitekture.			
	Hotel je dodatno termično izoliran.			
	Pri gradnji in opremitvi prostorov so bili vgrajeni naravni materiali.			
	V hotelu ni zdravju škodljivih plinskih emisij iz materialov ali opreme.			
	Hotel je bil radiostezijsko pregledan.			
	V hotelu upoštevamo principe feng shui.			
G	IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE ZAPOSLENIH			
	Zaposlene tekoče seznanjamo z okoljsko tematiko.			
	Zaposlene tekoče usposabljam za pravilno doziranje čistil in detergentov.			
	Zaposlene tekoče usposabljam za učinkovito ravnanje z odpadki, vodo, energijo.			
H	GOSTE INFORMIRAMO O ...			
	lokalnih okoljskih danostih (kakovost vode, klima...)			
	ukrepov na področju varovanja okolja v hotelu.			
	načinov varčevanja z energijo in vodo.			
	načinu ločevanja odpadkov.			
I	EKOLOŠKA NABAVA, PRESKRBA			
	Uporabljamo izdelke z ekološko oznako (bio živila), ki jih nabavljamo pri trgovcih.			
	Bio živila so težko dostopna.			
	Bio živila redno nabavljamo na bio kmetijah.			
	V ponudbo je vključena več kot tretjina bio živil			
	Imamo bio kotichek pri zajtrku.			
	Ponujamo bio meni.			
	Gostje želijo še več bio izdelkov.			
	Uporabljamo povratno embalažo.			
	Ne uporabljamo enkratno uporabljivih materialov – doz, priborov, krožnikov...			
	Pretežno uporabljamo barve, detergente, čistila, pisarniški material z znak za okoljeom.			
	Skrbimo za varno in primerno rabo kemičnih sredstev			
	Izogibamo se uporabi nevarnih proizvodov.			
	Vodimo tekoče evidence o porabi kemikalij.			
J	DRUGO			
	V hotelu kajenje ni dovoljeno.			
	Nadzorujemo emisijo toplogrednih plinov.			

Oseba, ki je izpolnjevala vprašalnik (in njena telefonska številka):

PRILOGA 9: Nabor in primerjava kriterijev izbranih znakov za okolje po področjih ekološkega managementa (za nastanitvene zmogljivosti)

Legenda:

x	prisotnost kriterija v posameznem tujem primerjanem znaku za okolje oziroma v predlogu nadgradnje znaka za okolje EU za Slovenijo
---	---

Označba za predloge kriterijev za Slovenijo (nadgradnja sheme znaka za okolje EU, v priročniku 5. poglavje):

ENERGIJA	EU MARJETICA	DEHOGA NEMČIJA	AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Izdelana je energetska zasnova delovanja hotela			x	x
Uporaba naprav za avtomatično ugašanje	x	x	x	x
Ne uporabljamo težkih olj in premoga			x	x
Vodimo tekočo evidenco o porabi energije	x	x		x
Prezračevalne in klimatske naprave so redno pregledovane			x	x
Okna so visokoizolacijska, $\lambda \leq 1,1$ W/mK			x	x
Plašč objekta je nadstandardno izoliran	x			x
Vgrajeni kotli imajo visok izkoristek			x	x
Ogrevalni sistem omogoča uporabo nizkotemperaturnih načinov ogrevanja			x	x
Uporabljamo varčno razsvetljavo		x	x	x
Sobe za goste imajo avtomatsko izklapljanje luči, ko ti zapustijo sobo	x	x	x	x
Neobvezni kriteriji				
Hotel ima vgrajene lastne naprave za proizvodnjo elektrike (fotovoltaika, biomasa, veter...)	x	x	x	x
Izdelan je project varčevanja z energijo in potrebnih ukrepov	x	x	x	x
Uporaba energetske varčne opreme	x	x	x	x
Elektrika iz obnovljivih virov	x	x		x
Strop proti hladnemu podstrešju je nadstandardno izoliran, $U \leq 0,20$ W/m ² K			x	x
Pri gradnji hotela so bili upoštevani principi in znanja iz področja gradbene biologije				x

Za ogrevanje bazenske vode uporabljamo obnovljive vire energije			X	X
Uporabljamo sisteme za rekuperacijo toplote	X	X	X	X

HRUP/ZRAK	EU MARJETICA	DEHOGA NEMČIJA	AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Hotel je zgrajen tako, da nočni mir gostov v sobah ni moten	X	X	X	X
V hotelu je dovolj prostorov za nekadilce	X	X	X	X
Neobvezni kriteriji				
Hotel leži v mirnem okolju, proč od hrupa			X	X
Hotel leži v mirnem okolju, proč od smradu				X
Hotel ima povišano protihrupno izolacijo oken			X	X
V hotelu imamo prostore brez mobilnih telefonov			X	X

ARHITEKTURA, GRADNJA, OPREMA, BIVALNO UGODJE	EU MARJETICA	DEHOGA NEMČIJA	AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Postavitev in lega hotela je v skladu z naravnimi danostmi okolice	X			X
Arhitektura je v skladu z bioklimatskimi danostmi	X		X	X
Hotel je zgrajen iz materialov, ki ne škodijo zdravju				X
Notranjost hotela je ergonomsko prijazna				X
Neobvezni kriteriji				
Zaključni premazi tal, sten in opreme so iz naravi in človeku prijaznih snovi oz.ustrezajo ekološkimi zahtevam izbranih standardov	X		X	X
Bravni toni notranjosti in oprema soprijetni in steamulativni glede na namen	X			X
Arhitektura hotela je v skladu s kulturnimi danostmi okolice				X
Hotel je zgrajen iz materialov, ki jih priporočajo inštituti za biološko gradnjo oz.imajo ekološki certifikat			X	X

VODA	EU MARJETICA	DEHOGA NEMČIJA	AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
WC kotlički so dvostopenjski	X	X	X	X
Pisoarji imajo avtomatično splakovanje	X	X	X	X
Ročke za tuširanje imajo varčevalne šobe	X	X	X	X
Pralni stroji imajo omejeno porabo vode	X	X	X	X
Vodovodne pipe v skupnih prostorih imajo avtomatsko izklapljanje	X		X	X
Vsa odpadna voda gre pred izpustom v naravo skozi čistilno napravo	X		X	X
Vodimo natančno evidenco o porabi vode	X	X	X	X
Neobvezni kriteriji				
Uporaba deževnice kot dodatnega vira vode	X			X
Vgrajen je sistem za recikliranje vode in sekundarno rabo	X			X

ČISTILNA SREDSTVA IN SREDSTVA ZA RAZKUŽEVANJE	EU MARJETICA	NEMČIJA VIABONO	AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Uporaba čistil in detergentov v priporočenih količinah	X		X	X
Uporaba sredstev za razkuževanje, kadar je zakonsko določeno	X		X	X
Usposabljanje osebja o uporabi čistilnih sredstev in sredstev za razkuževanje	X		X	X

EVIDENCA O PORABI KEMIKALIJ	EU MARJETICA		AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Evidence o porabi kemikalij - definirane postopke zbiranja in spremljanje podatkov o porabi kemikalij (v gramih suhe snovi).	X		X	X

IZDELKI ZA ENKRATNO UPORABO	EU MARJETICA		AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO	
Obvezni kriteriji					
Izdelki za enkratno uporabo - ni dovoljeno uporabljati naslednjih izdelkov za enkratno uporabo, razen če tako zahteva zakonodaja: <ul style="list-style-type: none"> - kozmetika za enkratno uporabo (milo, šampon, kape za tuširanje, papirnate brisače....), - skodelice, krožniki, kozarci, pribor. 	X			X	X

EKOLOŠKA ŽIVILA	EU MARJETICA		AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Ekološka živila - ponudnik turističnih storitev mora pri zajtrku ponuditi najmanj eno živilo v ekološki kakovosti			X	X

ČISTILNA SREDSTVA IN SREDSTVA ZA RAZKUŽEVANJE	EU MARJETICA		AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Neobvezni kriteriji				
Čistilna sredstva – najmanj 80% čistilnih sredstev, ki jih uporablja hotel ima znak za okolje EU ali druge državne znake za okolje ISO tipa I	X		X	X
Barve in laki za notranje prostore: vsaj 50% barv in lakov, ki se uporabljajo za barvanje notranjih prostorov v turistično namestitvenem objektu ima znak za okolje EU ali druge državne znake za okolje ISO tipa I	X		X	X
Odmerjanje sredstev za razkuževanje plavalnih bazenov – avtomatično odmerjanje minimalne količine	X		X	X
Mehansko čiščenje: določeni so postopki za izvedbo čiščenja brez kemikalij (uporaba nekemičnih materialov)	X		X	X

EKOLOŠKI VRTOVI	EU MARJETICA		AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Neobvezni kriteriji				
Ekološki vrtovi - zelene površine in okrasne nasade se ureja v skladu z načeli ekološkega kmetijstva	X		X	X

EMBALAŽA	EU MARJETICA		AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Neobvezni kriteriji				
Embalaza pri zajtrku – uporaba živil v rinfuzi, predpakirana le takrat, ko to terja zakonodaja	X		X	X
Povratne steklenice - vsaj ena od navedenih pijač mora biti ponujena v povratni embalaži (brezalkoholne pijače, voda, pijače, pivo...)	X		X	X

PAPIRNATI IZDELKI IN TRAJNO BLAGO	EU MARJETICA		AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Neobvezni kriteriji				
Papirnati izdelki – Vsaj 50% toalentnega in/ali pisarniškega papirja in/ali vpojnega papirja ima znak za okolje EU ali ISO tipa I	X		X	X
Trajno blago – vsaj 10% katere koli kategorije trajnega blaga (posteljno perilo, brisače, namizno perilo ima znak za okolje EU ali ISO tipa I	X			X

EKOLOŠKA ŽIVILA IN LOKALNI ŽIVILSKI IZDELKI	EU MARJETICA			PREDLOG ZA SLOVENIJO
Neobvezni kriteriji				
Bio zajtrk: Iz vsake skupine živil, ki sestavljajo zajtrk, mora biti najmanj 1 živilo iz kontrolirane ekološke pridelave (po 1 živilo iz skupin: kruh in pecivo, musli, mesni izdelki, mleko, mlečni izdelki, maslo, sir, jajca, med, kava, marmelade, čaj, sadni sok)			X	X

Bio meni: Ponujen je 1 bio vegetarijanski meni in 1 bio mesni meni (vse jedi v meniju so v celoti pripravljene iz ekoloških pridelkov)			X	X
Značilna (dediščinska) jed (regionalno posebna) slovenska jed v bio kakovosti: pripravljena je izključno iz ekoloških pridelkov)			X	X
Kontrola ponudnik nastanitvenih storitev ima sklenjeno pogodbo za kontrolo in certifikacijo ponudbe ekoloških živil s pooblaščen organizacijo			X	X
Lokalni živilski izdelki	X		X	X

RAVNANJE Z ODPADKI	EU MARJETICA ITA – APAT		AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Upravljanje z odpadki (načrtovanje, izvedba, preverjanje, ukrepanje): opredeliti mesta nastajanja, mesta in način zbiranja ter odvoza	X			X
Organski odpadki – določitev posebnih prostorov za njihovo začasno shranjevanje	X			X
Baterije – posebni zbiralniki z oznakami za baterije	X			X
Zastareli električni aparati – poseben prostor v objektu za njihovo začasno deponiranje	X			X
Papir - posebni zbiralniki za papir na dostopnih mestih, v sobah ima vsak toaletni prostor svoj koš za papir	X			X
Steklo – ločeni zbiralniki za steklo na dostopnih mestih s posebnim skladiščem za kuhinjo, šank in restavracijo	X			X
Odpadna olja – poseben prostor ob kuhinji	X			X
Plaastenke in ostala plastika – poseben ločen prostor za zbiranje plasten, za goste na mestih, kjer so skupna ločena skladišča	X			X

Pločevinke – poseben prostor za pločevinke, lahko skupen, vendar z ločenimi oznakami, za goste na mestih, kjer so ločena skladišča	X			X
Neobvezni kriteriji				
Stari tekstil in drugi nenevarni odpadki	X			X

IZOBRAŽEVANJE	EU MARJETICA ITA – APAT	VIABONO	AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Izobraževanje vseh zaposlenih o varovanju okolja	X		X	X
Usposabljanje zaposlenih za racionalno rabo detergentov in dezinfekcijskih sredstev	X			X
Neobvezni kriteriji				
Motiviranje zaposlenih in gostov za varovanje okolja v hotelu		X	X	X
Komunikacija in izobraževanje o varovanju okolja		X	X	X

INFORMIRANJE	EU MARJETICA ITA - APAT	VIABONO	AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Planiranje, izvedba, preverjanje in ukrepanje na področju informiranja zaposlenih ter gostov o izvajanju politike varovanja okolja in trajnostnega razvoja v hotelu ter v njegovem okolju	X		X	X

SPLOŠNO UPRAVLJANJE – MANAGEMENT	EU MARJETICA ITA - APAT	VIABONO	AVSTRIJA UMWZ	PREDLOG ZA SLOVENIJO
Obvezni kriteriji				
Splošno vzdrževanje in servisiranje	X	X	X	X
Vzdrževanje in servisiranje bojlerjev	X	X	X	X

Oblikovanje politike in akcijski načrti na področju varovanja okolja	X	X	X	X
Imenovan team za vodenje projekta varovanja okolja		X	X	X
Izobraževanje zaposlenih (zajeto že pri izobraževanju)	X			X
Informiranje gostov - plan informiranja zaposlenih in gostov (potreben skrbnik sistema)	X	X	X	X
Vodenje podatkov o rabi energije in o odpadkih	X	X	X	X
Drugo zbiranje podatkov s področja varovanja okolja	X		X	X
Certificiranje oseb, ki so zadolžene za okoljska vprašanja v hotelu		X		
Neobvezni kriteriji				
pridobljen standard EMAS ali ISO	X		X	X
pridobljen standard EMAS ISO za dobavitelje	X		X	X
Okoljski vprašalnik	X		X	X
Energijski in vodni merilci	X		X	X
Druge okoljske aktivnosti - navesti	X	X		X
Poslovna darila			X	X
Regionalno mrežno povezovanje		X	X	X
Elektronska obdelava podatkov			X	X
Že pridobljen znak za okolje			X	X
Garderobe in ostali prostori ločeni za sodelavke			X	X

PRILOGA 10: Nabor obveznih in neobveznih kriterijev za pridobitev znaka za okolje eu za nastanitvene zmogljivosti

Štev. kriter.	Področje /kriteriji	O obvezni N neobvez.
	ENERGIJA	
1	Elektrika iz obnovljivih virov	O
2	Premog in težka olja	O
3	Električna energija za ogrevanje	O
4	Učinkovitost ogrevalnih kotlov	O
5	Klimatske naprave	O
6	Izolacija oken	O
7	Izklapljanje gretja	O
8	Izklapljanje luči	O
9	Enegijsko učinkovite žarnice	O
10	Časovno stikalo za savne	O
	VODA	
11	Vodni viri	O
12	Pretok vode iz pip in tušev	O
13	Varčevanje z vodo v kopalnicah in straniščih	O
14	Koši za smeti v straniščih	O
15	Splakovanje pisoarjev	O
16	Puščanje	O
17	Menjanje brisač in rjuh	O
18	Zalivanje rastlin in vrtov	O
19	Čiščenje odpadne vode	O
20	Načrt v zvezi z odpadno vodo	O
	ČISTILNA SREDSTVA IN SREDSTVA ZA RAZKUŽEVANJE	
21	Sredstva za razkuževanje	O
22	Usposabljanje osebja glede uporabe čistilnih sredstev in sredstev za razkuževanje	O
	ODPADKI	
23	Ločevanje odpadkov s strani gostov	O
24	Nevarni odpadki	O
25	Ločevanje odpadkov	O
26	Prevoz odpadkov	O
27	Izdelki za enkratno uporabo	O
	DRUGE STORITVE	
28	Prepoved kajenja v skupnih prostorih	O
29	Javni prevoz	O
	SPLOŠNO UPRAVLJANJE	
30	Splošno vzdrževanje in servisiranje	O
31	Vzdrževanje in servisiranje ogrevalnih kotlov	O
32	Določanje politike in program ukrepanja	O
33	Usposabljanje osebja	O

34	Informiranje gostov	O
35	Podatki o porabi energije in vode	O
36	Zbiranje drugih podatkov	O
37	Podatki, ki so navedeni na znaku za okolje	O
	ENERGIJA	
38	Fotovoltaično pridobivanje električne energije ali pridobivanje električne energije s pomočjo vetra (2 točki)	N
39	Ogrevanje s pomočjo obnovljivih virov (1,5 točke)	N
40	Energijska učinkovitostogrevalnega kotla (1 točka)	N
41	Emisija NOx ogrevalnega kotla (1,5 točke)	N
42	Daljinsko ogrevanje (1 točka)	N
43	Sočasna proizvodnja toplote in električne energije (1,5 točke)	N
44	Toplotna črpalka (1,5 točke)	N
45	Pridobivanje toplote (2 točki)	N
46	Termoregulacija (1,5 točke)	N
47	Izolacija obstoječih zgradb (2 točki)	N
48	Klimatske naprave (1,5 točke)	N
49	Samodejno izklapljanje klimatskih naprav (1 točka)	N
50	Bioklimatska arhitektura (2 točki)	N
51	Energijsko učinkoviti hladilniki (1 točka), pomivalni stroji (1 točka), pralni stroji (1 točka) in pisarniška oprema (1 točka)	N
52	Namestitev hladilnikov (1 točka)	N
53	Samodejno ugašanje luči v sobah za goste (1 točka)	N
54	Samodejno ugašanje zunanjihih luči (1 točka)	N
	VODA	
55	Uporaba deževnice (1,5 točke) in reciklirane vode (1,5 točke)	N
56	Pretok vode iz pip in tušev (1,5 točke)	N
57	Splakovanje stranišč (1,5 točke)	N
58	Poraba vode pri pomivalnih strojih (1 točka)	N
59	Poraba vode pri pralnih strojih (1 točka)	N
60	Temperatura in pretok vode iz pipe (1 točka)	N
61	Časovna stikala za tuše (1 točka)	N
	NEVARNE KEMIKALIJE	
62	Čistilna sredstva (do 4 točke)	N
63	Barve in laki za notranje prostore (1 točka)	N
64	Odmerjanje sredstva za razkuževanje plavalnih bazenov (1 točka)	N
65	Mehansko čiščenje (1 točka)	N
66	Ekološki vrtovi (1 točka)	N
	ODPADKI	
67	Kompostiranje (2 točki)	N
68	Pločevinke za enkratno uporabo s pijačo (2 točki)	N
69	Embalaža pri zajtrku (2 točki)	N
70	Odstranjevanje maščobe/ olja (2 točki)	N
71	Rabljeni tekstilni izdelki in pohištvo	N

	DRUGE STORITVE	
72	Obveščanje in izobraževanje v zvezi z okoljem (1,5 točke)	N
73	Prepoved kajenja v sobah (1 točka)	N
74	Kolesa (1 točka)	N
75	Povratne steklenice (2 točki)	N
76	Papirnati izdelki (do 2 točki)	N
77	Trajno blago (do 3 točke)	N
78	Ekološka živila (1 točka)	N
79	Lokalni živilski izdelki	N
	SPLOŠNO UPRAVLJANJE	
80	Registracija v sistemu EMAS (3 točke) ali certifikat ISO (1,5 točke) za turistično nastanitev	N
81	Registracija v sistemu EMAS (1,5 točke) ali certifikat ISO (1 točka) za dobavitelje	N
82	Vprašalnik o okolju (1 točka)	N
83	Števci porabe energije in vode (1 točka)	N
84	Dodatni okoljski ukrepi (največ 3 točke)	N